

tv-15 naš TOVARIS

Št. 22
3. junija 1982
Leto XX

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Štirinajsti pohod v neznano

Mladina šole Majde Šilc iz Šmihela pri Novem mestu je z borci 10. SNOUB Ljubljanske priredila že štirinajsti pohod v neznano. Mladina se je srečala z borci 10. SNOUB v Laščah ob letošnjem dnevu mladosti. Izvedli so kratek kulturni program. Domačin iz Lašč je spregovoril o uspehih in razvoju te vasi, v kateri je med NOB našlo počitek in hrano nešteto brigad in borcev 15. ter 18. divizije in 7. korpusa NOV in POS.

Mladina je krenila po poteh NOB v Gradenc. Zaživel je spomin na pokretno bolnišnico 18. divizije v jeseni 1944. O napadu belogardistov nanjo je pripovedoval najstarejši vaščan Gradenc Jože Vidmar, pa tudi borec 10. SNOUB Jože Dodič se spominja tistega strašnega dogodka, ko so domobranci v vasi dobesedno zaklali ujeto bolničarko.

Mladi so potem krenili naprej proti vasi Hinje, kjer so spet izvedli kulturni program in se v kvizu pomerili z mladimi iz šol v Hinjah in v Prevolah. (Več o tem na 2. strani)

F. Ž.

Člani organov ZZB NOV

Na volilni konferenci ZZB NOV Slovenije so, kot smo že poročali, za predsednika republiškega odbora izvolili Janeza Vipotnika, za podpredsednika Staneta Reparja in za sekretarja Marjana Lenarčiča. V 29-člansko predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije pa so bili izvoljeni: Justa Bevec, Maks Bilc, Franček Bohanec, Helena Borovšek, Ciril Cvetko, Drago Flis, Boris Florjančič, Riccardo Giacuzzo, Bogo Gorjan, Vidko Hlaj, Janez Japelj, Sveto Kobal, Lado Kocijan, Mihaela Kolenc, Stane Markič, Franci Mrcina, Boris Pavlin, Rado Pehaček, France Perovšek, Milena Pirher, Franc Poglajen, Lado Pohar, Stane Potočar, Slavko Staroverski, Franc Tavčar, Drago Vresnik.

V zvezni odbor Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije so izvolili 11-člansko delegacijo Zveze združenj borcev NOV Slovenije. V njej so: Branko Babič, Boris Battelino, Boris Čizmek, Rudolf Hribernik, dr. Pavla Lah, dr. Stane Pavlič, Bojan Polak (kandidat za člana predsedstva zveznega odbora ZZB NOVJ), Mira Svetina (kandidatka za članico predsedstva zveznega odbora ZZB NOVJ), Dragica Rome, Stane Vrhovec, Janez Vipotnik, ki je kot predsednik RO ZZB NOV Slovenije po položaju član predsedstva zveznega odbora ZZB NOVJ. Za delegata v nadzorni odbor ZZB NOV Jugoslavije so izvolili Vido Kulovec.

Za delegate Zveze združenj borcev NOV Slovenije za 9. kongres Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije so izvolili 26 delegatov: Branka Babiča, Borisa Battelina, Jožeta Boldana, Leopolda Caharijo, Antona Dvojmoča, Draga Flisa, Rada Gabrovca, Marijo Kenda, Vero Kodelič, Marjana Lenarčiča, Jožeta Muca, Cveta Novaka, Staneta Nunčiča, Jožeta Oblaka, Mileno Pirher, Franca Poglajna, Franca Puharja, Staneta Reparja, Dragico Rome, Jožeta Ržka, Jožeta Slovenca, Slavka Staroverskega, Antona Šturma, Jožeta Ulčarja, Janeza Vipotnika, Milana Zakrajška.

Bratstvo in enotnost sta nam potrebna

Včasih se nam zdi že tako zelo oguljena fraza to »bratstvo in enotnost«. Morda je morda tudi je in morda tu ali tam celo zvočni, vendar le navidez, za tisti bežni trenutek brez razmišljanja. V svojem korenu pa ostaja bratstvo in enotnost naša vrednota, tista veličina, ki je vzklikla v partizanskih vrstah, skupni imenovalec, na katerem vsi jugoslovanski narodi in narodnosti gradimo socializem, našo družbo in življenje v njej.

Med vstajo je iz partizanskih odredov in drugih enot zrasla prava ljudska armada z veliko udarno močjo. Kje je slonela ta moč? Prav na bratstvu in enotnosti. Naši narodi so preživeli skupaj, s puško v rokah najbolj usodne dni v bojih za svojo socialno in nacionalno osvoboditev. Kdo je izbojeval zmago? Spet bratstvo in enotnost. In potrebna sta nam tudi danes, ko je treba izbojevati zmago na gospodarskem področju, tesno povezanim s političnim. Ko je tovariš Tito prišel h krmilu KPJ, je izoblikoval temeljna stališča o tem, kako je treba delovati in v kakšnem smislu je treba graditi. Spoznanje, da so položaj in problemi delavskega razreda povsod enaki, je postalo prepričanje in zvezda stalnica političnega delovanja našega voditelja tovariša Tita. Na njem je gradil motive in sredstva za delavsko solidarnost, za enotnost akcije ter boj za idejno enotnost vsega delavskega razreda. Bratstvo in enotnost – je poudarjal tovariš Tito. In kako so zrasla naša mesta? naše ceste in železniške proge? pa številne tovarne? Gradilo jih je bratstvo in enotnost, ki je puške zamenjalo s krampi in lopatami. Gradila jih je združena mladost širom po domovini.

Ko danes govorimo o prenašanju revolucionarnih tradicij, mislimo tudi na bratstvo in enotnost. Tu so mladinske delovne akcije, srečanja mladine in borcev, pohodi... Bratstvo med krajanji, kraji, občinami, republikami, enotnost med generacijami. Kako bi si sicer zamišljali na primer nedavno srečanje devetinpetdesetih zborov v Zagorju, med katerimi so bili tudi trije zamejski pa še iz Srbije in Makedonije, ali srečanje hrvatskih in slovenskih borcev z mladino ob Pogonji jami na Gorjancih, če ne prav pod okriljem te naše vrednote, ki se s takšnimi srečanji še pogloblja in krepi. Pa srečanje veselošolcev v Ljubljani, festival dela »Bratstvo in enotnost« v Kranju, srečanje pionirjev-gasilcev iz 30 slovenskih in hrvaških občin v Žalcu, letos že 12. zbor pionirjev Jugoslavije v Črnomlju, na katerem se bo sklenila pot kurirčkov pošte, da niti ne omenjam vsakoletne štafete mladosti, ki pomeni sam vrh v krepitvi bratstvih vezi naših narodov in narodnosti.

Ali ni vse to, in še bi lahko naštevali, povezano s konopcem bratstva in enotnosti? S trdnimi vozli na njem bomo reševali še tako grozeče razmere, z bratstvom in enotnostjo bomo izgrajevali našo skupno bit – našo Jugoslavijo. Naj bo to vrednota, po kateri naj nas svet prepozna!

Živa Drole

Srečanje borcev zaščitne enote

V Zajčji dobri pri Ljubljani so se minulo soboto srečali nekdanji borci zaščitne enote vojaško-političnega vodstva NOV in POS. Srečanja so se udeležili tudi njihovi nekdanji varovanci in predstavniki našega družbenopolitičnega življenja. Med njimi so bili tudi Sergej Kraigher, Viktor Avbelj-Rudi, Janez Zemljarič, Marijan Breclj, Franc Leskošek-Luka, Ivan Maček-Matija, Vida Tomšič, Zdenka Kidrič, Lidiša Šentjarc in drugi.

Potem ko so si ogledali razstavo oborožitve in bojne opreme ter sredstev zaščitne enote TO in zaščitne enote milice, so delegacije nekdanjih borcev odnesle vence na grobnico narodnih herojev v Ljubljani ter k spominskim obeležjem padlih soborcev in narodnih herojev Albina Gražarja, Žana Hrovata, Henrika Miklavca in Ludvika Železnika. Po pozdravnem govoru predsednika skupščine občine Ljubljana Moste-Polje Nika Lukeža je imel slavnostni govor poveljnik republiškega štaba teritorialne obrambe generalpodpolkovnik Miha Petrič. Potem ko je orisal razvoj in pomen zaščitne enote VPV NOV in POS, ki je bila ustanovljena 22. maja 1942 na Polici pri Grosupljem, je sporočil, da je predsedstvo SFRJ enoto TO, ki nadaljuje tradicije zaščitne enote, polmenovalo po velikem sinu slovenskega naroda, revolucionarju, državniku, mislecju, tovarišu Edvardu Kardelju.

Za priznanje se je zahvalil predsednik skupnosti borcev in bork ZE VPV NOV in POS ter poveljnik enote TO – slavljenke, polkovnik in narodni heroj Miloš Zabukovec.

Staš

Srečanje z borci 10. SNOUB Ljubljanske

Na štirinajstem pohodu v neznano se je spet srečala mladina osnovnih šol Majde Šilc iz Smihela pri Novem mestu, iz Hinj in Prevola z borci 10. SNOUB Ljubljanske. Borci so pripovedovali:

Janez Trček:

Deseta SNOUB Ljubljanska je bila ustanovljena takoj po kapitulaciji Italije na Golem pri Igu. Spominjam se, da smo z Golega krenili na Zapotok. V oktobrski nemški ofenzivi smo se prebijali čez Ilovo goro na območje Koprivnika pri Kočevju. Brigada je potem šla na pomoč hrvaškimi partizanom. Izvedli smo napad na Vrbovsko.

Franc Bambič:

Najbolj mi je ostal v spominu boj za Preserje ter boji na Hrvaškem. Ko smo napadali Preserje, smo imeli en top in ker nismo imeli merilnih naprav, smo merili skozi cev ter razbili bunkerje. Po jurišu je bila postojanka zavzeta, mi pa smo se umaknili na Rakitno. Od tam smo odšli na Hrvaško, kjer smo imeli hude boje za Ravno goro, Gerovo, Srni Luk, Zlobin itd. Po uspešnih operacijah in pomoči hrvaškim partizanom smo se vrnili v Slovenijo. Deseta brigada je nato sodelovala pri napadu na sovražnikovo kolono pri Pijavi gorici, od koder smo se po tridnevem boju umaknili na Kočevsko in šli v napad na Velike Lašče.

Ivo Starin-Vanček:

Najtežje mi je bilo, ko je v Gorskem Kotarju poleg mene padel kurir 1. bataljona 10. brigade tovariš Korli in ko je v Laščah padel v januarju 1943 tovariš Mirko.

Milan Križman:

Po kapitulaciji Italije sem prišel na Golo, kjer je bila formirana 10. SNOUB Ljubljanska. V njej je bilo največ borcev iz Ljubljane. Pozneje sem postal politkomisar baterije. Sodeloval sem pri napadih na Ravno goro, Vrbovsko, Fužine itd.

Spomnim se napada na Tržišče, kjer je sodelovala tudi 10. brigada. Imel sem protitankovski top. Betonskih bunkerjev nismo uspeli razbiti. Šele ko je streljala na bunkerje in utrjeno postojanko s svojimi težkimi topovi 1. slovenska artilerijska brigada, smo postojanko Tržišče zavzeli.

Jože Novak, predsednik odbora 10. SNOUB Ljubljanske:

Z 10. brigado sem prišel čisto slučajno, ko me je Ivan Gogala-Rok vzel kot starega znanca iz Ljubljane s seboj. Bil sem delegat železničarske brigade na kongresu mladine v Kočevski Reki. Po končanem kongresu pa sem odšel v 10. brigado, ki je bila takrat pri Brodu na Kolpi. Kot Novomešan bi raje šel v Gubčevo brigado, ki je bila takrat v okolici Novega mesta. Spomnim se bojev za Jesenek, Mrkopolj, Matič Poljane na Hrvaškem, kjer smo se bojevali proti ustašem.

Stana Kos-Špela:

Že pred kapitulacijo Italije sem bila kurirka v Ljubljani. Vzdrževala sem zvezo med Ljubljano in Igom. Do 18. septembra 1943 sem vsak dan hodila na Ig. In ko je bilo v Ljubljani zame prevroče, sem se odločila, da grem med partizane. Pri Igu sem srečala partizana. Bil je Dušan Banda. Ivo Pelicon in Meksim sta me napolnila v 3. bataljon 10. SNOUB na Golo pri Ljubljani. Z Golega smo se pramaknili proti Turjaku in kar naenkrat je začelo šumeti v gozdu. Mislila sem, da je sovražnik, pa sem zagledala na cesti le družino ježev, ki so se zvalili pred nas. Tako sem doživela prvi strah v partizanih.

Milan Habjan, ravnatelj šole Prevole:

Vedno kadar se srečamo z borci, smo veseli, posebno borcev 1. SAB, saj je naša šola poimenovana po tej brigadi. Radi vzdržujemo stike s predstavniki te brigade kakor tudi ostalih brigad, ki so se bojevale v Suhi krajini.

Jana Šenica, mentorica šole Prevole:

Doma sem iz Žužemberka in ker poznam ta kraj, sem se odločila, da glasbeno pomagam vzgajati pionirje in mladino. Zelo sem vesela današnjega srečanja z mladino šole Majde Šilc iz Smihela pri Novem mestu. Želim si še veliko takih srečanj, ki omogočajo skupno udejstvovanje, nastopanje na proslavah in izmenjavo izkušenj.

Braz dvoma so taka srečanja borcev z mladino zelo koristna, saj na ta način obujamo spomine iz NOB in gojimo revolucionarne tradicije.

Franci Žvipelj

Listina občine Maribor za Borisa Čizmek-Bora

Listino občine Maribor je dobil ob letošnjem prazniku občine Maribor tudi Boris Čizmek-Bor. Čizmekov dom v Mejni ulici na Pobrežju je bil zelo pomembna postojanka revolucionarnega gibanja v Mariboru. Tam je med drugim delovala okrožna partijska tehnika. Čizmek je bil zaradi revolucionarnega delovanja izključen iz tekstilne šole v Leskovcu. Leta 1939 je postal član KP Slovenije. Po vrnitvi iz jugoslovanske vojske aprila 1941 se je vključil v priprave za vstajo ter bil član okrožnega in pokrajinskega vojnega komiteja. Zbiral je orožje, sodeloval pri trosilnih in sabotažnih akcijah in pri pripravah za ustanovitev partijske enote na Pohorju. Ko so ga konec junija 1941 hoteli gestapovci aretirati, se je umaknil v ilegalo. Julija 1941 je odšel v partizane na Pohorje in bil med prvimi pohorskim partizani.

Sodeloval je pri napadu Pohorske čete na orožniško postajo v Ribnici na Pohorju v noči na 12. avgust 1941. Bil je tudi član patrulje, ki je s ptujskega območja prinesla na Pohorje tri puškomitraljeze, ter sodeloval pri uspešnem napadu na nemški vojaški oddelek na Klopnem vrhu 17. septembra 1941. Todaj so nemški vojaki prvič bežali pred pohorskimi partizani. S Pohorsko četo se je v začetku oktobra 1941 vključil v štajerski partizanski bataljon, sodeloval z njim v velikem boju na Čretu in na izredno težavnem »brežiškem pohodu«. Leta 1942 je bil politično komisar 1. štajerskega partizanskega bataljona in politični komisar Savinjskega odreda. Bil je imenovan tudi za sekretarja okrožnega komiteja KPS Maribor. Leta 1943 je bil politični komisar Koroškega partizanskega bataljona in je z njim sodeloval pri uspešnem napadu na Mežico. Bil je tudi politični komisar Štajerskega odreda, namestnik političnega komisarja Šlandrove brigade in namestnik političnega komisarja ter komandanta 4. operativne cone NOV in POS.

Na obletnico padca Pohorskega bataljona 8. januarja 1944 na Pohorju je bil imenovan za prvega komandanta Zidanškove brigade. V letih 1944 in 1945 je bil komandant zaščitne brigade pri vodstvu slovenskega osvobodilnega boja in nato pomočnik načelnika glavnega štaba NOV in POS.

Po osvoboditvi je opravljal pomembne dolžnosti v organih državne oziroma javne varnosti in bil tudi komandant milice za Slovenijo. Opravljal je številne funkcije v družbenopolitičnih organizacijah in zlasti v Zvezi združenj borcev NOV Slovenije. Bil je tudi ljudski poslanec republiške skupščine, predsednik komiteja za vprašanja borcev NOV in VVI ter član izvršnega sveta skupščine SRS. Boris Čizmek-Bor je nosilec spomence 1941 in drugih visokih odlikovanj.

M. K.

RADIO ŠE POMNITE TOVARIŠI

Pohod II. grupe odredov čez Gorenjsko na Štajersko – vse do njene reorganizacije – bo vsebina oddaje »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu Radio Ljubljane v nedeljo 6. junija ob 9. uri dopoldan. Minulo nedeljo so borci te prve partizanske brigade v Sloveniji in tretje v Jugoslaviji govorili o razmerah na Dolenjskem in Štajerskem jeseni leta 1941 ter v času partizanske mladosti 1942, o ustanovitvi brigade same, njenem preimenovanju v II. grupo ter o njenih prvih večjih spopadih s sovražnikom. V drugem delu pripovedi o njeni borbeni poti pa bosta narodna heroja in partizanska poveljnika Franc Poglajen-Kranjc in Janko Sekirnik-Simon skupaj z borceva Ivanom Ferležem-Milanom in Francem Severjem-Franto obujala spomine na številne boje in spopade v tem, za nadaljnji razvoj slovenske partizanske vojske tako pomembnem preboju na Štajersko.

KOLEDAR POMEMBNEJŠIH DOGODKOV

6. junija 1944 je bil dosežen sporazum med nacionalnim komitejem in vlado dr. Šubašiča.

Po vsestranskih pripravah se je začelo z Britanskimi otokov izkrcavanje v Normandijo.

7. junij 1943: 6. slovenska udarna brigada »Ivana Gradnika« je porušila železniški most prek Bače pri Mostu na Soči.

7. junij 1941: Nacisti so odpeljali iz Slovenske Bistrice prvi transport štajerskih Slovencev v Srbijo.

8. junij 1943: Skupina divizij NOV z vrhovnim štabom je šla čez Sutjesko, obranila ozek prehod na Zelengori, prebila nemško fronto ter prodrla v vzhodno Bosno.

8. junija 1944 so enote 5. udarne brigade »Ivana Cankarja« z jurišem prodrle v domobransko postojanko Ig pri Ljubljani.

9. junij 1939: V Tacnu pri Ljubljani je bilo posvetovanje vodilnega kadra KPJ, ki se ga je udeležil tudi tovariš Tito. Sprejeti so bili sklepi za utrditev in čiščenje partijskih organizacij.

10. junij 1941: Nacisti so odpeljali v Srbijo deset transportov štajerskih Slovencev iz Maribora in enega iz Rajhenburga.

10. junij 1942: Nemška operativna skupina Zahodna Bosna je začela napadati II. krajiški partizanski odred na Kozari. Ofenziva se je končala sredi julija, iz obroča se je prebil le del odreda.

11. junij 1942: Za italijanskega fašista N. Ziro so ustrelili sedem talcev, 13. junija pa so jih v Gramozni jami ustrelili še petnajst, med njimi inž. Antona Stebija, enega od začetnikov komunističnega in pozneje tudi ljudskofrontnega gibanja v Sloveniji.

12. junij 1942: Drugi bataljon Notranjskega odreda je s pomočjo hrvaških partizanov napadel zelo utrjeno italijansko postojanko v Osilnici.

Kam po Koramšaru?

naš komentar

Kaj bo storila iranska vojska zdaj, ko je zavzela Koramšar, eno izmed najbolj pomembnih mest, ki so ga že na začetku vojne iztrgali Iračani iz iranskih rok? Ali bodo iranske čete potem, ko bodo strle še zadnje odpore Iračanov, nadaljevale pohod na ozemlje Iraka? In kje se bodo ustavile? Kaj bo prinesel tak razplet vojne za ves Srednji vzhod? Taka in podobna vprašanja so si začele postavljati mnoge vlade tako na Srednjem vzhodu kot tudi drugod po svetu po padcu Koramšara.

Toda ne šele takrat, ko so Iranci vnovič osvobodili Koramšar, že dosti prej je bilo – v teku bojov pa je postajalo čedalje bolj – jasno, da je Irak na tem, da bo izgubil vojno. Irak je nekajkrat skušal doseči mirno poravnavo spora, toda cena, ki jo je postavljala Homeini, je bila z vsako naslednjo zmago njegove vojske višja. Po zavzetju Koramšara pa hite v Teheranu izjavljati, kako ima Iran pravico zahtevati, da iraško ljudstvo vrže režim predsednika Saddama Husseina, ki je začel vojno proti Iranu.

Padec Koramšara seveda še ne pomeni, da je s tem povsem konec bojov, ti se utegnejo zavleči še daljšo dobo. Vendar je zdaj, ko se bliža neizogiben konec, pa naj bo tak ali drugačen – seveda če se ne pripeti tisto, česar se ljudstva tega območja najbolj boje, da se namreč vojna ne

bi razširila iz iransko-iraških okvirov in zajela širše območje – postalo še bolj očitno, kako absurdna, nepotrebna in škodljiva je bila ta vojna. Pravijo, da je imel Irak do zdaj okoli 50.000 mrtvih, ne ve se, koliko je bilo ranjenih, zajetih je nekaj deset tisoč vojakov, če gre verjeti iranskim poročilom. Iranske izgube so po vsej verjetnosti še večje kot iraške, kajti v spopade so posegale poleg redne vojske tudi množice sfanatiziranih pristašev islamske revolucije in pripadniki posameznih civilnih odredov, oboroženih že v času revolucije. Neprecenljiva je kajpada tudi gmotna škoda, saj sta obe deželi proizvajalki nafte in vojna vihra je uničila ali poškodovala vrsto petrolejskih naprav, naftovodov in podobno, da ne govorimo o uničenih mestih, pristaniških napravah in podobnem.

Zdaj, ko se fronta spopadov vedno bolj približuje mejni črti na reki Šatt el Arab, kjer se je vojna tudi začela, pa so razmere v obeh vojskujočih se deželah in tudi na prostornem območju Srednjega vzhoda v mnogočem drugačne, kot so bile pred septembrom 1980. leta, ko je vojna izbruhnila. Že zdaj je občutno spremenjeno razmerje sil. Iran, ki so ga sprva šteli za oslabiljenega spriču ameriškega in zahodnega hojkota, je zdaj zavoljo zmag postal močno vplivna sila na vsem območju. Vrh tega pa je vojna

napravila globoke razpoke v arabskih zavezništvih, kakršna so bila pred začetkom vojne. Ta vojna je dejansko močno razbila arabske dežele na dva tabora. Vrsta držav, kot so Sirija, Libija, Alžirija, Južni Jemen in palestinsko gibanje, se je nagnila na stran Irana. To velja zlasti za Sirijo. Po drugi strani pa je vrsta arabskih držav, denimo Saudova Arabija, Jordanija in druge, ki se predvsem boje vpliva islamske revolucije (ta bi utegnili odpihniti obstoječe režime v teh deželah). Zato so njihove simpatije na strani Iraka. Na strani Iraka pa je tudi Turčija, ki je omogočala pretok iraške nafte čez svoje ozemlje.

Največji dobiček iz takih arabskih sporov in trenj utegne imeti Izrael, ki načrtuje napad na Libanon, da bi tamkaj enkrat za vselej obračunal s palestinsko osvobodilno armado. Tudi veliki sili vse bolj občutno posegata v ramere na Bližnjem in Srednjem vzhodu. Združene države imajo svoja oporišča v Izraelu, Saudovi Arabiji, Egiptu, Sovjetska zveza pa predvsem v Siriji, s katero jo veže sporazum o medsebojni pomoči. Potemtakem je očitno, da vojna ni prinesla koristi niti Iraku niti Iranu, pa tudi ne nobeni deželi tega dela sveta.

Drago Košmrlj

Še enkrat – kdo bo popravljaj zgodovinske neresnice?

Čeprav sem imel že med branjem pripevka pod gornjim naslovom v 16. letošnji številki TV-15 z dne 22. 4. pripravljen odgovor svojemu spoštovanemu mentorju dr. Milanu Ževartu, sem se zanj kasneje premislil, da bi se izognil prepiru. Vendar, ko sem bil te dni spet v Zavodnjem in tudi na Žlebnikovi domačiji, pa se mi le zdi ne samo potrebno, ampak celo nujno, da povem javno še nekaj – namreč dr. M. Ž. je pri navedbi točne opredelitve imena naselja na Žlebnikovi domačiji, kjer je padel Kajuh, namenoma ali pa »pomotoma« izpustil tisto bistveno – PRI ZAVODNJEM. Kajti hišna tablica se ne glasi ŠENTVID št. 2, ampak: ŠENTVID PRI ZAVODNJEM št. 2... S tem pa je povedano pravzaprav že vse in dan tudi neoporočen odgovor dr. Milanu Ževartu.

Da pa bo zadeva jasna tudi tistim, ki je ne poznajo, naj povem še tole: Zavodnje ni samo vas, ampak tudi vsa širša okolica vasi in fare in v to širšo okolico spada tudi Žlebnikovina. Vse kmetije južno od ceste Zavodnje-Sleme od Radmana navzdol ležijo več ali manj na skupni razgibani planoti in tvorijo Zavodnje. Sam Šentvid pri Zavodnjem je bila zavodenska podružnična cerkev z gostilno Vrtič, ki pa ju je Šerčerjeva brigada kot sovražnikovo močno utrjeno oporišče 24. 4. 1945 uničila in požgala. Od takrat Šentvida pravzaprav ni več in nosi kraj ime Sleme. Žlebnikovina leži dobro uro hoda niže od še komaj vidnih ruševin Šentvida in znaša višinska razlika med obema najmanj 300 metrov, povezuje ju pa ne-prevozen kolovoz, ki je ostal samo še dobro uhojena steza. Žlebnikovina nima z ostanki Šentvida ali z njegovo širšo okolico, ki naj bi nosila še vedno ime Šentvid pri Zavodnjem, nobene prevozne poti, dostop z vozili je do Žlebnikovine mogoč le od zavodenske strani in je do same vasi in fare tudi le uro hoda. Čeprav leži Žlebnik v Zavodnjem, pa nosi povsem po naključju naselbeno in hišno označitev kot Šentvid pri Zavodnjem št. 2, tako kot ima tudi po naključju samo petsto korakov oddaljena, pravtako iz pohoda 14. divizije znamenita kmetija Bank pa tablico – TOPOLŠICA, pa čeprav je sama Topolšica debelo uro hoda daleč, soseda Žlebnik in Bank, pet minut vsakebi, pa imata različni naselbeni označitvi in bi lahko nosil Bank tudi napis Šentvid pri Zavodnjem ali pa Žlebnik Topolšica (ali pa oba skupno ime enega teh dveh naselij ali pa celo kakšno tretje...).

In če ne bi bilo vse to Zavodnje, bi mi že lani kdo na teh in bližnjih kmetijah rekel, češ da so Šentvičani užaljeni, ker so dobili po krivem Belovojšci na račun v »Belih vodah« padlega Kajuha prekrasno šolo s kopalnim bazenom na prostem, vodovod in cesto, a so mi rekli, da so Zavodnjčani zaradi te zgodovinske neresnice za vse to

prikrajšani. Tudi se nisem oglašil javno v TV-15 zaradi napačnega imenovanja kraja smrti Kajuha, češ da sem šele jaz odkril zgodovinsko resnico, kajti zares čudno bi bilo, če ne bi poklicni zgodovinarji vedeli in uporabljali v svojih elaboratih in prispevkih zgodovinskih točnosti. Šlo mi je le za opozorilo proti pogostemu napačnemu imenovanju ne samo Belih vod za kraj Kajuhove smrti, ampak tudi za vse druge in vedno bolj pogoste malomarnosti in napačne pri objavljanju raznih spominskih člankov o zgodovinskih dogodkih, krajih in datumih v vseh mogočih javnih občilih.

Sicer pa – sem mar res eno napako zamenjal z drugo, kot mi to očita dr. M. Ž.? Ta očitke je približno tak, kot če bi me nekdo popravljal, češ da Litostroj ne stoji v Ljubljani, ampak v – Šiški...

MILAN GUČEK

Pogreb nekega očeta

Pod tem naslovom je bil v TV-15 (št. 19, 13. maja 1982) objavljen članek, v katerem se svojci v mesecu marcu umrlega Alojza Lekana iz Loške doline zgražajo nad klavnim pogrebom in valijo krivdo na Društvo upokojencev, krajevno skupnost in SZDL Loške doline, ker se nihče izmed navedenih ni ob odprtem grobu poslovlil od pokojnika. Podoben članek je bil predhodno objavljen tudi v reviji »JANA«. Prepričan sem, da se zgraža nad takim pogrebom vsak, ki je čital omenjeni članek, zlasti pa vsi občani Loške doline.

Toda poglejmo resnici v oči in dogodek osvetlimo še z druge strani. V odloku skupščine občine Cerknica iz leta 1979, ki se nanaša na javne pogrebne svečanosti, je med drugim rečeno:

»Na izrecno željo svojcev pokojnika je dolžna organizirati dostojen pogreb krajevna skupnost.« V tem primeru Loška dolina.

Žal pa nihče izmed svojcev pokojnika ni obvestil – oziroma izrazil želje o vrsti pogreba in obsegu pogrebne svečanosti – ne krajevne skupnosti, ne Društva upokojencev, ne SZDL in ne Kovinoplastike Lož, kjer je bil pokojnik zaposlen pred upokojitvijo. Kovinoplastika Lož (odnosno njen sindikat) ob vsakem umrlem članu aktivno sodeluje pri pogrebnih svečanostih. Predstavnik te delovne organizacije mi je dejal, ko sem zadevo preverjal tudi pri njih, da niso bili obveščeni o tem pogrebu. Očitno so svojci s tem, ko so pri matičarju prijavi očetovo smrt, mislili, da je vse urejeno.

Verjetno je krajevna skupnost občane Loške doline v resnici pomanjkljivo obvestila, kakšen je postopek, odnosno na koga se je potrebno obrniti glede organizacije pogreba.

Toda sin pokojnika je tudi zaposlen v Kovinoplastiki Lož, celo zatrjuje, da je bil v tej delovni organizaciji sindikalni funkcionar. Snaha pokojnika pa je učiteljica. Torej sta oba razgledana, pa bi kot taka le morala vedeti, da so svojci dolžni, da se obrnejo na pristojne strukture glede organizacije pogreba.

Končno, tudi če je pogreb cerkven, morajo svojci predhodno stopiti v kontakt z župnikom, da se dogovorijo o pogrebnih svečanostih.

Torej iz vsega napisanega lahko zaključimo, da je potrebno k spisku krivcev za tak pogreb pripisati na prvo mesto svoje same.

Predsednik Društva upokojencev
Loška dolina
MLAKAR JAKOB

Tovariši 1. čete 3. bataljona Severno-primorskega odreda

Zdi se mi, da bi vam delal preveliko krivico, če bi vas ne seznanil z neljubim dogodkom, ki se je pripetil 13. marca 1982. leta v gostilni na Čiginju. To je tista gostilna in vas na Tolminskem, kjer je naša četa napadla in razorožila nekaj Italijanov februarja 1943. leta.

Nekaj časa sem razmišljal, ali naj vas s tem seznanim ali naj vse skupaj prepustim pozabi, kar pa bi navsezadnje pomenilo tiho soglasje z izrečenimi žalitvami. Upal sem namreč, da bodo družbenopolitične organizacije občine Tolmin, ki sem jih z dogodkom seznanil, kaj ukrenile. In ker se to do danes še ni zgodilo, mislim, da moram o dogodku spregovoriti.

V Čiginju je nekaj vaščanov, ki se že dalj časa izživljajo s provokiranjem in žaljenjem borcev naše čete ter drugih partizanov, ki so kakorkoli delovali med vojno v vasi Volčanski Rut. Nadelo so nam celo ime Maklo bataljon, ki spominja na Meklavčovo domačijo – partizansko domačijo iz Volčanskih Rutov. Znano je, da so Meklavčevi, tako kot večina Rutarjev, aktivno sodelovali v NOB. Tudi nam so zelo veliko pomagali.

Skupina vaščanov iz Čiginja pa stvari razlaga tako, kot da smo celo vojno pri Meklavcu jedli in pili in »se kurbali«, zato pa da imamo danes visoke pokojnine. Tako je bilo tudi 13. marca 1982 zvečer v gostilni, polni gostov, na Čiginju. Vse skupaj je šlo tako daleč, da nisem mogel več prenesti. Pristopil sem k skupini provokatorjev in rekel, naj žalitve ponovijo, če si upajo. Eden od njih je odgovoril: »Ne še enkrat, še tisočkrat bom ponovil. Prokleti Maklo bataljon, jedli ste in pili in se kurbali po Rutih, danes pa imate za to velike pokojnine in polno denarja«. Preden sem se dogodka zavedel in lahko reagiral, sem bil že z udarci po glavi pobit na tla, od koder sem se krvav pobral. Vest me je preveč pekla, da bi bil tiho. Sklenil sem, da bom o dogodku obvestil Zvezo združenja borcev NOV občine Tolmin, saj pri tem ne gre za nedolžen dogodek, temveč za blatenje NOB, za kar so premnogi žrtvovali svoja življenja.

Svetovali so mi, naj skupinico provokatorjev prijavim sodniku za prekrške ali pa vložim tožbo proti njim pri temeljnem sodišču. Predlagali so mi tudi, naj skušam zadevo urediti preko poravnalnega sveta v kra-

jevni skupnosti in podobno. Od provokatorjev naj bi na ta način zahteval, da žalitve prekličejo v Primorskih novicah.

Ne, tovariši, tega nisem in ne bom naredil. Mislim, da tako poceni nismo. Naša četa ima na kaj biti ponosna! Prav iz Volčanskih Rutov ima za seboj svetlo preteklost. Takšne žalitve žrtev in preživelih borcev ne sodijo niti k sodniku za prekrške niti na poravnalni svet.

Naj dodam še to, da sta bila v skupnici provokatorjev vsaj dva člana zveze komunistov, eden od teh pa je celo član OK ZKS Tolmin. Ali so taki lahko člani zveze komunistov? Kaj sodite vi, tovariši? Ravno tako razmislite, ali proti takšnemu ravnanju res ni drugih ukrepov kot kazni, ki jo določi sodnik za prekrške, ali pa razprava na poravnalnem svetu v krajevni skupnosti!

DUŠAN ZVODAR-SLAVKO

Bil je tudi borec prostovoljec za severno mejo

Tovariš Ivan Jan je v 12. številki našega časopisa objavil zapis o onem nesrečnem dnevu, ko je v boju z okupatorjem 27. marca 1942 izgubilo svoja življenja petnajst naših predanih borcev in med njimi tudi narodni heroj Stane Žagar. Ob koncu sestavka je tudi omenjena na kratko življenjska pot Staneta Žagarja, velikega revolucionarja, buditelja in voditelja ljudskih množic in naprednega pedagoga.

Nekaj pa me vseeno moti, ko zasledujem razne zapise o Stanetu Žagarju; in sicer to, da se ga ne omenja tudi kot prostovoljca borca za severno mejo v letih 1918–1919. Ali res nihče ne ve, da se je Stane Žagar ob koncu prve svetovne vojne, tako kakor mnogi naši zavedni rojaki, prijavil kot prostovoljec za obrambo naše komaj rojene svobodne domovine Jugoslavije ter tudi za obstoj našega slovenskega življa onstran Karavank? Bil je v sestavu 5. čete planinskega polka, čete, katere poveljnik je bil goriški rojak Karol Janežič-Drago. Sam sem ga imel priložnost spoznati v onih časih kot dobrega tovariša, posebno še 28. aprila 1919, ko mi je pomagal reševati ranjenega tovariša Franca Testena, ko smo se morali ob ponesrečeni ofenzivi umikati od Labota proti Dravogradu. Mesec za tem, to je 28. maja 1919, se je začela naša zadnja ofenziva proti nasprotniku in on je določil peterico prostovoljcev, da smo še v mraku tega dne izsledili sovražno postojanko, katero je Žagar s svojimi borci napadel in tako utrl pot naši ofenzivi na tem delu fronte. To je bilo nad Sv. Jederto, na meji Stajerske in Koroške. Z njim smo nato nadaljevali boje vse do Krke in še dalje v gorovje nad Št. Lipšem, ko so naše čete zasedle vse kraje na Koroškem, kjer biva naš slovenski rod, vključno Celovec.

Stane Žagar je bil predan, borben tovariš v onih časih, katerega se ostareli prostovoljci radi spominjamo. To lahko potrdita še živeča Miha Brovc v Koritnici in Karol Janežič-Drago v Kranju.

SREČKO ŠORLI
Blejska Dobrava 10

Bencinska suša še ne jenjava

Da bo bencina letos primanjkovalo, je vsakomur bilo jasno že na začetku leta. Le redkokdaj pa je verjel, da ga ne bo niti toliko, kot smo predvideli v energetski bilanci. Zdaj so sporočili, da smo v prvih štirih mesecih uvozili namesto dva in pol milijona ton le milijon 370 tisoč ton surove nafte. In bencinski suši se seveda ni mogoče izogniti.

Zvezni izvršni svet je dolgo odlašal in razmišljal, kaj naj stori. Toda moral je priti novi, da je spoznal vso resnost položaja, v katerem smo se znašli. Narodni banki Jugoslavije je ukazal, da nemudoma zagotovi uvoz nafte in premoga za koksiranje v vrednosti 120 milijonov dolarjev.

Postavlja se vprašanje, kaj to pomeni in ali je sploh mogoče pričakovati, da bo na bencinskih črpalkah kaj več bencina, kot ga je bilo v preteklih dneh. Napovedi niso nič kaj obetavne. Na dlani je, da nafte tudi v prihodnjih mesecih ne bo dovolj in da nam bencinska suša še naprej preti.

V energetski bilanci piše, naj bi letos zagotovili za domači trg nekaj več kot 15 milijonov ton nafte in naftnih derivatov. Iz uvoza naj bi pripeljali približno 10 milijonov ton, preostale količine pa naj bi načrpali na domačih naftnih poljih. Po teh predvidevanjih naj bi torej letos porabili okrog milijon ton tega goriva manj, kot smo ga pred dvema letoma.

Taki so bili izračuni v začetku leta. Po štirih mesecih ugotavljajo, da se je poraba bencina v državi povečala v primerjavi z letom 1981 za 15 odstotkov, čeprav smo iz uvoza dobili le nekaj več kot polovico načrtovanih količin. In vsa stvar se je morala zaplesti. Do maja letos bi naše rafinerije morale predelati pet milijonov 300 tisoč ton nafte, predelale pa so jo za dober milijon manj.

Izgube, ki so se že lani povzpеле na okrog 20 milijard dinarjev, so se še povečale, saj rafinerije nimajo kaj delati. Njihova izkoriščenost se je zmanjšala celo na 30 odstotkov. Toda republike še naprej

trmoglavo vztrajajo pri svojih rafinerijah in niti ne pomišljajo na njihov stečaj. Trdijo, da je republika, ki ima rafinerijo, z nafto bolje založena kot tista, ki teh objektov nima. V Srbiji pravijo, da ta trditev v celoti drži in tudi sami razmišljajo o postavitvi rafinerijskih zmogljivosti. Toda na dlani je, da je tako razmišljanje nevzdržno. Res pa je, da je enakomerno oskrbljenost trga z nafto in naftnimi derivati nujno zagotoviti.

V naftnem gospodarstvu so izračunali, da bi letos potrebovali ne 15, ampak kar 18 milijonov ton nafte. Te številke so podkrepili z nekaterimi podatki, ki jih je težko ovreči. Trdijo, da porabimo na dan 50 tisoč ton nafte in da občani letno kupijo 150 tisoč novih osebnih avtomobilov. Ta čas je v državi registriranih že dva milijona 300 tisoč avtomobilov in nič ne kaže, da se bo rast števila novih avtomobilov kaj zmanjšala. V Sloveniji pride na občana na dan pol litra bencina. Številni menijo, da to ni veliko, toda veliko vprašanje je, kako zagotoviti tudi te skromne količine. Deviz za uvoz surove nafte ni in kot kaže, jih tudi v naslednjih mesecih ne bo mogoče zagotoviti. Vsi dogovori o nakupu nafte na svetovnem trgu so padli v vodo, saj razen Slovenije in delno Srbije druge republike in pokrajini za nakup na tujem nimajo deviznega pokritja.

Preostane le, da uvedemo dodatne varčevalne ukrepe. V posebnem štabu, ki so ga imenovali v zveznem izvršnem svetu, razmišljajo o morebitni podražitvi bencina. Po predlogu naftnega gospodarstva naj bi cena poskočila kar za 10 dinarjev. Toda ne gre pozabiti, da je bencin v Jugoslaviji že zdaj med najdražjimi v Evropi.

Nekateri se znova zavzemajo za prepoved vožnje, ki naj bi veljala kar dva dni v tednu. Izkušnje s temi prepovedmi niso ravno spodbudne, zato predlagatelji nimajo veliko podpore. Znova je oživela tudi ideja o uvedbi bonov za nakup bencina. Kaj bo

končno sprejeto, je ta čas še težko reči, očitno pa je, da bodo omejitve porabe bencina nujne in da z ukrepi ne bo mogoče dolgo odlašati.

Pri tem ne gre prezreti, da smo na pragu nove turistične sezone in da se bo torej poraba bencina še povečala. Za zdaj je jasno le, da na mejnih prehodih bencina ne bo zmanjkalo. Zadostne količine goriva naj bi zagotovili tudi na magistralnih cestah. Dovolj naj bi ga bilo v obmorskih mestih. Domala vsi se zavedajo, da bi resnejše pomanjkanje bencina letošnje turistično bero močno ogrozilo, zato si bodo prizadevali, da do tega ne pride. Koliko bodo pri tem uspešni, pa bo kmalu jasno.

Dovolj naj bi bilo v naslednjih mesecih tudi kerozina. Nekatera letala so že ostala na zemlji. Z uvozom 36 tisoč ton tega goriva – kot zdaj pravijo – naj bi zagotovili nemotene polete za prevoz turistov. Na rednih progah bodo težave ostale, čeprav bo kerozina v mesecih, ki so pred nami, nekoliko več, kot so sprva pričakovali.

Vse to pa so vendarle začasni ukrepi, ki trajneje problema ne bodo rešili. Nakup nafte bi v vseh republikah in pokrajinah moral dobiti prednost, saj nam ne pretijo samo zastoji na cestah, ampak tudi v redni proizvodnji. Spoštovati bi bilo treba sklenjene dogovore, oskrbo nafte pa čim bolj izravnati.

Vedeti bi morali, kaj narediti z rafinerijami. Stanje je nevzdržno in to vsi drago plačujemo. Medtem ko v tujini cene bencina padajo, pri nas še naprej rastejo – in to po »zaslugi« skrajno nesmotnega gospodarjenja celotnega jugoslovanskega naftnega gospodarstva.

In nazadnje – vsi bi se morali zavedati, da je izhod samo v večjem izvozu, posebno na konvertibilno področje. Brez povečanja izvoza tudi tega trdega oreha ne bomo razbili. Čim prej bodo to povsod spoznali, tem prej bo mogoče rešiti ne samo bencinske, ampak tudi druge tegobe, ki nas ta čas pestijo.

Darko Marin

naš komentar

Ob izidu slovenske izdaje velike knjige »Tito – življenje in delo« Za nas Tito ni umrl

Te besede (»Za nas Tito ni umrl«) je ob krsti našega maršala in predsednika pred dvema letoma izrekel Sékou Touré. In je nadaljeval: »Narodi sveta imajo ideale, ki jih je on utelesil. Še naprej bo živel skozi vse narode sveta. Vsakokrat, ko bodo narodi izbojevali kakšno zmago, bomo vedeli, da je to tudi Titova zmaga.«

To je samo kratek izsek iz 665 strani velikega formata obsegajoče knjige »Tito – življenje in delo (1892–1980)«, ki sta jo napisala Tihomir Stanojevič, dolgoletni Titov stenograf, pisec in redaktor njegovih govorov, šef predsednikove tiskovne službe, ter Dragan Marković, znani novinar, urednik in publicist – v njenem slovenskem prevodu, ki je le s polletnim časovnim odlogom sledil izidu izvirnika. Za srbohrvaško izdajo te vseskozi pomembne in nič manj reprezentativne knjige je poskrbela beograjska založba »Vuk Karadžić« (natisnili so jo v 40.000 izvodih), slovensko izdajo pa sta oskrbeli Državna založba Slovenije in tiskarna Mladinska knjiga, ki je tudi tokrat zgle-

dno opravila to (po grafični plati) izjemno zahtevno nalog. Seveda je potrebno navesti vsaj še dvoje imen. Likovno-grafično opremo je imel na skrbi Rade Rančić, slovenski prevod pa je delo Frančka Šafarja. V slovenščini je izšlo 10.000 izvodov.

Na tiskovni konferenci, ki so jo v počastitev izida te velike in dragocene knjige pripravili v Cankarjevem domu kot središčnem hramu našega reprezentativnega kulturnega dogajanja, sta o pomenu te izdaje govorila Jože Smole ter Tihomir Stanojevič kot eden (oziroma prvi) izmed obeh avtorjev. Njegovo pričevanje je bilo neposredno, človeško toplo in zanimivo še posebej zavoljo tega, ker nas je popeljal tudi v doživljajska ozadja Titovega nedokončanega narekovanja memoarov. Predsednika so namreč njegovi sodelavci več let opozarjali, da bi bilo dobro in prav, če bi se lotil zapisovanja svojih spominov, vendar, da se je tudi med občasnim pripovedovanjem o doživetjih na svoji življenjski poti nemalokrat spomnil dogodkov in podrobnosti, ki jih sicer ne najdemo zapisa-

nih, kaj šele dokumentiranih. Toda večkrat je na ta prigovarjanja zamahnil z roko, češ: »Se je čas. Pisanje spominov je opravilo za upokojece. Ko bom sam upokojen...« Tako je s šalo, ki je dolgo (in predolgo) zaklepala vrata, odlagal začetek tega opravila. Lotil se ga je šele leta 1979, ko si je vzel čas tudi za spomine – in prav Tihomir Stanojevič je bil tisti, s katerim je Tito v Karadjordjevu prebil prenekatero uro ob intenzivnem in skoncentriranem vrtnanju skozi gmoto dolga desetletja akumuliranih življenjskih spominov. Kot vselej se je Tito tudi te naloge lotil zares, intenzivno in z vso vnemo. Žal pa je prišla vmes nenadejana bolezen, ki ga je že v decembru 1979. leta vrgla s tira, čemur je takoj v začetku naslednjega koledarskega leta sledil odhod na operacijsko mizo v ljubljanski Klinični center. Brž ko so ga »odpustili« in se je vrnil »domov«, na Brdo, je sklenil delo na memoarih nadaljevati. Tihomir Stanojevič se spominja depeše, ki jo je prejel. Poklicali so ga, naj iz Beograda nemudoma odpotuje na

Brdo, kajti predsednik je voljan delati. Toda nekaj ur po tistem, še preden je odšel na pot, je sledila nova depeša. Titovo stanje se je nenadoma poslabšalo... In nato so sledili tedni, ki se jih spominjamo kot najbolj trpkih ur v svojem skupnem doživljanju. Titovo življenje se je iztekalo in 4. maja zgodaj popoldne ugasnilo.

Njegovi memoari so ostali nedokončani. Tudi tistega, kar je povedal in kar je zapisano, njegova roka ni zmogla avtorizirati. Odločitve o tem, kako ravnati s tem torzom življenjskih spominov, za zdaj še ni. In nedokončani zapis bo nekega dne nemara izšel, toda vselej bomo obžalovali, da ni bil dokončan.

Knjiga, ki popisuje in odlikuje Titovo življenje in delo, je sad dolgoletnega raziskovalnega preučevanja, ki sta ga oba avtorja namenila osebnosti in zgodovinski vlogi Josipa Broza. Podati skuša karseda natančno kronologijo njegovih dejanj in doživljanj in biti pri tem oparta na izvirno dokumentarno gradivo, vključno s fotografijami, ki so temeljn sestavni del celotne ponazori-

tve. Avtorja sta monografijo z enakim naslovom izdala že ob Titovi sedemdesetletnici (leta 1962), seveda z dokaj drugačno zasnovo in v bistveno manjšem obsegu. Zdajšnja verzija tega velikega curriculum vitae je torej povsem novo, navzven in navznoter zaključeno in po svojem pomenu fundamentalno delo, ki se visoko vzpenja nad vrsto siceršnjih popisov Titove osebnosti in njene vloge v dobi, ki smo jo po pravici poimenovali Titova doba.

»Bilo je častno boriti se in živeti s Titom,« je med drugim zapisano v razglasu obeh najvišjih predsedstev (predsedstva SFRJ in predsedstva CK ZKJ) ob uri njegove smrti, o kateri je Kurt Waldheim zapisal, da je z njo »odšla zadnja velika osebnost našega časa.«

Vse to življenje, ves ta boj, vsa ta veličina so nadrobno popisani v knjigi, ki je ne le po svoji vsebini, temveč tudi po svoji vizualni plati svetel žarek v sicer sivih dneh naših založniških stisk in nemožnosti.

V. K.

Pred svojim pragom

Škoda le, da se ljudje najlepših in najpomembnejših načel ne držijo. Samo pomislimo, kako temeljito bi se svet spremenil in polepsal, če bi se vsi držali načela: Vsak pometaj pred svojim pragom! Namreč, če bi sukal metlo zares vsak sam, ne pa da bi delo prepustil najetim delovnim močem. Zavladala bi prava demokracija, ker bi se nihče ne sramoval lastne metle, sramota pa bi bila, če bi bil kogarkoli prag zasinjal. Toda pustimo utopije in sanje o zlati (morda platinasti?) prihodnosti! živimo namreč v časih, ko se je boj za demokracijo sprevrgel v gibanje za nekakšno varstvo »človekovega okolja«. Izraz je nekoliko meglen, ker bi človek mislil, da bi se bilo treba gnati za varstvo narave, to se pravi za varstvo gozdov, obdelovalne zemlje, vodá, zraka, živalstva in rastlinstva nasploh; lahko bi rekli, da se je treba zavzemati, si prizadevati, seravnati na splošno tako, da bi varovali življenje na Zemlji. Varstvo kakšnega okolja neki? Do kam sega to okolje ali kaj pravzaprav zajema? Izraz je kar primeren, da je stvar močnejše zamegliti, si jo razlagati poljubno, jo izkoriščati celo v strankarske namene in se navsezadnje norčevati iz vsega tega ropotanja. Tako so bojevnik za tako imenovano čisto okolje marsikje že ožigosali, da so sovražniki napredka, ker so nasprotniki industrializacije – novih tovarn, motornega prometa – avtomobilov in avtomobilizma, avtomobilskih cest, velikih, sodobnih letališč, rafinerij, petrolejskih (naftnih) polj, umetnih otokov za črpanje nafte na morju, pa atomskih elektrarn in še marsičesa, čemur so vtisnili pečat tako imenovanega napredka. Potemtakem je to gibanje za »varstvo okolja« škodljivo in njegovi privrženci so zgagarji, ki bi menda radi zavrteli razvoj človeštva nazaj do kamnite dobe, češ, tedaj je bila narava res še neokrnjena, ko je človek kot troglodit onesnaževal le še podzemne jame.

Menda bo kar držalo, da so dandanašnji varstveniki »okolja« nekakšni don Kihoti, ki mahajo »z uma svetlim mečem« v boju z mlino na veter – proti zastrupljenemu ozračju, mrtvim rekam, zaskrbljenemu morju, opustošenim gozdovom, uničenim obdelovalni zemlji itd. – v prazno. Saj je vendar blaznost zahtevati, naj bi vsi motorji na notranje izgorevanje prenehali bruhati izpušne pline, tovarne delati brez dimnikov, letala leteti brez letališč in bencina..., namreč, kdo bi plačal čistilne naprave, ki bi bile dražje od samih tovarn? Strupen zrak, da ljudje ne morejo več živeti? Ljudje so v davni živeli v smrdljivih podzemskih jamah – bilo jih je nekaj čred, dandanes pa v »sodobnem« ozračju živijo milijarde ljudi. Seveda, vsi bomo prej ali slej umrli – našimo na prihodnost! Napredek je na zmagovitem pohodu – sicer, kaj nam mar: Vesoljni potop, sodni dan – prav, saj nas tedaj ne bo več!

efes

Sposojeni stolpec

»Skozi Titov obraz seva veliko človeško srce«

(Iz enega od podlistkov Tihomira Stanojeviča, objavljenih v knjigi »Tito – življenje in delo«. Zapis o ameriškem kiparju Jou Davidsonu, objavljen v »Književnih novinah« 27. 9. 1949)

... Pred nekaj dnevi je Joa Davidson sprejel maršal Tito. Po srečanju z materjo Janka Čmelika je veliki umetnik izrekel željo, da bi rad videl človeka, skozi katerega bo lahko še globlje preniknil v življenje naših narodov, ki so v Titu dali in dobili najgloblji izraz veličine svojega današnjega časa.

Željo Jou Davidsonu, da bi izklesal njegovo doprso, je tovariš Tito uslišal. In stari umetnik se je lotil dela z velikim ognjem.

Iz nekaj kilogramov sive glinene gmote, omočene z vodo, je umetnik postopoma oblikoval podobo tovariša Tita, najprej v najbolj grobi obliki, kot skico, nato pa v čedalje finejših detajlih, ko je hladni zemlji počasi vdihoval življenje. O Davidsonu kot »psihološkem portretistu najvišje vrste« je neki kritik rekel, da »ima dar, da hladno glino poveže z ognjem.« V to svoje delo je poleg življenjskega ognja, ki gori v vsem liku, vnesel tudi izraze odločnosti, premišljenosti, zavesti in energije, tako značilne za tovariša Tita.

»Toda,« je pripomnil Davidson med delom, ko je z dletom prehajal od ene podrobnosti obraza na drugo,

»Tito ni le to. Na številnih slikah sem videl, da je njegova podoba preostro podana, tako da je celo namrščeno resen. To ni Tito. Poleg izraza močne volje in globine notranjega življenja ima v svojem finem nasmehu in izrazu oči tudi širokosrčno blagost

in plemenitost. Skoz njegov obraz seva veliko človeško srce...«

Skoz gibe in življenje portreta je želel izraziti, zvest svojemu poglobitnemu načelu pri delu, preteklost, sedanjost in prihodnost... S kiperskega stajala je iz oživlje-

ne glin gledal na nas Tito z dvignjenim čelom, ponosen na trdo, toda slavno preteklost, z lahnim vedrim nasmehom, kot da govori o veličini naše stvarnosti, in čvrstega, odločnega pogleda, s katerim zanesljivo gleda v prihodnost...

Kipar Jo Davidson portretira maršala Tita (1949)

648

2

Predstavitev nove knjige

Zakladnica literature o narodnoosvobodilnem boju slovenskega naroda je od nedavnega bogatejša še za eno pomembno delo. Na knjižnih policah se je pojavila namreč knjiga Karla Forteja-Marka Selina **Nepremagljivo oboroženo ljudstvo**. V njej avtor nazorno in dokumentirano opisuje dogodke iz naše revolucije z območja Trbovelj, revirjev in širše Štajerske. Posebno pozornost pa je Karel Forte namenil razvoju, organizaciji in delovanju gestapa v Trbovljah.

Ob izidu te knjige sta občinska konferenca ZRVS in občinski odbor ZB v Trbovljah pripravila novinarsko konferenco, na kateri je Karel Forte opisal nastajanje dela. Poudaril je, da pri iskanju dokumentov in podatkov za knjigo ni imel večjih težav. Domači arhivi so mu bili na široko odprti, prav tako v Zvezni republiki Nemčiji. Nekoliko drugače pa je bilo v Aystriji, kjer so predpisi o dokumentih in arhivih bolj strogi. Karel Forte je tudi dejal, da ga čudi, zakaj se mlajši zgodovinarji ne lotijo takšnih tem, ki so zanimive pa tudi arhivi so dostopni brez večjih zapletov.

Izid knjige so omogočile nekatere delovne organizacije iz Trbovelj, založila pa občinska konferenca ZRVS Trbovelje.

B. K.

Naročilnica TV-15

Nepreklicno naročam: **TITO-ŽIVLJENJE IN DELO**

Po prednaročniški ceni 2000 din samo še do 1. 7. 82.

Priimek in ime naročnika: _____

Naslov: _____

Zaposlen pri: _____

Naslov zaposlitve: _____

Spol: ☐ moški ☐ ženski Rojen: _____ dan _____ mesec _____ leto _____ Reg. št. os. izk.: _____

izdane pri: _____ poklic: _____

Plačal bom po prejemu računa in položnic:

☐ v gotovini ☐ po povzetju ☐ v zaporednih mesečnih obrokih po 200 din ☐ z virmanom

Prosimo, da označite plačilne pogoje, ki vam ustrezajo. Vse morebitne spore rešuje pristojno sodišče v Ljubljani.

Datum: _____

Podpis: _____

Knjigo lahko kupite v vseh knjigarnah, z izpolnjeno naročilnico pa pri založbi:

Državna založba Slovenije, Knjižni oddelek, Mestni trg 26, 61101 Ljubljana

Partizanske domačije

25

S trobento v partizane

Francelj ni hotel prizadeti matere

Po notranjskih poteh, skozi do kolen visoko travo in mimo cvetočih jablan in zeleno razkošno bukev, čez razrite kraške grape ter s kamenjem posute pašnike so se pomikale tanke, a zelo dolge, živopisane kačice, čudne, kot ptički ščebetajoče črte. Bil je dan mladosti in notranjski gozdovi ter planjave kraške skrivnostnosti s partizanskimi potmi so privabili na desetine mladega rodu, da se spomni devetdesetletnice dragega Tita, svojega velikega vzornika. Vabljiva živahnost toplega, skorajda vročega spomladanskega dne se je nevidno zlila z brstečo, muzevno, sokov polno mladostjo človeka na začetku poti.

Pod gozdom, sredi cvetočih jablan in lepo urejenih vrtov živi Antonija Černe, Slabetova z Rakeka, hči Ivane in Ivana.

Težko bi bilo govoriti o Slabetovih kot partizanski domačiji. Niti eni doslej, ki smo jo obiskali, ni podobna, in vendar so se tudi skozi njene ljudi pretakali sokovi odpora, in vendar so bili tudi oni z zadnjim vlakencem privezani na presilno hotenje slovenskega človeka, da se osvobodi tujega jarma, da zakliče po domače in misli po domače.

Slabetove domačije pravzaprav sploh ni.

Kakor se človek preveč dobrega naveliča, preobje, se tudi hudega navadi, je ondan pomodroval pohorski očanec in še krepkeje stisnil med ustnicami na pol pomček in ugasel čik.

Slabetova Antonija s partizanske domačije, ki je takorekoč ni, znova ponavlja te besede

in komajda rinili skozi to ljubo življenje. Najstarejšega, Ivana, je dal oče učiti za ključavničarja v Cerknico k Metletu, zavednemu možakarju. Franci je ostal doma, pomagal očetu, hodil z njim v gozd in modroval na samotnih notranjskih poteh ob očetovih besedah. Tu in tam je prisko-

Najmlajša Slabetova, Tončka, danes Černetova

»Joj, kakšni smo!«

Razgrinja Tončka preteklost. Ivanovo, Franceljno, svojo, očetovo in materino. Štiri žalostne zgodovine, troje ukradenih mladosti, dvoje do bolečine razrastlih življenj – in ne more si kaj, da ne bi potožila.

»Joj, kakšni smo. Kako znamo potvarjati zgodovino,

čil na pomoč še sosedom, za dinar je trda predla, živeti pa je bilo treba.

»Nismo imeli obleke niti obutve, glavna hrana je bil krompir, povrh vsega pa smo kar naprej imeli na glavi Italijane. Vsake toliko časa so nam premetali vse stanovanje, dokler se Ivan ni naveličal in je rekel očetu: Oče, jaz pojdem. Italijani ga niso

Italijanova vročkrvnost in potuhnjenost se še nista umirili, ko se je neko nedeljo prikazal na cesti Ivan z rdečo kravato. Brez pomišljanja mu jo je Italijan strgal.«

Ognjeni plaz se je približal. Ivan se je začel sestajati z domačimi fanti v Grahovšah, v gozdu pod Ivanjim selom. Že enainštiridesetega je prinesel domov Slovenskega poročevalca in vsa družina se je kot eden strnila nad slovensko besedo. Stari Slabe je molčal, le to, da je fant pameten in da že ve, kaj dela, je dejal.

Poslej so Italijani kar naprej premetavali stanovanje Slabetovih. Ivan se je odločil in odšel. Materi je bilo hudo. Tista zima, z enainštiridesetega na dvainštirideseto, je bila še posebej huda. Mati se je bala za svojega fanta. Ko je Ivan konec decembra izginil, je vsako jutro pogledala skozi okno, koliko snega je zapadlo.

Ivan je bil na Kožljeku prvi iz njihove vasi. Za njim je odšel še Medenov z Rakeka, drugi pa so odšli 13. marca 1942. Sprejela jih je Rakovska četa. Takrat je odšel tudi Franci Mekina, skupaj z drugim Slabetom, Franceljom, ki se ni dopolnil šestnajst let, vendar je bil velik in močan, da bi mu človek prisodil dvajset pomladi.

Francelj odhaja s trobento

Francelj je marsikaj podejdoval po očetu. Njegovo dobrodušnost, družabnost, veselje do petja in igranja na instrumente, kot oče je tudi on bil gasilec, na vajah je veselo trobil v trobento in če bi ostal, bi bržkone tudi on prepeval na pogrebih, ohceti...

Francelj je odšel na skrivaj... Bil je mehkega srca, ni hotel prizadeti matere. Se mu je bilo v spominu slovo od Ivana. Izginil je čez noč, s trobento vred in šele jutraj je mati spoznala, kje je njen drugi sin. V omari ni bilo več površnika...

»V začetku leta 1942 smo se preselili na Rakek,« je znova povzela Tončka in se ljubeče igrala z blazinicama v obliki srca, ki ju je štiriinštiridesetega naredila v ljubljanskih zaporih mati: vanje je izvezla svoj monogram, lipo, simbol slovenstva, rešetke in bič ter dobrotno sonce.

»Morali smo Italijanom zbrisati sled za seboj. Preden je odšel v partizane še Franci, so ju Italijani nekoč po snegu gnali po progi na komando v Ivanje selo. Ko se je začela vojna, oče ni več delal v gozdu, pa tudi ustrahovali so ga venomer. Neki Dolenjec, dobro se še spomnim, bil je domobranec, je materi dejal, žugajoč s prstom pred nosom: 'Veste, veste, vaši sinovi naše vole žrejo, pa nočete povedati, kje so'. Mati mu ni ostala dolžna, pa je dejala: 'Kakšne vole neki. Saj vedno pripovedujete, da ste jih vse pobili.'«

Navsezadnje so se te igre naveličali tudi Italijani. Decembra 1943 so Slabeta zaprli in ga odpeljali v Dachau.

Ivan Slabe. Sliko je poslal domačim iz partizanov tik pred smrtjo. Slikano nekje na Primorskem

Bržkone so od koga izvedeli, da Slabetovi obiskujejo sinove v partizanih, da ima z njimi zveze stari Slabe, kdove.

Tončka in mati sta ostali sami.

Ledenomrzla, do kosti segajoča groza se je začela plaziti v hišo.

Francelj odide za vedno

8. avgusta 1942 sta Francelj in neki trgovski pomočnik, ki se je prej učil na Rakeku, odšla v Dobec po med za partizane. V hiši, kamor sta se namenila, ju je gospodinja toliko časa zadrževala, še prej pa javila vaški straži, da je ta nenadoma padla v hišo. Trgovski pomočnik je hotel skočiti skozi okno, vendar ga je prestregel rafal. Francelj ni mogel storiti ničesar več. Ujali so ga živga, privezali za voz in ga od Begunj do Martinjaka vlekli po cesti, ga naposled vrgli v jarek in dotolkli. Še prej so ga v Begunjah mučili kot žival. Krajca, oče in sin, sta zbila krsto in ga skupaj z domačini pokopala.

Do smrti sta bila z Ivanom skupaj, kmalu nato pa je Ivan odšel v Primorsko, v Kosovelovo brigado, kjer je bil nazadnje namestnik komandanta tretjega bataljona. Tik preden je padel, je poslal še sliko, nekoliko pozneje pa še pismo, otožno, čudovito lepo pismo, ve povedati Tončka.

»Aprila 1944, v borbi z Nemci pri Črnem vrhu, je pobralo še Ivana. Mati je bila

Francelj Slabe (sedi, v desnem kotu slike). Sliko so Slabetovi zakopali skupaj z Ivanovo in njegovim pismom. Pismo se ni ohranilo.

norokci, še oblekla se ni dobro, za ubiti sem v redu, je rekla. Odvlekli so jo v Ljubljano, na Poljansko cesto, kjer je težko zbolela, niti hoditi ni mogla več. Po dveh mesecih je prišla domov povsem izčrpana. Jaz sem medtem večkrat odšla k stricu Urbasu, da sem se pošte-norokci najedla.

Oče se je le redkokdaj javil iz Dachaua. Mati mu je pošiljala hrano, ki so jo dobivali na točkice, če so jim jih sploh dali. Po svobodi je oče povedal, da je dobil le bore malo od tistega.

Preživela sta oba in doživela lepo starost, oče osemnosedeset let, mati šest let manj.

Kakor se človek preveč dobrega naveliča, preobje, se tudi hudega navadi, je pomodroval pohorski očanec, toda hudo je v tistih časih prinašalo poznejše dobro.

Ivan je to dobro vedel. Ko so ga obiskali v gozdovih, Francelj je že počival v grobu, mu je mati dejala:

»Ivan, pazi se, da te ne bodo ubili, kot so Franceljna!«

»Mama, če me bodo, bo za vas kdaj pozneje bolje!«

Kolikokrat se je mati Slabetova spomnila na to, ko je videla, kako žive nekateri, da jo je nehoti zbadlo globoko v dušo. Zelela si je toplic, zdravja, topline. Toplic ni nikoli videla.

»Le kako so na nekatere popolnoma pozabili,« tožeče uide Tončki.

Živopisane kačice pionirkov so se še vedno zgrinjale po travnikih in poteh, skozi

Slabetov oče zadnje dni svojega življenja

1944 so zaprli še mater. Domobranci so prišli ponoči, razbijali in grozili, naposled pa vdrli. Mati ni hotela odpreti, ker je mislila, da so čr-

gozdove in po kraških pustotah. V spomin na velikega človeka, kot daritev človeškemu veselju nad vzklikajočim, porajajočim se življenjem, v spomin vsem, ki so ostali za vedno v tem klitju in žitju.

Na avtomobilski cesti ni bilo goriva. Ob smetnjakih je ležala sveža zemljica, vzdolž s soncem obsijane ceste, sinjega traku, se je podil veter. V restavraciji, za hrbotom, se je nekdo žolčno razburjal, da ni »superja«.

»In kave največkrat človek tudi ne dobi. Če to ni kriminal,« se je razburjala mlada dama. »Kdo je kriv?« je besnela in žolčno razpredala. Le kdo? Morda bi kaj vedela povedati tista zemljica ob smetnjaku, če bi znala govoriti...

Milenko Strašek

Slabetova dva: Ivana in Ivan

kako si lastiti zasluge. Saj, veliko ljudi je že mrtvih in kaj je lažjega kot privzeti dejanje nekoga, ki je mrtev. Veste, tega ni malo. Tudi pozabljeni smo se že naučili in včasih se nič kaj radi ne spominimo na težke dni. Vsaj nekateri. Nehaj že s tem, znajo zasitnariti. Ne bom rekla, da vsi, največkrat pa prav tisti, ki so si znali iz zgodovine skovati kapital. Kaj češ, skromni ljudje so pač vedno stali ob strani, vendar je prav skromnost držala pokonci naš boj in ne napuh in prevzetnost.

Tončka je skromna ženska. Takšen je bil tudi njen oče, gozdni čuvaj iz Ivanjega sela, poštenjakar in vendar mož, ki je rad zapel in se povesečil.

Pred vojno so stanovali v občinski hiši v Ivanjem selu

mogli, kdove zakaj,« je povedovala Tončka z žalostnimi očmi, s tresočim glasom. Edina Slabetova do danes ni pozabila, kot ni pozabila njena mati, ki se je še na smrtni postelji spomnila gorja.

Italijani strgajo Ivanu kravato

»Nekoč,« je nadaljevala Tončka, »je šel Ivan po vasi. Srečal je nekega Italijana, ki se je pogovarjal s sosedo in dejal:

»Glejte, tale, ki je šel mimo, je baraba!«

»Ni res,« ga je zavrnila ženska, »izučil se je za ključavničarja in mojster ga je cenil, fejš fant je!«

Italijan je molčal. Bilo je 1941. leta.

Trenutki z delavci organov za notranje zadeve Kljub pomanjkanju časa – prvi!

Ena od oblik odpiranja organov za notranje zadeve proti družbi in vraščanja vanjo je tudi sodelovanje njihovih predstavnikov in ekip na raznih prireditvah in tekmovanjih, ki jih prirejajo športne, kulturne, društvene in druge organizacije. Najbolj je to vključevanje zaživelo na športnem področju, vendar pa se delavci OZN udeležujejo tudi na drugih področjih. Vse bolj zaželeni so na raznih tekmovanjih in prireditvah s področja SLO in DS. Že sama narava njihovega dela je takšna, da so najbolj usposobljeni za delovanje in pomoč v izrednih razmerah. Zato so tudi najbolj poklicani, da pomagajo drugim delovnim ljudem in občanom na tem področju, pa naj bo to praktično ali pa teoretično.

Zelo pogosto se v prireditve in tekmovanja s področja SLO in DS, ki jih pripravljajo za šolsko mladino, vključujeta obe šoli za mlade miličnike; kadetska šola za miličnike v Tacnu in šola za miličnike v Kotnikovi v Ljubljani. Razumljivo je, da so slušatelji obeh šol dobrodošli na takšnih prireditvah, saj v neposrednih stikih prenašajo

svoje znanje s tega področja na sovrstnike, ker ga pač veliko bolje obvladajo. Hkrati pa navezujejo prijateljstva in znanstva, ki ostanejo za vse življenje. Obenem pa je to za bodoče miličnike tudi sprememba in lahko bi rekli počitek po vsakodnevem napornem delu v šolskih klopek.

Pred nedavnim se je petčlanska ekipa šole za

miličnike udeležila orientacijskega pohoda, ki ga je za učence 1. in 2. razredov srednjih šol, krajevne skupnosti, organizacije združenega dela in športna društva in klubi pripravila občinska konferenca SZDL Ljubljana-Center. Pohod je bil dokaj naporen, saj so bile ekipe na poti več kot tri ure. Tekmovalna proga je potekala od osnovne šole Toneta Tomšiča na Šaranovičevi pa do Urha. Med potjo so pohodniki reševali še naloge o poznavanju obeležij NOB, naloge iz prve pomoči, s področja narodne zaščite, civilne zaščite ter topografije, prav tako pa so streljali z zračno puško.

Ekipa šole za miličnike je v konkurenci tridesetih ekip dosegla prvo mesto. Razen v streljanju so na vseh drugih kontrolnih točkah dosegli vse možne točke. Tudi v streljanju bi bili lahko boljši, vendar niso streljali s svojimi puškami, temveč s puškami organizatorja.

Člani ekipe šole za miličnike so nam v kratkem pogovoru ob tem uspehu povedali, da so se za tekmovanje pripravljali tri tedne, vendar pa to ni bilo intenzivno delo, saj jih v kratkem čaka konec šolanja in zaključni izpiti, zato se morajo zdaj po-

svetiti učenju. Priprave pa so si organizirali tako, da je vsak član ekipe obdelal svoje področje, na katerega je odgovarjal.

Slavica Arsenović pravi, da je bilo nekaj vprašanj zelo težkih in da jih člani ekipe niso zasledili v literaturi. Zato jim je prišlo prav znanje iz šole. Po njenem mnenju so takšna tekmovanja koristna tako s strokovnega vidika kot z vidika sodelovanja z mladimi. Celo-

»Veliko so nam pri pripravah na tekmovanje pomagali naši starešine,« pravi Slavica Arsenović.

ten pohod pa je bil v bistvu reševanje topografske naloge. Znani sta bili le startna in ciljna točka, vse kontrolne točke na poti pa so morali poiskati sami.

Povejmo še, da so bili bodoči miličniki in miličnici zelo zadovoljni s sodelovanjem na tekmovanju. Čeprav bodo kmalu odšli na službena mesta po vsej naši republiki, so dejali, da se bodo tudi tam vključevali v takšne in podobne akcije. Prav gotovo bodo tudi tam tako uspešni, kot so bili na nedavnem pohodu v Ljubljani.

Bojan Kuntarič

Med najboljšimi v ajdovski občini

»Osnovne organizacije ZRVS so bile prej prevelike. Zajemale so vasi, ki so med seboj oddaljene tudi po več kilometrov. Članstvo je bilo razdrobljeno in le redkokdaj nam je uspelo, da smo se zbrali vsi hkrati. Zato smo se odločili, da bomo osnovno organizacijo Selo razdelili na dva dela. Delo bo tako učinkovitejše, rezultati pa bodo bržkone še spodbudnejši,« je organizacijske spremembe v osnovni organizaciji Zveze rezervnih vojaških starešin Selo na kratko ocenil novi predsednik Silvo Batagelj iz Gojač.

Z reorganizacijo osnovnih organizacij ZRVS so v ajdovski občini začeli že konec lanskega leta, nekatere osnovne organizacije pa so se na novo konstituirale prav pred dnevi. Organizacija iz Sela je prej v svojih vrstah združevala starešine iz Gojač, Malovš, Sela, Batuj, Črnič, Raven, Vrtovina, Kamenj in Potoč. Iz te organizacije sta zdaj nastali dve. V organizacijo ZRVS Selo so zdaj vključene vasi Gojače, Malovše, Selo, Batuje, Črniče in Ravne, v drugo, ki ima sedež v Vrtovinu, pa poleg Vrtovina še Kamnje, Potoče in Brje.

Na nedavni volilni konferenci, kjer so za predsednika nove organizacije izvolili Silvo Batagelja iz Gojač, za sekretarja pa Dušana Pirjevca iz Sela, so sprejeli tudi program dela. Osnovna pozornost bo seveda veljala vojaškemu usposabljanju in idejnopolitičnemu izobraževanju članov. Pri tem se bodo ravnali predvsem po programu, ki so ga sprejeli na ravni občine, nekoliko več pozornosti pa bodo samoiniciativno posvetili spoznavanju topografije. Tako bodo v kratkem pripravili orientacijski pohod, kjer bo treba uporabiti pridobljeno znanje, sklenili pa ga bodo z družabnim srečanjem, ki naj bi se ga udeležila tudi mladina iz okoliških vasi in predstavniki družbenopolitičnih organizacij iz krajevnih skupnosti, ki jih združuje organizacija ZRVS iz Sela.

V organizaciji je zdaj 58 članov, od tega je 47 rezervnih starešin, drugi pa so zunanji člani, brez čina. To so predvsem načelniki narodne in civilne zaščite v krajevnih skupnostih in predsedniki komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Prav teh zunanjih članov, ki so nedvomno pomembno poživili delo v organizacijah ZRVS, naj bi bilo v prihodnje še več, v organizacijo pa naj bi sčasoma vključili tudi ženske. Te se namreč v delo ZRVS še vse premalo vključujejo.

V Selo so se odločili izboljšati tudi starostno strukturo svoje organizacije. Večinoma članov je že starejših, zato so sklenili, da bodo v prihodnje skušali odločilneje vplivati na kadrovanje mladih iz teh krajevnih skupnosti za šole za rezervne starešine. Dogajalo se je namreč, da so nekatere krajevne skupnosti precej mladih predlagale za ŠRO, na občini pa so jih potem poslali kam drugam.

Nalog je torej precej. Novi predsednik organizacije ZRVS v Selo Silvo Batagelj je dejal, da je bila prejšnja organizacija vedno med najboljšimi v občini. »To tradicijo bo sedaj treba seveda nadaljevati, toda to nam bo uspelo samo z učinkovitejšim in načrtnejšim delom ter s sodelovanjem prav vseh članov organizacije,« je še dodal.

Branko Soban

Za večjo varnost

V letošnjih akcijah NNNP bodo v slovenjegraški občini namenili največ pozornosti nekaterim področjem družbene samozasčite. Podatki namreč kažejo, da je najbolj pereč položaj na področju prometne in požarne varnosti.

Zato si bodo v akcijah NNNP prizadevali za čim širše seznanjanje delovnih ljudi in občanov z varnostno problematiko z boljšo organizacijo in večjo odgovornostjo na področju prometne in požarne varnosti, civilne in narodne zaščite bi lahko občani veliko prispevali za čim hitrejšo odpravljanje vzrokov, ki slabijo prometne in požarne razmere.

Dejavnosti, ki jih na podlagi političnih usmeritev izvajajo posamezni samoupravni in strokovni nosilci, morajo potekati nepretrgoma skozi vse leto s ciljem, da bistveno prispevajo k zmanjšanju prometnih nesreč in požarov, večji organiziranosti in usposobljenosti narodne zaščite ter k vestranski zaščiti družbenega in zasebnega premoženja.

V to se bodo vključili vsi organi, organizacije in skupnosti, ki so nosilci posameznih dejavnosti, pristojni in odgovorni za urejanje razmer na teh področjih, ter vsi delovni ljudje in občani. Načrtovanje programov dejavnosti pa mora izhajati iz ocen in stanja na posameznih področjih.

Adolf Ankon

Iz dela ZRVS v Mariboru Iz dela ZRVS v Mariboru

Mariborski rezervni vojaški starešine se uspešno vključujejo v informativno-propagandno delovanje ter so na tem področju po oceni mestne in občinskih organizacij ZRVS dosegli že pomembne uspehe. Izdajajo tudi posebno glasilo, v katerem objavljajo prispevke iz dela organizacij in o problemih SLO in družbene samozasčite. V preteklem obdobju so pripravili dve foto razstavi, ki sta predstavili srečanje rezervnih vojaških starešin podravske in varždinske regije. Glede na odzivnost in pripombe ugotavljajo, da bi v prihodnje kazalo organizirati še več podobnih razstav.

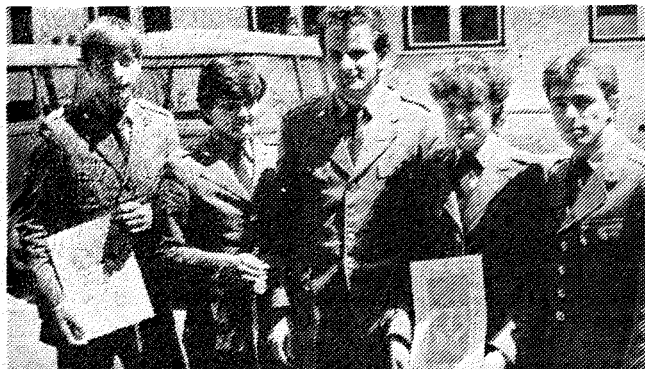
Izšla je četrta številka glasila »Iz vrst RVS«, ki jo izdaja mestna konferenca ZRVS Maribor. Uredil jo je uredniški odbor, ki ga vodi Ferdo Vtič, predsednik komisije za IPD pri mestni konferenci Zveze rezervnih vojaških starešin Maribor. Objavljeni so prispevki iz dela organizacij ZRVS, o borbah 14. divizije in njihovem praznovanju v Mariboru, o posvetovanju RVS Podravja in Pomurja, o akcijah taborniške organizacije, o uveljavljanju mladih v ZRVS, o dejavnosti rezervnih vojaških starešin na področju SLO in DS, o množičnem usposabljanju za potrebe SLO, o programsko-volilnih konferencah ZRVS v mariborskih občinah in v mestu, o rezultatih tekmovanja s puško, o razpisu taktično-orientacijskega tekmovanja RVS in ZSMS občin Maribora in nekateri drugi prispevki.

V mariborskih občinah je lani napredovalo v višji čin 527 rezervnih vojaških starešin. Odlikovanih je bilo 68 članov organizacije, nagrajenih 13, pohvaljenih 140 članov. Plaketo ZRVS Jugoslavije je prejelo 13 članov organizacije, priznanja ZRVS Slovenije pa 28 rezervnih vojaških starešin. Večje število članov je prejelo tudi priznanja v krajevnih skupnostih in tozidih.

M. K.

Iz dela ZRVS v Mariboru Iz dela ZRVS v Mariboru

G. M.

Slavica Arsenović, Sonja Ilenič, Stanko Filipič, Boris Leskovšek in Novo Vuković z diplomama in medaljo, ki so jih osvojili na orientacijskem pohodu

Mladi merili moči

V Novi Gorici so pripravili tekmovanje mladih iz severne Primorske v znanju splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite.

Program je bil prilagojen rednemu učnemu programu osnovnih in srednjih šol v regiji oziroma republiki. Letošnjega tekmovanja se je udeležilo kar 29 ekip, in sicer 12 iz osnovnih in 14 iz srednjih šol ter štiri ekipe izvenšolske mladine – iz ajdovske in idrijske občine po ena, goriske pa dve ekipi. Vsaka ekipa je imela tri mladince in dve mladinki.

Na poprejšnjih šolskih tekmovanjih je sodelovalo nekaj več kot 17.500 učencev in dijakov. S teh so se uvrstile na regijsko tekmovanje najboljše ekipe, ki so tekmo-

vale v skupini osnovnih in srednjih šol.

Na regijskem tekmovanju so se pomerile med seboj petčlanske ekipe: v poznavanju zgodovine NOB, vojaške

Med odstranjevanjem protiklepne ali protipehotne mine je treba tudi budno opazovati okolico.

teorije, topografije in pehotnega orožja, nato pa so tekmovali v streljanju z vojaško puško, prvi pomoči in v orientacijskemu pohodu. Na poti je morala vsaka ekipa poiskati pet kontrolnih točk, na katerih so reševale različne naloge iz orientacije, morale so določiti stojišče in

nadmorsko višino po karti, azimut za določene objekte, iskati objekte s pomočjo busole, kota in daljine, razstavljati in sestavljati vojaške puške v času dveh minut, postavljati in razčiščevati protitankovske in protipehotne minske eksplozivne ovire.

Najbolj se je izkazala ekipa osnovne šole Milojke Štrukelj iz Nove Gorice, druga je bila ekipa osnovne šole Čepovan in tretja prva ekipa osnovne šole Franca Bevka iz Tolmina.

Med ekipami srednjih šol se je najbolj odlikovala ekipa Šolskega centra Vojvodina iz Tolmina, druga je bila prva ekipa Šolskega centra Idrija in tretja druga ekipa Šolskega centra Idrija.

Med ekipami izvenšolske mladine se je najbolj izkazala ekipa iz Ajdovščine, ekipi iz Nove Gorice sta zasedli drugo in tretje mesto.

Mile Gojković

V znamenju kongresov in jubileja

Prva seja novoizvoljenega predsedstva občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin v Novi Gorici je potekala v znamenju povečane dejavnosti organizacije vojaških starešin, s čimer naj bi počastili 30. obletnico svoje ustanovitve in delovanja, deveti kongres ZKS in 12. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, deveti kongres ZZB NOV Jugoslavije, kongres sindikata in kongres Zveze socialistične mladine Ju-

goslavije. Imenovali so posebno tekmovalno komisijo, ki je poslala vsem krajevnim organizacijam pravilnik o jubilejnim in predkongresnim tekmovanju pod geslom: »Izbi-ramo najboljšo krajevno organizacijo ZRVS v novogoriški občini«. Navzgoči so bili mnjenja, da bi kazalo s takimi tekmovanji nadaljevati v prihodnjih letih.

Prav tako so na seji sprejeli program dela, ki vsebuje številne naloge in

obvezuje tako občinsko vodstvo kakor tudi krajevne organizacije in vse članstvo, da jih dosledno izvajajo. Posebno pozornost bodo posvetili idejnopolitičnemu izobraževanju in izobraževanju strukture članstva ter strokovnemu usposabljanju rezervnega starešinskega kadra.

Ena izmed pomembnih političnih nalog bo sodelovanje vojaških starešin v delegatski dejavnosti v vseh sredinah, kjer živijo

in delajo. Posebno so se zavzeli, da bodo vsi rezervni vojaški starešine dosledno izvajali politiko in sklepe zveze komunistov ter naloge, ki izhajajo iz resolucije devetega kongresa slovenskih komunistov in osnutka resolucije dvanajstega kongresa ZKJ. Občinsko predsedstvo je sklenilo, da bodo obravnavali resolucijo devetega in dvanajstega kongresa ZK Slovenije in Jugoslavije.

Kovinotehna

63001 Celje
Jugoslavija
Mariborska 7, pob 157
telefon (063) 23-971, 21-120
teleprinter 33 551, 33 552
telegram Kovit Celje

CELOVITA PONUDBA

Celjska KOVINOTEHNA ni danes znana samo na celjskem območju, temveč tudi v Sloveniji, Jugoslaviji in v tujini. Dober glas seže v deveto vas, pravijo, in Kovinotehna Celje si ga je pridobila s kvalitetnim poslovanjem.

Začetki delovne organizacije segajo kar v leto 1810, ko so v Celju dobili prvo trgovino z železnino. Ta je pozneje zrasla v največje tovrstno podjetje na takratnem Spodnjem Štajerskem.

Za obdobje po II. svetovni vojni je značilna izredna dinamika. V tem času je namreč Kovinotehna dosegla prve vidne rezultate v jugoslovanskem tržnem prostoru in se uveljavila kot partner v mednarodni menjavi.

Danes sodi Kovinotehna med največje trgovske organizacije s tehničnim blagom v Jugoslaviji. Širok prodajni program (nad 70.000 artiklov) obsega področje črne in barvne metalurgije, kovinsko finalnih izdelkov, tehničnega in blaga široke potrošnje, vse vrste gradbenega in instalcijskega materiala, kemije in papirja.

KOVINOTEHNA vključuje štiri osnovne dejavnosti:

- veleprodajo
- zunanjo trgovino
- inženiring
- in maloprodajo

V zadnjih letih so vsa prizadevanja usmerili predvsem v povečanje izvoza. Poleg že naštetega blaga nudijo tudi inženiring za kompleksne objekte:

- sodobna skladišča
- industrijske energetske naprave
- naprave za čiščenje odpadnih voda in plinov,
- naprave za površinsko zaščito kovin
- kompletne hladilniške naprave za potrebe prehrambene industrije
- pripravo pitne vode

Vse našete objekte lahko ponudijo »na ključ«. Kot pomemben partner jugoslovanske industrije organizira Kovinotehna dolgoročne proizvodne kooperacije in poslovno tehnično sodelovanje s partnerji iz tujine na področju tehtačne tehnike, tehnike za varstvo okolja ter na področju galvanske zaščite kovin.

KOVINOTEHNA – trgovska organizacija s celovito ponudbo!

SPLOŠNO
GRADBENO
PODJETJE

STAVBENIK

KOPER
N. SOL. O.

IMOS

TOZD GRADBENA OPERATIVA OBALE, KOPER
TOZD GRADBENA OPERATIVA, LJUBLJANA
TOZD GRADBENI POLIZDELKI, KOPER
TOZD OBRTHNIŠKI OBRATI, IZOLA
TOZD AVTOSTROJNI PARK, IZOLA
TOZD PROJEKTIVNO KONSTRUKCIJSKI BIRO, KOPER
TOZD DRUŽBENI STANDARD, IZOLA
SDS SKUPNE SLUŽBE, KOPER

BODOČNOST JE V POVEZANEM GRADBENIŠTVU

Petintrideseto obletnico obstoja in uspešnega poslovanja slavi SGP Stavbenik Koper v znamenju izpolnjevanja obveznosti sedanjega srednjeročnega načrta. Perspektiva je v povezovanju gradbeništva v koprski občini in na obali. Marca lani je bil podpisan sporazum o gradnji gradbene cone v Kopru.

V svoj petletni načrt so delavci SGP Stavbenika med drugim zapisali, da bodo realno večali lastne proizvodne zmogljivosti, izboljšali kakovost gradnje in ponudbo, izpopolnili tehnologijo proizvodnega procesa, dosegli hitrejšo in cenejšo gradnjo. Pri razporejanju dohodka in čistega dohodka se bodo obnašali tako, da bodo sredstva akumulacije naraščala hitreje kot sredstva za osebne dohodke ter skupno in splošno porabo. V mednarodno menjavo se bodo vključevali z združevanjem dela in sredstev prek sozda ter tako pridobivali določen devizni prihodek, ki je nujen potreben pri uvozu najnovejših proizvodnih opreme in repromaterialov.

SGP Stavbenik je združen v sestavljeno organizacijo združenega dela ZIGP Imos Ljubljana. Samoupravni sporazum o temeljih plana celotnega sozda posebej obravnava skupne naloge v dogovorjenem obsegu glede na razpoložljive sposobnosti pri realizaciji pridobljenih poslovnih in investicijskih del v tujini.

IZ OSEBNE IZKAZNICE

Leta 1947 je bilo ustanovljeno gradbeno podjetje Edilit s sedežem v Kopru. Prevzelo je vsa dotedanja gradbišča SGP Primorje in hkrati vključilo manjši obrtni podjetji Semedela in Konstruktor. Novo podjetje se je začelo širiti po letu 1948 in do leta 1956 zgradilo še precej pomembnih objektov v obalni in bujski občini. Po investicijskih restrikcijah so se leta 1957 usmerili tudi v stanovanjsko gradnjo. Tega leta se je priključilo krajevno gradbeno podjetje Sloga iz Ilirske Bistrice in ustanovilo samostojno gradbeno vodstvo v Ljubljani. Novo ime – SGP Stavbenik – je dobilo podjetje leta 1962 po združitvi 1. maja iz Kopra in Gradbenika iz Izole.

V naslednjem obdobju je Stavbenik zgradil številne gostinsko-turistične in gospodarske objekte ter stanovanjska naselja. Na-

slednja leta so čas, ko je podjetje uvajalo lastne tehnološke postopke, pri čemer je aktivno sodeloval projektivno-konstrukcijski biro. Do leta 1972 in tudi pozneje so poleg osnovne mehanizacije zgradili še centralni obrat železokrivcev, obrat betonskih izdelkov in prefabrikatov ter centralno avtomatizacijo betonarne.

Leta 1973 so iz enovite delovne organizacije z že razvito decentralizacijo upravljanja ustanovili temeljno organizacijo dela. Danes imajo 7 tozdov (Gradbena operativa obale Koper, Gradbena operativa Ljubljana, Gradbeni polizdelki Koper, Obrtniški obrati Izola, Avtostrojni park Izola, Projektivno-konstrukcijski biro Koper, Družbeni standard Izola) in skupne službe v Kopru. Tako razvejana delovna organizacija je v svojo osebno izkaznico ob 35-letnici delovanja lahko zapisala:

- gradimo vse vrste instalcijskih objektov
- vključeni smo v usmerjeno stanovanjsko gradnjo
- prevzemamo inženiring za vse vrste objektov
- projektiramo vse vrste tehnične dokumentacije
- izdelujemo gradbene polizdelke po lastnem programu in po naročilu
- opravljamo končna dela na vseh objektih.

POSLOVANJE V LETU 1981

Kljub zaostrenim gospodarskim pogojem in omejevanju investicijske dejavnosti je bila angažiranost Stavbenikovih zmogljivosti v lanskem letu še sorazmerno ugodna, medtem ko je cena repromateriala in polizdelkov, ki jih vgrajujejo v objekte, rasla skoraj dvakrat hitreje kot njihove storitve. V takih razmerah so zabeležili za 48 odstotkov večji prihodek v primerjavi z letom 1980, za 60 odstotkov več porabljenih sredstev, dohodek je bil večji za 22%, obveznosti iz dohodka za 42%, tako da je bil čisti dohodek večji le za 15 odstotkov. Ob upoštevanju inflacijskih gibanj to pomeni, da je bil dohodek leta 1981 manjši kot leta 1980.

INVESTICIJSKA VLAGANJA

Lani Stavbenik ni dosegel bistvenih premikov pri širitvi materialne osnove dela, ker programe še realizirajo. Za investicijska vlaganja so zagotovili 90 milijonov dinarjev. Največje zneske so namenili za dokončanje del v kamnolomu Griža in na hali gradbenih polizdelkov v CMI Izola, medtem ko je grad-

nja hale za obrtniške obrate stekla šele pred kratkim. Preostala sredstva so namenili za mehanizacijo in opremo za druge tozde. Možnosti za prihodnja vlaganja za razvoj proizvodnih zmogljivosti so skromne, kajti del ustvarjenih sredstev bo treba nameniti za kreditiranje investitorjev, bančna sredstva pa bodo omejena. Kljub temu načrtujejo financiranje nekaterih ključnih vlaganj in dokončanje začetnih, pri čemer bo treba poskrbeti za ustrezno dohodkovno povezovanje.

USMERITEV NA NOVA PODROČJA

Pogoji na gradbenem tržišču, komparativne prednosti našega območja in strokovna usposobljenost Stavbenikovih kadrov terja določeno diferenciacijo in preusmeritev proizvodne dejavnosti na nova področja (plavajoči pomoli v tozd GP, nove servisne aktivnosti v tozd ASP, razširitev predmeta poslovanja v tozd Obrtniški obrati). To so tudi dejavnosti, ki ne terjajo večjih finančnih sredstev, zato je treba spodbujati podobne ponudbe, kjer so ustrezni pogoji.

POSEGI V TUJINI

Stavbenik je zato aktiven tudi pri raziskovanju tujih tržišč – po lastni iniciativi ter skupaj s sozd IMOS ter z drugimi grupacijami. Konkretnih poslov sicer še niso sklenili, na voljo imajo dokaj ugodne ocene glede pogojev in možnosti nastopa na tujih tržiščih. Ocenjujejo, da je lahko učinkovit le tisti nastop v tujini, kjer so vsi izvajalci, proizvajalci in dobavitelji opreme, posebno pri večjih delih, ustrezno tehnološko in dohodkovno povezani. Tudi povezava del mora biti na ustreznih strokovnih ravni in zato velja vključiti v take posle tiste delovne organizacije, ki so si že pridobile izkušnje pri tovrstnih delih.

PETINTRIDESETI JUBILEJ

Letos mineva 35 let, odkar je bilo ustanovljeno gradbeno podjetje Edilit – današnji Stavbenik. Lep jubilej velike Stavbenikove družine so dostojno proslavili v soboto, 22. maja, vendar zaradi zaostrenih razmer na gradbenem tržišču in zaradi splošnih stabilizacijskih prizadevanj bolj skromno kot prejšnja leta. Izdali so priložnostno publikacijo in posebno, jubilejno številko svojega časopisa Glasilo, jubilejne nalepke in značke, podelili priznanja delovnim in drugim organizacijam ter zaslužnim delavcem ter priredili različna športna in druga srečanja.

Čestitamo vsem delovnim ljudem in občanom za praznik občine Koper

Štirideseta obletnica bataljona Simona Gregorčiča in nanoške bitke

Bataljon predlagan za odlikovanje

Proslava 4. julija na Nanosu

Prvi primorski partizanski bataljon Simona Gregorčiča je bil ustanovljen 10. avgusta 1942. leta po odločitvi PK KPS za primorsko in s soglasjem glavnega štaba NOV in PO Slovenije. Nastal je iz Brkinske, Vipavske in Tolminske čete, Kraškega ali Stjenkovega minerskega voda in skupin borcev v Goriških Brdih, ki so delovale vse tja v Beneški Sloveniji. Slovesen zbor borcev, na katerem so prebrali ukaz o ustanovitvi bataljona, je bil v Vodichah nad Ozeljanom, samo 7 km od Gorice, kjer je deset dni prej (31. 7. 1942) imel fašistični prvak Mussolini posvet s svojimi generali in kjer je na javnem zborovanju sredi Gorice grozil primorskim Slovincem s popolnim uničenjem, če ne prenehajo z uporništvom. Toda niti grožnje fašističnega tirana niti dejstvo, da sta takrat nemška in italijanska soldateska prodirali proti Moskvi, da je bila takrat še močna italijanska vojska v Afriki itd. itd., borcev 1. primorskega partizanskega bataljona in odvrnilo od osvo-

bidilnega boja in ne zrahla lo enotnosti in odločnosti primorskega ljudstva v boju proti okupatorju. Bataljon je takrat pokazal svojo navzočnost po vsej Primorski. Bataljon se je torej rodil sredi črne terorja, v močni, totalitarni fašistični državi z na gosto posejanimi fašističnimi postojankami. In borci bataljona so prav tu, v tistem težkem trenutku zaprisegli zvestobo svojemu narodu, zvestobo OF in KPJ in trdno pripravljenost boriti se proti okupatorju z vsemi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi do končne zmage in uničenja fašizma. Ustanovitev bataljona v regularni, in takrat še zelo močni fašistični državi je verjetno bil edinstven primer v Evropi in v svetu.

Borci bataljona so bili večinoma primorski politični emigranti, ki so zaradi fašističnega preganjanja pobegnili v staro Jugoslavijo, primorski fantje, ki so dezertirali iz italijanske vojske in pa primorski fantje, ki so se, namesto da bi odšli služiti kot italijanski državljani vojaški

rok v italijansko vojsko, odzvali klicu OF, klicu komunistične partije, klicu svojega naroda in svoje domovine ter odločno šli v boj zoper črnega zavojevalca. Ob ustanovitvi je bataljon štel nad 140 borcev in samo mesec zatem se je že povečal na več kot 250 borcev in bork. Kot samostojna enota je bataljon deloval do 20. oktobra 1942, ko se mu je pridružilo še okrog 70 borcev Loškega odreda, ki so prišli iz stare Jugoslavije. Potem je deloval v sestavi Soškega in pozneje Južnoprimskega odreda od aprila 1943, ko je bila ustanovljena brigada Simona Gregorčiča. Nesporno je, da ima bataljon velike zasluge ne samo zaradi številnih akcij širom Primorske, temveč tudi zaradi množičnega pridobivanja mladincev za odhod v partizane, zlasti mlajših letnikov (letnika 1924 do 1926). V januarju in februarju 1943 je bataljon po nalogu GŠ NOV in PO Slovenije pospremil v XIV. in XV. divizijo na Dolenjsko in Notranjsko ter v Gorski Kotar 1770 novih primorskih

borcev in bork. Štab odreda je bataljon za številne akcije tudi pismeno pohvalil. Veliko je bataljon prispeval tudi k razvoju odporiškega gibanja v sosednjih pokrajinah Italije, saj je deloval vse do Trsta, Tržiča, Gorice, Furlanije in Beneške Slovenije.

Od ustanovitve, 10. avgusta 1942, je pripadalo bataljonu nad 250 borcev in bork. Od teh je do konca vojne padla polovica. Več kot polovica bi jih bilo, če bi ostali živi, nosilcev spomenice 1941. Od 90 še živečih borcev je 41 nosilec spomenice 1941. Devet pripadnikov bataljona je bilo proglašanih za narodnega heroja, od katerih pa so, žal, živi le še trije (Janez Učakar, Karlo Maslo-Drago in Anton Ferjančič-Zvone). Bataljon je bil tudi jedro poznejšega poveljniškega kadra čet, bataljonov, brigad in divizije.

Letos mineva tudi 40 let od takrat, ko sta aprila 1942 Pivška in Vipavska četa vodili na Nanosu celodnevno težko borbo proti številni italijanski vojski in se zmagovito prebili iz sovražnikovega obroča. Četi sta v tem težkem boju imeli 5 mrtvih in enajst ranjenih tovarišev, ki so jih Italijani ujeli in ustrelili. Večje izgube pa je imel tudi italijanski sovražnik. Ta boj je bil do takrat najtežji in največji na Primorskem. Borcem, ki so iz tega boja

izšli, je pomenil veliko preizkušnjo in jih prekalil za še večje in odločnejše boje, sovržniku pa dal vedeti, da je partizanska vojska v pravičnem boju nepremagljiva.

Pozabiti ne smemo tudi, da mineva letos 40 let, ko je samo sedem dni po ustanovitvi bataljona, 17. avgusta 1942, padel junaške smrti pod sovražnikovimi streli njegov priljubljeni komandant Jože Lumut - Saša in štiri mesece pozneje, 28. 11. 1942, bataljonski komisar, pionir primorskega partizanstva, Mile Špacapan - Igor.

Letos bomo ob dnevu borca - 4. juliju, na osrednji primorski proslavi na Nanosu, ki jo organizirajo SZDL vseh treh primorskih regij in DO bataljona, počastili spomin na 40. obletnico težkega boja na Nanosu, 40. obletnico ustanovitve prvega primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič in 40. obletnico junaške smrti komandanta bataljona Jožeta Lemuta-Saše, bataljonskega komisarja Mileta Špacapana - Igorja in vseh, ki so v tistih težkih trenutkih izkpravili za našo svobodo. Vse to pa ne sme biti le spominjanje, temveč opomin in zaveza nas vseh, da varujemo to svobodo, da varujemo dragoceno pridobitve narodnoosvobodilnega boja, za kar so borke in borci umirali. In še več, dolžni smo naprej razvijati in utrjevati samou-

pravno socialistično družbeno skupnost enakopravnih narodov in narodnosti neuvrščene Jugoslavije in se boriti za mir v svetu.

Že lani smo zapisali, da so borci bataljona na svojem zboru v Ajdovščini z navdušenjem sprejeli novico o predlogu za odlikovanje, s katerima naj bi bil bataljon odlikovan in ki naj bi bili slovesno izročeni prav ob 40. obletnici njegove ustanovitve na svečanosti 4. julija letos na Nanosu. Predlog za odlikovanje je že posredovan pristojnim organom in borci pričakujejo izročitev odlikovanj, ko bodo zbrani v zboru na Nanosu. Naj ob tej priložnosti poudarimo, da odlikovati bataljon pomeni odlikovati tudi vse Primorce, ki so bili ves čas tesno ob svojem bataljonu v boju proti sovražniku in ki so kapitulacijo Italije dočakali pripravljene na vsesplošno ljudsko vstajo za boj do končne osvoboditve.

Prepričani smo, da se bo 4. julija zbrala na Nanosu vsa Primorska in vsi, ki so se širrom nje bojevali proti skupnemu sovražniku, da bodo prišli tja mlajši in starejši, borci in aktivisti NOB in odporiškega gibanja iz zamejstva iz sosednje Italije. Tako bomo pokazali in dokazali, da smo enotni, kakor smo bili v NOB.

Lojze Kristančič-Minko

Spomenik padlim učiteljem

Sredi oktobra lanskega leta smo partizanski učitelji na svojem plenumu v Ajdovščini med drugim sklenili, da bomo postavili spomenik vsem padlim partizanskim učiteljem, ki so poučevali širom Primorske.

Težko in odgovorno je bilo

delo partizanskih učiteljev. Težko zato, ker je pouk potekal v nemogočih razmerah, ob pomanjkanju hrane, šolskih potrebščin, učnih prostorov, najhujši pa je bil neprestan strah pred krutim sovražnikom.

Če so padli sovražniku v

roke, so morali umreti zato, ker so bili partizanski učitelji. »Prav zato zasluži junaštvo partizanskega učiteljstva na tleh svobodne Primorske svoj osrednji spomenik,« je v svojem nagovoru na plenumu partizanskih učiteljev dejal predsednik RK SZDL

tovariš Mitja Ribičič.

Spomenik naj bi postavili prav tam, kjer se je rodil prvi odlok o odpiranju partizanskega šolstva. Izdal ga je takrat najvišji oblastveni organ - NOS, ki se je nahajal v Stomažu pri Ajdovščini. Prav zaradi tega imamo tudi partizanski učitelji svoj domičil v Ajdovščini.

Če hočemo, da bo spomenik resnična oddolžitev vsem padlim partizanskim učiteljem, je nujno sodelovanje čim širšega kroga ljudi, zlasti svojcev, pa tudi družbenopolitičnih organizacij. Zbrati je namreč potrebno imena ter podatke o vseh padlih učiteljih. Doslej imamo zbranih 27 imen padlih, in to so:

Bandi Mira - Pobeg pri Trstu, Bonin Veronika-Zadlog pri Črnem vrhu, Ferjančič Hajda - Goče pri Vipavi, Glavnina Cvetka - učila v Borštu pri Marezigah, Cvetka - doma iz Črnomlja (še z

ger Zora - iz Gabrovice, Pušček Drago - iz Idrije, Raubar Stanko - Veliki dol na Krasu, Rutar Kati - iz Čadrga, Skrlj Ivana - Urbanci pri Tinjanu, Sturm - učila v Hrpeljah, Turel Anuška - padla v Gorici, Turk Jožko - poučeval v Herovicah pri Postojni, Vatovec Elvira - iz Čezarjev, Žive Vilma, por. Vodopivec - iz Vitovelj.

Komisija za postavitev

spomenika pri odboru partizanskih učiteljev naproša vse, ki vedo karkoli še o kom, ki ga ni na seznamu, ali pa se jim podatki na seznamu ne zdijo točni, da nam podatke o padlem učitelju pošljejo na naslov Lisjak Marica, Branik 88, 65295 Marica. Zraven pošljite tudi morebitne pripombe ali želje.

Za odbor partizanskih učiteljev Marica Lisjak

O 14. zboru aktivistov, borcev in mladine Gorenjske

Od 7. septembra leta 1969, ko je bil prvi zbor aktivistov in borcev Gorenjske, in sicer v Železnikih, se jih je do sedaj - vsako leto - zvrstilo trinajst, letos pa je na vrsti že štirinajsti, ki bo 6. junija na Mežakli. Gostitelj je jeseniška občina oziroma občinska konferenca SZDL, organizatorji pa so pripravili vse potrebno, da bo tudi tokrat svečano. Poleg aktivistov in borcev se bo štirinajstega zboru udeležilo veliko število mladih vsi skupaj pa bodo prišli iz osmih občin, in sicer: Domžal, Kamnika, Kranja, Radovljice, Šiške, Škofje Loke, Tržiča in Jesenice.

Letošnji zbor na Mežakli, ki je nišo slučajno izbrali, saj je bila med NOB varno zavetišče partizanov in aktivistov, na njej pa je padlo 59 borcev, ima še poseben pomen. Organizirajo ga namreč v letu kongresov Zveze komunistov, Zveze sindikatov, Zveze socialistične mladine in Zveze združenj borcev NOV. Posebno obeležje pa mu dajejo tudi 40. obletnica ustanovitve prvih slovenskih narodnoosvobodilnih udarnih brigad ter 90-letnica rojstva tovariša Tita.

Če govorimo o zborih aktivistov in borcev Gorenjske,

ne moremo mimo nekaterih značilnosti, ki so prežemale vsa dosedanja.

Zbori so izraz želje nekdanjih gorenjskih aktivistov in borcev, da se srečujejo in obnovijo svoje prijateljstvo in spomine na dni boja, hkrati pa svoje izkušnje posredujejo tudi tistim, ki danes v novih pogojih prevzemajo odgovorne naloge v družbenopolitičnem življenju. Srečanja so tudi priložnost, da izrazimo svoje priznanje in zahvalo ljudstvu, ki je podpiralo osvobodilni boj, zlasti partizanskim krajem in ljudem. Brez te podpore - zlasti v razmerah, kot so bile med nacistično okupacijo na Gorenjskem - ne bi bilo mogoče niti politično niti vojaško uspešno delovati. Zbori aktivistov naj bi omogočili, da se sedanjim družbenopolitičnim aktivistom in zlasti mladini predstavi vso širino in organiziranost osvobodilnega boja in izkušnje. Prav to razvijanje in prenašanje tradicij narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije pa je temelj, na katerem bodo gradili tudi prihodnje zore.

V počastitev XIV. zbora na partizanski Mežakli pa na Jesenicah organizirajo tudi

dva spominska pohoda v jutranjih urah 6. junija. Pohodniki, ki bodo krenili iz Podmežaklje in Podkočne, bodo šli po partizanskih poteh Mežaklje in se nato pridružili slavlju pri Domu železarjev na Mežakli.

Predvidevajo, da se bo slavnosti, ki se bo pričela ob 11. uri in na kateri bo slavnostni govornik Bogdan Osolnik, udeležilo več kot 4000 udeležencev iz že omenjenih osmih občin. Iz oddaljenejših krajev bodo udeleženci prišli s posebnimi avtobusi, za udeležence XIV. zbora iz jeseniške in radovljiske občine pa bodo organizirali še posebne avtobusne linije. Iz Rateč bo poseben avtobus odpeljal ob 7. uri, s Hrušice ob 8. uri, izpred jeseniške bolnice ob 10. uri, iz jeseniške krajevne skupnosti Plavž (izpred Čufarja) ob 8., 9., in 10. uri. s parkirišča pred Železarno Jesenice ob 9.30, s parkirišča pred gledališčem Toneta Čufarja ob 9. uri. Za radovljisko občino pa bodo zanimivi tile prevozi: Koroška Bela-Begunje-Bled-Mežaklja odhoda ob 7. in 9. uri ter Koroška Bela-Bled-Mežaklja odhoda ob 8. uri.

D. D.

dvema učiteljicama je poučevala v Loparskem okraju). Drugih podatkov za te nimamo. Hočev Franc - nekje v goriškem okraju, Krševan Berta - Preserje pri Braniku, Kerševan ing. Augst - poučeval v Črničah, Kokoravec Alojz - doma iz Trsta, učil je v Samotorici, Lovrenčič Monika - iz Bočajeve, učila v Truškah, Marincič Leopold - iz Šmartnega v Brdih, Pavlin Danica - poučevala v Grgarju, Pelikan Boris - padel v Mirnu, Premrl Boža - doma iz Šentvida (Podnanos), Pur-

Zadnja pot Jožeta Štampiharja-Gorazda

V začetku junija 1944 je prvi bataljon Koroškega odreda dobil nalogo, naj začne s splošno mobilizacijo rudarjev, gozdarjev in kmetov. Prva četa tega bataljona, ki ji je poveljeval Jože Štampihar-Gorazd, je morala mobilizirati rudarje in delavce Rudnika Mežica v obratu »Helena« v Podpeci.

Borci čete smo bili ob štirih jutraj 2. junija že na položaju pred jaškom. Ob petih je odšla v jamo glavna izmena, iz jame pa je prišla nočna izmena. Od daleč smo slišali kórake rudarjev, saj so bili obuti v lesene cikle ali čevlje z lesenimi podplati. Pred rovom smo mobilizirali petnajst rudarjev, ki pa so nam še istega dne pobegnili. Z mobiliziranci se je število borcev naše čete skoraj podvojilo, vendar so bili vsi rudarji brez orožja. Odpravili smo se proti Topli, kjer so nam pri Florinu pripravili kosilo. Od tam sta nam pobegnila dva rudarja ter policiji sporočila naš položaj. Zaslutili smo možnost izdaje in komandir Gorazd je ukazal premik na hrib Mravlja.

Tam smo zavzeli položaje. Komandir Gorazd Valentin Pečnik in jaz smo se odpravili k edini kmetiji na tem

hribu, da bi izvedeli če je v Koprivni kaj novega. Ker kmet ni vedel ničesar, smo ga poslali h kmetu Pucu v Koprivno. Sami smo v hiši počakali, gospodinja pa nam je postregla s svežim mlekom. Vse to pa je opazovala nemška izvidnica, ki je iz Črne že prišla za nami na Mravlje. Obkolila je hišo in neki policist je s praga po slovensko zakričal, naj se predamo. Pograbili smo orožje, vendar pa so Nemci že začeli streljati. Valentin Pečnik iz Koprivne je bil takoj mrtev, komandir Gorazd, doma iz Kokre na Gorenjskem, je bil hudo ranjen in si je sam vzel življenje. Mene so ranili v prsi, a sem skozi okno pobegnil v gozd. Uspešno mi je priti do bolnišnice v Robanovem kotu, kjer sem se zdravil.

Trupli Jožeta Štampiharja in Valentina Pečnika so Nemci odpeljali v Črno, kjer sta dva dni ležali v obcestnem jarku. Ogledovat pa so ju hodili nacistično usmerjeni domačini. Pozneje so ju pokopali na pokopališču v Črni.

Po pripovedovanju Konrada Mlačnika zapisal Ignac Zdovec

Iz razprave

Čeravno je poročilo o delu in delovanju ZZB NOV Slovenije med peto in šesto skupščino zajelo večino tega dela, so delegati v razpravi poudarili tista vprašanja, za katera so menili, da jih je treba še naglasiti.

Tako je **Slavko Staroverški** spregovoril o vprašanju vključevanja borcev v splošni ljudski odpor in družbeno samozasčito, **Zdravko Klanjšček** o še vedno za skrbljujočem pomanjkanju strokovnih kadrov v slovenskih ustanovah, ki se ukvarjajo z zgodovinskim obnašanjem in porabi družbenega denarja pri snemanju Dražgorske bitke, pri čemer je dejal, da je treba bitko za film dobiti, kakor je bila dobljena bitka s sovražnikom.

Bogo Gorjan, predsednik komisije za mednarodno sodelovanje pri predsedstvu RO ZZB NOV, je spregovoril o številnih stikih, ki jih je imela slovenska borčevska organizacija z borčevskimi in drugimi naprednimi organizacijami v minulem mandatsnem obdobju predvsem v Italiji in Avstriji ter deloma na Madžarskem. Zlasti je pri tem pomembno, da borčevska organizacija, v skladu z našimi frontnimi enotnimi pogledi in usmeritvami v odnosih z drugimi državami, poudarjeno deluje za mir, proti oboroževalni tekmi in seveda proti obujanju fašizma in nacizma. Ob tem je tovariš Gorjan spomnil na nedavni »spodrslijaj« koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja, ki je menil, da je »treba preteklost in vojne grozote pozabiti« in nič več govoriti o tem.

Tomo Kipa je opozoril na še vedno nezadovoljivo rešeno vprašanje na področju socialne varnosti kmetov bor-

cev, **Ivan Čuk** je opozoril na finančne težave v zvezi z delovanjem organizacij ZB v dotiranih občinah, **Rastko Bradak** je skupščini borcev predložil finančne težave, s katerimi se spopada »TV-15«, **dr. Pavla Lah** je predstavila izredno aktivnost zdravniškega društva za zbiranje gradiva o partizanski saniteti, **Lado Kocijan** je pohvalno ocenil delovanje in aktivnost ZZB NOV Slovenije v številnih razpravah SZDL.

Lado Pohar

Razpravljalci so odgrinjali še nekatera vprašanja, ki na terenu tarejo borce.

Lado Pohar, predsednik sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZB NOV Slovenije, je spregovoril o nekaterih vprašanjih, s katerimi se je pri delu srečeval ta svet v minulih štirih letih in tudi o nekaterih, na spodbudo tega organa že opravljenih nalogah:

»V jubilejnih letih med obema skupščinama pa je bilo tudi razumljivo, da smo v okviru konkretnih akcij opravili različne preglede in analize o tem, kakšno mesto imajo naše polpretekle zgodovinske izkušnje ter etične vrednote revolucije v vzgoj-

no-izobraževalnih procesih; ali in kako živi NOB in socialistična revolucija v kulturi in umetnosti, kako preko te tematike ozaveščajo za sedanje bitke: lepa knjiga, gledališče, film, televizija, glasba in likovna umetnost. Končno kako aktualno znajo to tematiko obravnavati sredstva javnega obveščanja oziroma jo povezovati z razreševanjem sedanjih težav.

Rezultati opravljenih pregledov in analiz o prisotnosti tematike NOB in revolucije na informativnem, kulturno-umetniškem in vzgojno-izobraževalnem področju so po kvantitativni plati zadovoljivi. Naj izpostavim v dokaz le dvoje medijev, ki imata množično občinstvo. Po osvoboditvi smo npr. posneli 76 celovečernih umetniških filmov, med njimi 21 ali tretjino s to tematiko. Na televiziji dosega odstotek takih del več kot polovico vseh iz TV Ljubljana predvajanih dram in nadaljevanj, med njimi so jih 50 izdelali v lastni proizvodnji.

Ta velika kvantiteta pa seveda ne pove dosti o kakovosti teh del in ne more ob vsej uspešnosti odtehtati tudi nekaterih idejno-estetskih šibkosti. Naša vzpodbujanja sodobne ustvarjalnosti na temo NOB se zavzemajo za višjo umetniško raven, a niso bila na vseh področjih enako uspešna in so bila včasih tudi slabo razumljiva. To so pokazale tudi razprave nekaterih udeležencev nedavne kulturalnega plenuma OF, ki je bil sicer v celoti uspešen, saj je nudil priložnost, da se iz tehničnih vidikov osvetli vloga revolucionarnih izročil v sodobni slovenski umetnosti. Nekateri so tam vse preveč poudarjali nujnost samostojnosti oziroma avtonomnosti umetniške sfere, govorili o polpretekli preveliki »enoresničnosti« v umetniških stvaritvah, o tem, kako umetnikom ni dovoljeno zapovedovati niti svetovati. Tam pa smo slišali tudi o tem, kako brezupen je poizkus obujanja duha neke-

ga časa, ki je že zdavnaj nepreklicno minil.«

Lado Pohar se je sicer strinjal, da formalistično gojenje tradicij ne prinaša zaželenih uspehov, kakor so poudarjali na plenumu OF mladinci, hkrati pa je menil, da borci nikakor ne želijo črno-belega prikazovanja revolucije in minule vojne:

»Revolucionarna izročila razumemo kot vse pozitivne, napredne izkušnje našega naroda doslej v boju za obstoj in socialno preobrazbo. Ob skrbi za trajno ohranjanje temeljnih pridobitev revolucije pa smo neprestano poudarjali še dve bistveni sestavini tradicij kontinuiteto, da nepretrgano prenašamo iz roda v rod razredno bistvo revolucije, da uporabljamo revolucionarne izkušnje v živih vsakodnevnih praksi in se pri tem zavzemamo za zvestobo njenim moralnim vrlinam in etičnim vrednotam. Torej za tako razvijanje izročil, ki iz preteklih bojev črpajo navdih in spodbudo za razreševanje sedanjih problemov in določanje prihodnjih nalog. Pri tem se seveda zavedamo, da še vedno zaostajamo v razvijanju novih, sodobnejših oblik in prijemov.«

Predstavnik mladinske organizacije **Srečo Kirn** je v svojem, sicer dokaj dolgem razmišljanju želel izpostaviti predvsem misel, da mladi generaciji prav nič ne pomagajo olepšane in stereotipne

predstavitve revolucije in narodnoosvobodilnega boja, mnogo bolj da bi jim bilo koristno spoznati številna pota in stranpota naše revolucionarne poti, pri čemer bi se iz dela in dokazov zrcalile prave odločitve, prave usmeritve in prave vrednote:

»V tistem trenutku, ko priznavamo protislovnost, konfliktnost in neharmonič-

Srečo Kirn

nost našega družbenega razvoja, se ne zadržava zgolj nujna in potreba po lastni revolucionarni zgodovini, temveč potreba in nujna po tem, da naše zgodovine ne zarisujemo kot nekaj, kar je bilo vnaprej dano, z železno naravno logiko določeno še predno se je začelo, izčistično vsakršne slučajnosti, stranpota, napačnih ocen in porazov. Takšna »herojična« zgodovina, zgodovina »nad-

ljudi«, zgodovina »titanov«, vzpenjačova zgodovina zmag in uspehov brez nihanj in padcev je seveda abstrakcija, ki nima nobene zveze s sedanostjo. Je uboj tako potrebne notranje povezave tistega, kar so ljudske množice in znotraj njih njene organizirane sile, posebej Osvobodilna fronta in Komunistična partija Slovenije, prispevale s svojim neprestanim bojem, soočajoč se s stalno spreminjajočimi razmerami, s porazi in uspehi, z bojem, ki ga bojujemo sedaj v sicer bistveno izpremenjenih razmerah, toda tudi srečujoč se s porazi, z vprašljivostjo, če smo vedno in povsod izbrali pravo pot, če smo vedno pravilno ocenili razmerja sil. Tako kot tedaj niso obstajali nikakršni vnaprejšnji recepti, tako tudi sedaj nimamo večnih receptov za vsako novo nastalo situacijo.«

Nenazadnje pa je Srečo Kirn govoril o stvareh, ki neposredno zadevajo tudi vprašanje forumskega dela mladinske organizacije, njenih konkretnih prijemov in prispevkov k zmanjševanju in ugonabljanju formalističnega dela, prispevkov za tvorbo približevanja bistva začetkov revolucije in narodnoosvobodilnega boja mladim in za njihovo prav tako tvorbo vključevanje v sedanji tok še vedno trajajoče revolucije.

Bojana Žokalj-Jesih

Iz pozdravnega govora predsednika ZZB NOV Jugoslavije Mita Dimitrievskega

V Titovih besedah je bistvo opredelitve borcev

Mito Dimitrievski, ki je v kratkih besedah pozdravil slovensko borčevsko skupščino, je med drugim opozoril tudi na poslanstvo borcev, ki je zajeto v zgoščenih Titovih besedah.

»Kot organizacija in kot posamezniki moramo imeti pred seboj predvsem tisto, kar je rekel na osmem kongresu v Budvi tovariš Tito: »Kdor se enkrat opredeli za revolucijo, ji mora služiti do konca...«

»Služiti revoluciji v vseh težkih časih pa po moje pomeni boriti se za zgodovinske interese delavskega razreda, za njegovo odločujočo vlogo v družbi, za hitrejšo prevajanje samoupravnih

odnosov v prakso. Služiti revoluciji v tem obdobju pomeni boriti se za tisto, kar nas je kot družbo in socialistično skupnost omogočilo: za krepitev bratstva in enotnosti, za krepitev vezi vzajemnosti med ljudmi nasploh, zlasti pa med našimi narodnostmi in narodi. Vse te čudovite lastnosti, ki so krasile naše borce med NOB, moramo bolj uporno in bolj vsestransko vtakati v vsakodnevno obnašanje in prenašati na mlade kot bistvo njihovih stališč. To so tovarištvo, razumevanje, vzajemnost, samodisciplinarnost, poštenost, razredna zavest.

Naš primer je za mlade pogosto usoden, zato je tudi

naš odnos do mladih generacij tem bolj odgovoren. Ni kontinuitete revolucije, če se vanjo ne vključijo tisti, ki še le vstopajo v življenje.«

Tovariš Dimitrievski je nekaj besed namenil tudi stabilizaciji in dejal, da je bila v minulih letih osrednja skrb vseh nas, zlasti pa zveze komunistov; in četudi ostaja še vrsta nerešenih problemov, jih vendarle rešujemo, saj smo občutno zmanjšali naš plačilni primanjkljaj in tudi rast vseh vrst porabe. Vse to pa bo šlo še mnogo hitreje, če bomo hitreje vzpostavljali samoupravne odnose in več naredili za boljše delovanje delegatskega sistema.

Bodoče naloge opredeljujejo stališča in sklepe naše skupščine

Pogovor s Stanetom Reparjem, novoizvoljenim podpredsednikom predsedstva RO ZZB NOV Slovenije in dolgoletnim predsednikom komisije za vprašanja vojaških invalidov pri predsedstvu RO ZZB NOV

Na vprašanje, kaj so bodoče naloge slovenske borčevske organizacije, je Stane Repar dejal, da so to predvsem in v prvi vrsti tiste naloge, ki izhajajo iz stališč in sklepov zadnje slovenske borčevske skupščine, s posebnim poudarkom na nadaljnji krepitvi družbenopolitične vloge borcev v naši družbi, na nadaljnji krepitvi delegatskega sistema ter prenašanju razumevanja in v vsakdanje življenje prenešenih vrednot revolucije in NOB. Hkrati bo tudi v bodoče naloga borčevske organizacije spremljanje podružljane sistema socialne in zdravstvene varnosti borcev in vojaških invalidov.

Kot predsednik komisije za vprašanja vojaških invalidov pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije ste se v minulih letih pogosto srečevali s konkretnimi problemi s tega področja. Kaj je bilo reševano uspešno in kaj ne?

»Naša borčevska skupščina je ocenila, da je socialna in zdravstvena skrb naše družbe do borcev in vojaških invalidov zadovoljiva, kar pa še ne pomeni, da smo lahko v celoti in povsem zadovoljni.

V komisiji za vprašanja vojaških invalidov smo pred dvema letoma največ razpravljali o spremembah

zvezne zakonodaje za vojaške invalide in borce. Slo je predvsem za to, da bi se odpravile nekatere slabosti prejšnje veljavne zakonodaje, in za to, da bi bilo to področje urejeno kar najbolj v prid vojaškim invalidom. Ocenjujem pa, da tudi spremembe, ki jih je doživela ta zakonodaja, niso v celoti zajele tistega, kar smo pričakovali.

Največji napredek je v podružljanju zdravstvenega varstva borcev in vojaških invalidov, ki bo s 1. 1. 1983 prešlo v neposredno pristojnost samoupravnih interesnih skupnosti za zdravstvo. Žal pa nismo uspeli s predlogom, da bi se spremenil sistem financiranja in sicer v tem smislu, da bi ostajala sredstva čim bliže združenemu delu, medtem ko bi ostala na ravni federacije takomenovana sredstva solidarnosti, ki bi jih uporabile tiste republike, ki same ne bi zmogle pokriti svojega finančnega deleža. Sedanji sistem financiranja iz federacije je drag, saj vsa sredstva najmanj dvakrat potujejo iz republik v federacijo in nazaj, pri tem pa administrativni stroški, poštnine, bančne storitve in SIS poberejo 20 do 30 odstotkov denarja.

No, z zakonskimi spremembami je spremenjen sta-

tus vojaških invalidov (prej so zadostovale za ugotavljanje priče, zdaj velja le originalna medicinska dokumentacija).

Menimo, da nekatere stvari v podzakonskih aktih še sedaj niso dobro urejene in pravšen primer za to je klimatsko-zdraviliško zdravljenje. Za letošnje leto so po razrezu pripadla na republike in pokrajine limitirana sredstva, ki so skoraj za četrtino manjša od lani. Naj povem še to, da smo v naši razpravi v SR Sloveniji izoblikovali še dva predloga, po katerih naj bi izenačili osebne invalidnine na takšni ravni, kakor je nekoč (leta 1957) že bila. Kasnejše letne valorizacije so namreč podrele sorazmerja. Drugi predlog je bil za povečanje družinskih invalidnin. Za prvega in drugega bi bila potrebna precej večja sredstva federacije, kar v sedanjih stabilizacijskih prizadevanjih ni bilo mogoče doseči.

V prihodnje bo treba opraviti tudi še nekatere pomanjkljivosti v republiški dopolnilni zakonodaji o vojaških invalidih, pri vsem tem pa upoštevati dogovorjena stališča, naj ne bi borčevskih in pravic vojaških invalidov niti širili niti krčili.

B. Ž. J.

Sprejeta sprememba in dopolnitev statuta ZZB NOV Slovenije

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je na svoji seji dne 21. aprila 1982 obravnaval predlog za spremembo in dopolnitev statuta ZZB NOV Slovenije in ga predlagal skupščini ZZB NOV Slovenije, ki ga je sprejela.

Sedmi odstavek 31. člena statuta ZZB NOV Slovenije se tako spremenjen in dopolnjen glasi:

»Mandat predsednika, podpredsednika in sekretarja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije traja dve leti in so lahko ponovno izvoljeni, toda največ še za eno mandatno dobo. Mandat predsednika, podpredsednika, in sekretarja republiškega odbora se šteje od leta 1982.«

Obrazložitev:

Po dosedanjem statutarnem določilu je trajal mandat predsednika in podpredsednika republiškega odbora eno leto z možnostjo ponovitve za eno leto. Republiški odbor je predlagal spremembo, da bi se uskladili mandati predsednika in podpredsednika republiškega odbora z mandati v drugih republiških organih (npr. predsedstvo SR Slovenije, skupščina SR Slovenije, ustavno sodišče SR Slovenije), ki izhajajo iz ustavnih amandmajev. Prav tako pa se s tem usklajujejo tudi mandati v vseh družbenopolitičnih organizacijah (ki do sedaj še nimajo 2-letnega mandata), s čimer se tudi realizira dogovor v republiški koordinaciji.

Govor predsednika slovenske borčevske organizacije Janeza Vipotnika na šesti skupščini ZZB NOV Slov

Le s strnjanimi vrstami vseh dobronamernih delovnih l

»Zasedanje skupščine zveze borcev poteka v času izjemnih naporov naših delovnih ljudi, da prebrodimo gospodarske in politične težave, ki nas peče, in odločno dalje razvijamo našo samoupravno socialistično skupnost narodov in narodnosti. Tudi ta naš zbor prištevamo k številnim političnim manifestacijam, ki se vrste v tem letu. Izvedli smo volitve v delegatske skupščine; zveza komunistov polaga obračun svojega dela po vseh republikah in pokrajinah; čez en mesec bo zasedal zvezni kongres Zveze komunistov Jugoslavije; pred njim bomo imeli zbor predstavnikov Zveze borcev Jugoslavije; svoje volilne skupščine so opravili sindikati, v kratkem bo to zaključila SZDL in v jeseni mladinska organizacija. Želja vseh nas je, naj ta izredna politična aktivnost zanesljivo prispeva k mobilizaciji ustvarjalnih sil za učinkovito nadaljevanje pohoda po trasiranih poteh razvoja.

Zaveza Titovi in Kardeljevi dediščini

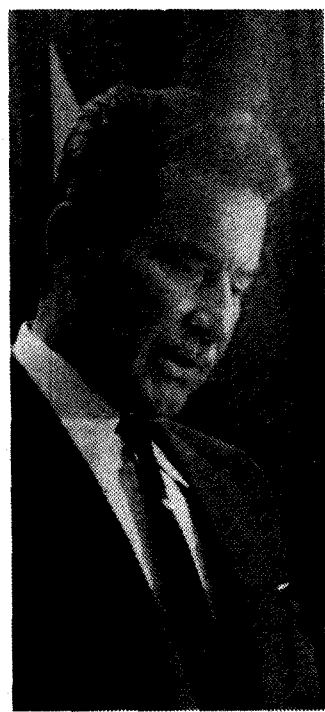
Včeraj smo počastili spomin na tovariša Tita, ki bi dopolnil, če bi bil še med nami, devetdeset let. Malo je ljudstev v zgodovini človeštva, katerim bi se smrt prvega človeka tako boleče zazela v notranjost, kakor se je delovnim ljudem jugoslovanske skupnosti. Ko ga več ni, se nam vedno z novih zornih kotov odpira veličina njegove osebnosti in veličina ustvarjalnosti, ki jo je vodil. Vrzel, nastala z njegovim odhodom, je še toliko pretresljivejša, ker smo malo prej izgubili tovariša Kardelja, drugega velikana nove Jugoslavije. Izgubili smo ju, ko bi ju najbolj potrebovali, v težkih mednarodnih razmerah in lastnih gospodarskih in političnih zapletih, ko bi nam bila njuna usmerjačova volja in avtoriteta čez vse potrebna. Odšla sta, mi pa moramo dalje. In zaveza njuni dediščini mora biti zaveza enotne volje vseh nas k vztrajnemu, krčevitemu, brezkompromisnemu boju za uresničevanje izoblikovanih zamisli, prilagojenih vedno znova novim prilikam, novim pogojem in novemu času.

In strnjene vrste vseh dobronamernih delovnih ljudi naše skupnosti, hlepeče k istemu cilju, so in bodo edini porok za napredek, za trdnost in varnost naše skupnosti, za rast blagostanja. Strnjene vrste so nam na eni strani potrebne zaradi mednarodne situacije, ko se protislovja poglabljajo, dirka v oboroževanju nadaljuje, razlika med bogatimi in revnimi mi povečuje, ko se množijo ekonomske, politične in vojni pritiski, ko smo priče ne le čedalje glasnejšemu rožljanju z orožjem, marveč vojnim napadom in njim nasproti se zbirajo orjaške energije boja za svobodo, čedalje obupnejšega, čedalje krčevitejšega in odločnejšega boja, ki terja delo in kruh, enakopravnost v skupnosti narodov, svobodo, terja mir. Politika neuvršenosti je v takšnih mednarodnih razmerah še izrazitejša edina alternativa svobodoljubne človeštva. In naš glas v zboru neuvršenosti bo toliko učinkovitejši, kolikor trdnejša bo naša skupnost, kolikor bolj bomo strnili svoje vrste, kolikor bolj bomo zvesti za črtanim ciljem, kolikor bolj bomo enotni znotraj naših meja.

Širok razpon nalog in problemov, pa tudi enotnost in trdnost

Strnjene vrste pa so nam še bolj kot zaradi zunanjih interesov potrebne za našo notranjo rabo. Pravkar končan kongres Zveze komunistov Slovenije je pokazal na širok razpon nalog in problemov na Slovenskem. Pokazal pa je tudi razveseljivo idejnopolično enotnost in trdnost, pokazal je zvestobo delavskemu razredu in njegovemu poslanstvu, pokazal pa predvsem, kar je v tem trenutku še zlasti pomembno, globoko prepričanje, da

je samo s socialističnim samoupravljanjem mogoča usmeritev za naprej in zagotovljen dosleden razvoj naše družbe. Da je socialistično samoupravljanje proces, v katerem nam ne bo nič podarjenega. Pa tudi, da je v težavni gospodarski in politični situaciji, v kateri smo, potrebno trdno verovati v ustavo, v temeljne določitve ustave, ne pa iskati izhoda v etatizmu in separatizmu. Če dajemo o kongresu Zveze komunistov Slovenije dobre ocene, ker je iz njega odsevalo optimistično razpoloženje, potem je to znak, da je na

Slovenskem porastla zavest ljudi, da napor vseh subjektivnih političnih sil zadnjih let niso izvenili v prazno, marveč so rodili globlja razmišljanja in ukrepe o osnovnih gibalnih družbe, o demokraciji, o samoupravnem socializmu, okrepili sredotežne sile utrjevanja skupnosti, pokazali pa še nekaj čvrsto enotnost vodstva republike Slovenije, strnjene ga okrog Partije, na kar smo lahko ponosni z najboljšimi željami, da tako ostane tudi naprej.

Ostro reagirati na neokusne izjave

Zato nas po kongresu toliko bolj čudijo nekatere polemike okrog reševanja sodobnih gospodarskih zadev, deviznega režima in podobno, očitki, češ da smo Slovenci egoisti, sebično obrnjeni vase. Naša partija in mi borci imamo največ pravic in dolžnosti ostro reagirati na takšne neokusne izjave. Komunisti iz Slovenije so privrženci tej skupnosti dokazali že v stari državi, dokazali smo jo z narodnoosvobodilno borbo, ko smo z bojem enakopravno stali v vrsti z borci drugih naših narodov in narodnosti in z zmagovitim koncem vojne smo skupno priključili k matični deželi velik del slovenskega življa in ozemlja. Dokazujejo jo vsi delovni ljudje naše republike, ki so v povojnem obdobju materialno prispevali in prispevajo tudi danes, da bi se zmanjševale razlike v

razvitosti vseh predelov Jugoslavije. Zavedamo pa se, da bo ta pomoč učinkovitejša, če se bomo tudi sami razvijali naprej, ne pa ostali na mestu. Naš prostor, naša zgodovina, naš boj, naše žrtve, naše delo, vsa naša pričakovanja in vsa videnja prihodnosti so v tej, socialistični, samoupravni, bratski skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije. Za njeno rast, razvoj in napredek smo prispevali po svojih najboljših močeh, ves čas, v narodnoosvobodilnem boju in po njem, vse do danes, s trdnostjo, da samo v tej skupnosti lahko uresničimo vse tiste ideje in zamisli, za katere so se navduševali najboljši umi našega naroda, odkar obstajamo. Zato tudi danes ne bomo dovolili, da bi nas kdorkoli potiskal na rob razvoja. Prepričani smo, da tako delujo misli z nami vsi borci po celi Jugoslaviji in vsi dobronamerni delovni ljudje jugoslovanske skupnosti.

Trajna naloga: razvijanje bratstva in enotnosti

Pred vso našo skupnostjo je tako kot vedno tudi zdaj izredno aktualno vprašanje, kako razvijati in utrjevati bratstvo in enotnost v današnjih razmerah na temelju dohodka in pogojih vse večje veljave samoupravljanja. Različni materialni in kulturni pogoji, v katerih žive posamezni narodi in narodnosti, terjajo korenito, nenehno prilagajanje novim razmeram in novim pogojem. Skladen razvoj vseh je danes odvisen od povezovanja na samoupravni osnovi združenega dela, na temelju dohodka, iskanju vedno novih popolnejših oblik skupnega delovanja proizvajalcev in združenega dela, samoupravnega dogovarjanja, ki naj onemogoči pojave zapiranja, avtarkičnega razvoja in razbijanja enotnosti trga. Načela solidarnosti in heterogeni gospodarski strukturi danes pomenijo, da tudi razviti nadaljujejo svojo pot, obenem pa z najrazličnejšimi oblikami gospodarskega sodelovanja, na samoupravni osnovi pomagajo manj razviti, da se na lastnih silah, s svojimi močmi hitreje kopeljejo iz zaostalosti.

Sodelovanje v takšnem duhu že rodi sadove. Tovariš Zemljarič je pred kratkim povedal, da je preteklega leta nastalo na Slovenskem 123 predlogov za skupna vlaganja, in sicer 50 v BiH, 23 v Črni gori, 30 na Kosovu in 20 v Makedoniji. Takšna pot je vsekakor porok realni podlagi za povečevanje materialne osnove združenega dela, za rast proizvodnih sil in dohodka in s tem za hitrejšo rast manj razvitih. In medsebojne vezi gre utrjevati naprej tudi drugod, v izmenjavi raziskovalne dejavnosti, v znanosti, prosveti, v zgodovini, v kulturi, v zgodovini, v literaturi, pa tudi v sredstvih informiranja, da bo vsak narod in vsaka narodnost na tekočem, kaj se dogaja drugod po

Jugoslaviji, da bomo lahko izmenjali izkušnje in razbrazili, kakšne uspehe dosegajo, s kakšnimi težavami se ubadajo drugod na najrazličnejših področjih, ki predstavljajo družbeno življenje.

Nič manj občutljivo vprašanje za utrjevanje bratstva in enotnosti v različnih materialnih pogojih terja tudi korenit pretes etatičnih oblik delovanja v federaciji, kjer marsikateri za vso državo enaki ukrepi prizadevajo specifične interese posameznih narodov in s tem lahko ustvarjajo težke nesporazume. Današnji čas terja več in več svobodnega dogovarjanja in vedno manj državne prisile, kajti to pomeni učinkovito spodbujati posamezne narode k napredku. Takšno pot pomeni resnično utrjevanje skupnosti in poglabljanje socialistične solidarnosti vseh delovnih ljudi in delavskega razreda posebej. In če ne bomo nenehoma gojili in razvijali mednarodnih odnosov, če jih ne bomo nenehoma prilagajali novim razmeram in novemu stanju, ki nastaja, bomo nenehoma v nevarnosti, da se nam porajajo novi nacionalizmi.

Poglabljati razvojne usmeritve

Tako kot nam mora biti kar naprej na skrbi utrjevanje bratstva in enotnosti, tako moramo ravnati tudi s samoupravljanjem. Zaradi samoupravljanja smo si ustvarili izjemen ugled v svetu. V samoupravljanju iščejo zatiranje in zaničevanje delavske množice po svetu izhod iz svojega položaja. S praktično izvedbo samoupravljanja smo dvignili delovnega človeka, da si je zbral hrbtenico, hočemo ga narediti gospodarja svojega dela in politike. In zdaj, ko samoupravljanje razvijamo že svojih trideset let, ko imamo že nekaj izkušenj – seveda je treba še veliko storiti v teoretičnem in praktičnem smislu – bi bilo zelo narobe odstopati od samoupravljanja. Škodljivo je vsako uveljavljanje idej, ki se tu in tam slišijo, na primer, da je samoupravljanje odlična stvar, da pa se pod sedanjimi pogoji ne da uresničiti, marveč mora stvari reševati država, ali pa celo, da je sedanjemu gospodarskemu stanju krivo samoupravljanje. Tako naš kongres kot drugi kongresi zveze komunistov po republikah in pokrajinah terjajo odločno utrjevanje samoupravljanja. Vsi dokumenti, ki jih sprejemamo ob letnem politično tako razbujanem letu, znova potrjujejo socialistično samoupravljanje in gospodarsko stabilizacijo kot temeljni, neločljivo povezani vsebinski usmeritvi vsega nadaljnjega razvoja. Nobena druga pot, ne poizkusi državnolastiškega niti tehnobirokratskega ali liberalističnega urejanja gospodarskih in družbenih nalog in težav, ne more voditi k ciljem, ki smo si jih zastavili, ne krepiti ustvarjalne vloge, pravic in odgovornosti delavcev, delovnih ljudi in občanov v sprejemanju družbe-

nih odločitev pri gospodarjenju z družbeno lastnino.

In obvladovanje gospodarstva ter izvedba ekonomske stabilizacije je prav gotovo eden prvih pogojev naslednjega nadaljnjega materialnega in družbenega razvoja. Izvršni svet Slovenije pri oceni današnjega gospodarskega stanja sicer ugotavlja, da je industrijska proizvodnja narasla v primerjavi z lani, izvoz na konvertibilno področje se je povečal, gibanje cen je počasnejše, zaposlovanje se umirja, padanje realnih osebnih dohodkov se zaustavlja. Toda ti uspehi nas ne smejo zadovoljevati, nasprotno, biti morajo spodbuda za odločne ukrepe, kajti še vedno nam izvoz ne gre dobro, še vedno imamo slabo produktivnost, avtarkičen razvoj, strukturna neskladja, gospodarstvo ima velike težave glede surovin in repromaterialov, velike rezerve v storilnosti, v neizkoriščenih zmogljivostih in tako naprej.

Med našimi borci velikokrat slišimo vprašanja, ki niso brez osnove. Na primer: Kako je mogoče načrtovati gospodarski razvoj na tujih sredstvih, s krediti; zakaj ne živimo v skladu s svojim dohodkom in temu ne podredimo zadolženosti in odplačevanja anuitet; zakaj v tej skupnosti še vedno lahko prevladujejo ideje: tisto, kar ustvarimo, je naše, tisto, kar manjka, pa je skupno; ali zakaj eni izvažajo surovine, drugi pa iste, mnogo dražje, za devize spet kupujejo v tujini; ali mar niso razmere na deviznem področju v veliki meri posledica dosedanjega gospodarskega razvoja, ki je bil v precejšnjem obsegu zasnovan na uporabi tujih sredstev, in tako naprej.

Treba je priznati, da se vrše veliki napor za ureditev gospodarskega položaja v vsej državi, z dolgoročnimi ukrepi, ki jih je pravkar razložil Sergej Kraigher, s stvarnimi izjavami nove predsedstva zveznega izvršnega sveta Milke Planinc in načrtov ZIS, z mobilizacijo političnih organizacij, zlasti pa tudi z ukrepi, ki jih predvideva izvršni svet Slovenije. Čeprav je zahteva po učinkovitejšem delu, boljsem izkoriščanju kapacitet in surovin, racionalni porabi, varčevanju na vsakem koraku in tako naprej stalna naloga, je vendarle v ospredju urejanje deviznega položaja. Program republiškega izvršnega sveta pri svojih ukrepih upošteva dve izhodišči: ukreniti vse potrebno, da zagotovimo odplačilo dospelih obveznosti do tujine, ter drugo, sprožiti aktivnosti za čimbolj nemoten potek in pospeševanje proizvodnje, namenjene izvozu, oziroma povečanju konvertibilnega deviznega priliva.

Medtem ko Slovenija podpira princip, da so dolžniki sami dolžni poskrbeti za odplačevanje anuitet, pa se strinjamo, da se v primeru, če tega niso sposobni, uveljavi vzajemnost, najprej v okviru republike, nato pa šele v federaciji, hkrati pa je potrebno odnose, obveznosti in pravice posameznih činitelev pri tem zelo natančno opredeliti. Naš izvršni svet je pri obravnavi te problematike vztrajal na stališču, da je odgovornost za odplačilo dolgov na tistih organizacijah in poslovnih bankah, ki so uporabila ta devizna sredstva. Nikakršna centralizacija deviz ali socializacija obveznosti ne more rešiti tega stanja, hkrati pa bi tak ukrep kot trajna sistemska rešitev

oslabil sistem na ključni točki.

V pripravi je program varčevanja z uvoženimi energetskimi surovinami; povečati moramo aktivnost pri zbiranju sekundarnih surovin, ki jih sedaj uvažamo, pa bi jih lahko zbrali doma. V turizmu moramo zajeti čimveč direktnega deviznega priliva ter se dogovoriti za usmerjanje ustvarjenih deviz v ključne vrste proizvodnje za izvoz in tako naprej.

Ne inflacija besed, ampak boljše delo

No, ni moj namen spuščati se obširneje v ta vprašanja, ki jih vsak dan na različne načine lahko spremljamo v govorih, po časopisnih, na RTV. Eno gre predvsem razumeti, da je reševanje gospodarskih nalog dolžnost vseh družbenih sil in vsakega posameznika. Razumeti pa tudi, da tega stanja ne bomo reševali samo z vse številnejšim sestankarstvom in inflacijo besed in ne s papirnato vojno, ki je čedalje huja, in vse številnejšo administracijo, marveč predvsem z boljšim delom, večjo produktivnostjo, boljšo disciplino, z varčevanjem, skratka, z modrim gospodarjenjem. Naša organizacija pri tem ni izvzeta. Nasprotno, naše izkušnje narekujejo, da sodelujemo in prispevamo svoj delež, da bomo prebrodili težave, v katerih tičimo, in se pripravimo na nove, ki jih prinaša razvoj. V reševanju teh vprašanj ne smemo dovoljevati ne oportunitizma, ne neodgovornosti, ne lokalizma, ne centralizma in ne etatizma. Borci vidimo rešitev nakopičenih težav le v nadaljnjem razvoju samoupravljanja in krepitvi materialne osnove združenega dela, v večjih pravicah in odgovornosti združenega dela, da odloča o pogojih gospodarjenja in o uporabi akumulacije ter da zagotovi učinkovitost investicij, boljše koriščenje obstoječih kapacitet, večjo produktivnost in s tem ekonomsko in družbeno trdnost. Zavedati se moramo, da ekonomske situacije ne bomo popravili z neko čarobno palčko, niti nam drugi tega ne bodo naredili, marveč moramo vse opraviti sami. Iz težkega stanja bomo izšli le, če bomo enotni in če bomo mobilizirili prav vse možnosti, ki so v naši družbi. Če bomo spodbujali vse poštene delovne ljudi, da pomagajo s svojim delom, s svojim ponašanjem, z varčnostjo, s svojo resnostjo, zaradi njih samih in zaradi skupnosti, v katri živimo.

Borci: še vedno delavni

Od zadnje konference so se člani naše organizacije, tako kot prej po svojih najboljših močeh vključevali v družbeno-politično aktivnost, v boj za družbenopolitični in ekonomski razvoj, za ekonomsko stabilizacijo, za razvoj delegatskega sistema v družbenopolitičnih in samoupravnih skupnostih, za načela kolektivnega dela in odgovornosti. Tolmačili smo politično stanje in težave in vplivali zaupanje in vero v lastno moč, v prepričanje, da pošten boj za nadaljnji razvoj naše družbe mora imeti uspeh. Borili pa smo se proti malodušju tudi v lastnih vrstah in akcijah, ki so jih započeli naši nasprotniki bodisi zunaj bodisi doma. Pri oceni politične aktivnosti še vedno trdimo, da so člani na-

Slovenije

Ljudi k napredku

še organizacije zelo delavni, zlasti v krajevni skupnosti. Nikakor ne mislim trditi, da je to merilo, kar bom navedel, vendar je zanimivo, da je bilo v štiriletnem obdobju v RK SZDL podeljenih 90 zlatih znakov OF, in od tega je bilo 65 udeležencev NOB ali dobrih 70%. Priznanja aktivnosti zvezi borcev so prišla do izraza tudi pri volitvah za delegate in delegacije, pri volitvah v zvezi komunistov, sindikatov, samoupravne interesne skupnosti in drugod. Tako kot doslej tudi vnaprej želimo vsem novoizvoljenim članom naše organizacije, da se brezkompromisno in vztrajno bojujejo za uresničenje načrtov na vseh področjih materialnega in družbenega razvoja.

Izkoristiti izkušnje in znanje borcev

No, ne gre le za novizvoljene delegate, marveč za našo organizacijo kot celoto. Za politično akcijo pa je potrebna informiranost borcev in naših organizacij o aktualnih družbenih problemih, ukrepih in aktivnostih, ki jih podvzemamo. Če nekaj časa poudarjamo, da je v politični in gospodarski bitki treba kar najbolj angažirati vsakega delovnega človeka, ki je pri moči in volji, da sodeluje in pomaga. Govorimo, da imamo čedalje večjo armado

Tudi po nekaterih drugih občinah tečejo priprave. Želimo, da se takšni sveti organizirajo po vseh občinah. To nikakor ne bo škodilo, marveč bo prav gotovo v veliko korist političnemu razpoloženju.

Toda ne gre le za politično informacijo in politične izkušnje. Gre tudi za izkoristek stroke, znanja, specialnosti, ki jo imajo ti ljudje na posameznih področjih. Nikakor ne mislim na odziranje delovnih mest mladim ljudem, ki čakajo na službo. Prepričani smo, da bi z boljšim izkoriščanjem proizvodnih kapacitet, z uvedbo večjega števila turnusov, z energičnimi ukrepi proti nedelu, pa tudi končno s skrajšanjem delovnika, do katerega bo moralo priti spričo vse bolj rastoče brezposelnosti, odprli nove možnosti za zaposlitev mladih ljudi. Podpiramo tudi energičen nastop proti honorarnemu in dopolnilnemu delu pri ljudeh, ki so že redno zaposleni. Obenem pa bi delali zelo slabo uslugo družbi, če bi odbijali izkušnje in modrost starejših, upokojenih ljudi, če so strokovnjaki in če so še pri moči za koristne nasvete. Ne gre seveda odvezati možnosti zaposlovanja mladih, marveč gre za izkoristek znanja in izkušenj, ki se jih ne brani nihče, če je moder. Hočem reči, pavšalna gonja

in razvijanje revolucionarnih tradicij in njihovih prenašanje na mlade rodove. Velikokrat smo že povedali, da tega ne delamo zaradi sebe, marveč zaradi socializma, zaradi samoupravljanja, zaradi družbenega reda, ki je nastal v narodnoosvobodilni borbi, za katerega smo brezmejno žrtvovali in za katerega smo vsi najbolj trdno prepričani, da nam od vsega, do česar se je človeštvo dokopalo, najbolj odgovarja in smo ga zato pripravljeno braniti z vsemi silami. Če vemo, da je pretežno večina aktivnih ljudi pri nas takšnih, ki narodnoosvobodilne borbe niso doživeli, niti niso doživeli tistega povojnega revnega socializma, ko je bilo treba pošteno pljuviti v roke, da smo izplavali, če torej vemo, kakšno je stanje, je toliko umestneje dopovedovati novim generacijam, da bodo lažje naše izhodiščne zapreke, če bodo iskale rešitev tudi v preteklosti. To so dognali že stari Latinci s trditvijo, da je zgodovina učiteljica življenja. O tem toliko govorimo, da se človeku zdi nerazumljivo, da je na zadnjem kulturnem plenumu OF prišla na govorniški oder neka tovarišica in vprašala, kaj je to prenašanje tradicij.

Kot doslej je tudi vnaprej na tem področju naša osnovna aktivnost negovanje, razvijanje in podružbljanje tradicij NOB. Potrebno nam je še naprej učinkovito sodelovanje z vsemi političnimi organizacijami na čelu s SZDL, zlasti z mladino, pa tudi z vzgojo in izobraževanjem, s historiografijo, kulturo, z založbami. Pri tem

ti pa tradicije tudi z današnjim časom, s sodobnimi junaki dela, ki so spodbuda za boljše delo, za samoupravljaljski ponos, za odločno obrambo pridobitev revolucije in te naše skupnosti pred notranjimi in zunanjimi nasprotniki.

No, treba je ugotoviti, da je tematika NOB v osnovnih šolah in njenih programih še dokaj dobro zastopana, slabše je na srednješolski stopnji, na višjih in visokih šolah pa ni ustrezno vključena.

Tudi na področju založniške dejavnosti je veliko napravljenega. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da so vse knjige s tematiko NOB dokaj hitro razprodane. Na tem področju nadaljujemo z dosedanjim politiko. Potrebno pa bi bilo doseči še boljše medsebojno sodelovanje med vsemi založbami, ki izdajajo knjige s tematiko NOB. Zlasti to velja za založbi »Borec« in »Partizanska knjiga«, njuno medsebojno tesnejše sodelovanje bi prav gotovo doprineslo k pocenitvi naše knjige in s tem še k večjemu interesu kupcev.

Ocenjujemo, da sredstva informiranja odmerjajo naši tematici odrejen prostor. Želimo, da bi bil ta prostor tudi vnaprej enakopraven in enakovreden v časopisih, revijah in radiu in TV, da novinarji posegajo v neizčrpano zakladnico borbenih, moralnih, patriotskih, kulturnih in drugih vrednot in v njih iščejo navdih. Obenem je naša naloga vsebinsko bogatiti tednik TV-15 in revijo Borec, jima zagotoviti neobhodna finančna sredstva in neprestano širiti krog njihovih naročnikov.

Tovariš Vipotnik je nato spregovoril še o vprašanjih slovenskega zgodovinskega, kjer je bilo opravljeno veliko in naporno delo, vendar pa, kot je poudaril, je potrebno tudi tu še naprej težiti naprej in predvsem k resnici pa tudi k zapolnjevanju vrzeli, pri čemer je treba upoštevati staranje borčevske generacije in zatore njunosti, da to delo čimprej opravimo. Ne nazadnje pa tudi na področju umetniške ustvarjalnosti borci sledijo novostim, jih spodbujajo, da bi tudi skozi

umetniško besedo približali novim generacijam NOB in revolucijo, vendar pa nikakor ne s potvarjanjem!

Predsednik slovenske borčevske organizacije je govoril tudi o proučevanju NOB z vidika sedanjega snovanja naše varnosti in oblik obrambe svobode, ocenil pa je tudi stopnjo socialne in zdravstvene varnosti borčevske populacije, kot jo zagotavlja zvezna in republiška zakonodaja in vse bolj podružbljeno delo na tem področju.

»Naj končam. V svojem uvodu sem našel nekaj stvari. Obširno je delovanje naše zveze opisano v poročilu, pa tudi v začetnih predlogih smernic za naprej. Prepričan sem, da boste naše skupno delo in cilje v prihodnje tudi vi dopolnili s svojimi razpravami. Tisto, kar prav vsi želimo, je nadaljevati naš razvoj po začetni poti, odločno, nadaljevati tako, da bomo izšli iz težav, v katerih tičimo, še bolj trdni, še bolj odločni in še bolj ponosni na svojo socialistično samoupravno skupnost.«

VI. volilna skupščina ZZB NOV Slovenije je, na podlagi poročila republiškega odbora, uvodne besede predsednika republiškega odbora Janeza Vipotnika in razprave o dejavnosti ZZB NOV Slovenije ter o programu za njeno nadaljnje delo, sprejela naslednja

STALIŠČA IN SKLEPE

I.

Skupščina ugotavlja, da je bila v preteklem mandatskem obdobju dejavnost ZZB NOV Slovenije uspešna, kljub mnogo zahtevnejšim družbenim razmeram, na katere so vplivali tako zaostreni odnosi v svetu, kakor tudi nakopičene notranje, zlasti gospodarske težave in slabosti. ZZB je uspešno uresničevala na V. skupščini sprejeta stališča in sklepe ter se kot pomemben politični dejavnik tvorno uveljavila v prizadevanjih za vsestranski družbeni napredek. S svojo dejavnostjo je stalno izpričevala idejno, politično in akcijsko enotnost članstva, zlasti njegovo odločenost za dosledno uveljavljanje samoupravnega sistema. Aktivnost članstva je bila očitna še zlasti v osnovnih samoupravnih skupnostih. Z vso družbenopolitično občutljivostjo so člani ZZB kritično in tvorno nastopali zoper družbene slabosti in deviacije ter različne poskuse zaviranja samoupravljanja. S svojim političnim delovanjem je naša organizacija krepila SZDL kot fronto vseh zavestnih in samoupravnih sil, delegatski sistem ter delo delegatskih skupščin, samoupravnih organov ter samoupravno dogovarjanje in odločanje delovnih ljudi in občanov.

Preko izredno razgibane, vsestranske in obširne aktivnosti združenj in skupnosti borcev ter drugih oblik delovanja je ZZB NOV Slovenije borce uspešno povezovala, reševala njihove socialnoekonomske probleme, razvijala v sedanjih razmerah cilje NOB ter se organizacijsko in politično krepila.

S smrtjo tovariša Tita in tovariša Kardelja je ZZB izgubila prvi osebnosti naše revolucije, osebnosti, ki sta z vizionarsko sposobnostjo oblikovali temelje teoriji in praksi boja jugoslovanskih narodov in narodnosti ter delavskega razreda za razvoj samoupravnih socialističnih odnosov. Izguba obeh velikov naše revolucije je v borcih še bolj utrdila zavest in prepričanje, da je treba nadaljevati njuno delo.

IX. kongres ZKS je dal temeljno oceno našega družbenega razvoja ter njegovih protislovij. Opredelil je osnovne smeri nadaljnjega razvoja naše socialistične samoupravne družbe. Tako kot doslej borci tudi sedaj sprejemamo in podpiramo kongresne usmeritve kot napotilo za bodoče delo.

II.

Skupščina ugotavlja, da je osnovna družbena naloga razvijati socialistično samoupravljanje, katerega temelj so družbenoekonomski odnosi, ki omogočajo delovnim ljudem, da postanejo resnični nosilci odločanja o pogojih, sredstvih in rezultatih svojega dela ter na ta način tudi o svojem družbenem položaju. S tem je neločljivo povezano razvijanje delegatskega sistema, sporazumevanja in dogovarjanja kot instrumenta delavcev in delovnih ljudi za njihovo vključevanje v proces odločanja. V ta prizadevanja je in

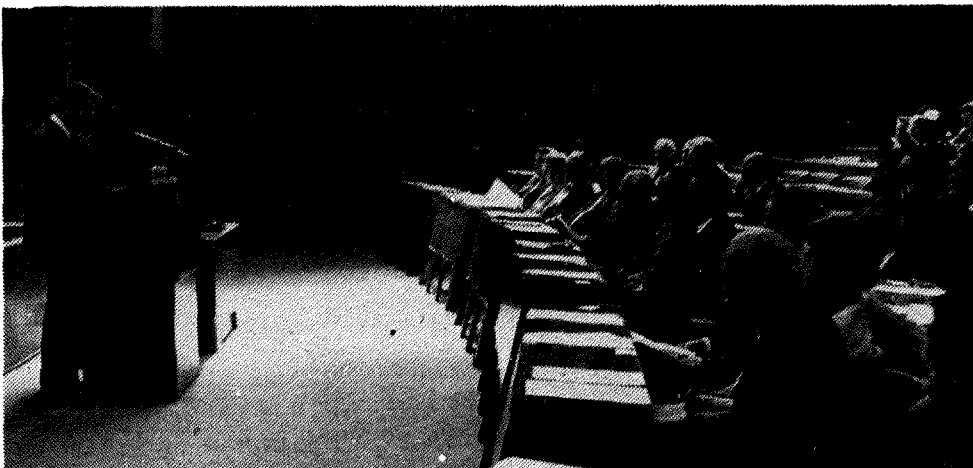
morala biti v bodoče še bolj vključena tudi ZZB.

Da bi borci lahko uspešno uveljavili svojo družbeno vlogo, bo treba v združenjih in vseh drugih oblikah aktivnosti ZZB spremljati in obravnavati družbene probleme ter iskati zanje ustrezne rešitve. Nenehno je treba spremljati in se vključevati v delovanje delegatskega sistema, delegatskih skupščin, sodelovati v postopkih za sporazumevanje in dogovarjanje na vseh ravneh. Povsod se moramo zavzemati, da se bodo uveljavili samoupravni odnosi, predvsem da bodo delegacije trdno povezane s svojo bazo, da bodo izražale njene interese in stališča ter jo hkrati obveščale o svojem delu. Preko delegatskega sistema, povezovanja delegacij ter sporazumevanja in dogovarjanja je treba iskati in najti možnosti za premagovanje različnih posameznih interesov, krepiti in spoštovati pa skupne družbene interese.

Z vso odločnostjo se moramo upreti pojavom formalizma ali celo uveljavljanja skupinsko-lastniških interesov in drugih oblik izigravanja in nespoštovanja samoupravnega dogovarjanja in sporazumevanja. Z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami moramo stalno sodelovati pri oblikovanju smernic in stališč za delo delegacij. Še posebej je treba dosledno uveljavljati to prakso za delegate in delegacije v ZZB in to od združenja naprej. Aktivnost ZZB pri razvijanju političnega sistema mora biti zato predvsem v delovanju znotraj delegatskega sistema. S takšnim delovanjem bomo prispevali k podružbljanju politike, k odpravljanju forumskega dela, proti pojavom birokratizma in h krepitvi javnega, kolektivnega dela in odgovornosti, skratka k demokratizaciji političnega odločanja.

Za utrjevanje političnega sistema je ena najpomembnejših nalog nadaljnje razvijanje krajevnih skupnosti kot temeljnih samoupravnih skupnosti, v katerih si delovni ljudje in občani ustvarjajo pogoje za svoje življenje, delo in razvoj. V vseh programih krajevnih skupnosti se morajo izražati skupni interesi občanov in združenega dela, tako tisti, ki so pogoj za večjo produktivnost in večji dohodek in se ustvarjajo v TOZD, kot tisti, ki so pogoj za zdravo, kulturno in mirno življenje in jih uresničujejo občani neposredno ali prek svojih interesnih skupnosti. Uresničevanje njihovih skupnih interesov mora postati hkrati tudi osnova njihovih pravic, dolžnosti in odgovornosti. V prihodnje se bo treba še bolj zavzeti za razvoj občine kot samoupravne skupnosti, v kateri bo dobila veljavo moč delovnega človeka in občana ter združenega dela. Bolj bo morala priti do izraza povezanost interesov občine z interesi združenega dela pri pridobivanju in razporejanju dohodka, zlasti v tiste namene, ki vplivajo na uspešnost po slovanja in gospodarjenja in s tem ustvarjajo standard delavcev in občanov. Preprečevati je treba utesnjevanje

Nadaljevanje na 12. strani

upokojenih partizanov, oficirjev, skojevcev, povojnih aktivistov, direktorjev, občinskih, okrajnih in republiških funkcionarjev in drugih, ki jih gre vključiti v politične sredine in ustvarjati koristno sožitje mladostne zagnanosti z modrostjo in izjavnostjo starejših. Gre za njihovo vključevanje povsod, kjer se vrše politične debate, krešjejo mnjenja in sprejemajo sklepi o nadaljnjem razvoju. Zato smo pred časom dali pobudo za svet občine ali občinski plenum OF, ki naj bi analogno svetu republike, ki odlično deluje, sistematično vsaj vsaka dva meseca skliceval na sestanek ugledne borce in revolucionarje, kjer bi jih o tekočih političnih in družbenih stvareh informirali najodgovornejši ljudje občine, poslušali nasvete povabljenih in tudi uresničili tisto, kar bi bilo koristno svetovanega. Gre torej usmerjati politično energijo, ki je še, in vpliv, ki ga imajo tovariši, v skupno dobro, pa tudi, da se ta energija ne bo sprevačala proti, obenem pa gre s tem pokazati politično zrelost občin, humanost in kulturo do ljudi, ki so zaradi svojega preteklega dela vredni vsega spoštovanja. O potrebi takšnega organa v občini smo že večkrat govorili v zvezi borcev, v SZDL, v centralnem komiteju, vendar se stvari počasi pomikajo. No, pred kratkim smo zvedeli, da je tak svet organizirala litjska občina.

proti honorarnemu delu upokojenih ni modra in prizadeva borce.

Delati pa ne gre nekaj drugega: nenehoma z vso močjo uveljavljati avtoriteto dela. Do kraja uresničiti načelo: delu čast in oblast. Spoštovati dobro delo, vzgajati uporno ljudi, da samo delo ustvarja blagostanje, da je treba živeti od dela lastnih rok, odločno nastopati proti nedelu, proti razpisništvu družbenih sredstev, proti postopastvu in brezdelnemu posedanju v delovnem času, resnično, dobro delo pa dosledno nagrajevati, da bo postalo vsestranska materialna spodbuda. Odločno moramo uveljavljati sposobnost, znanje, talentiranost, znanstvene dosežke, ne pa avtoriteto naslova, za katero je lahko tudi puhla glava, avtoriteto mehanske razvrstitve po stopnjah funkcij, povzpetništvo, avtoritete, ki se opirajo na razne trhle hodulje in ne na kriterij uspešnosti v delu in na človeške kvalitete. Splošno sprejete kriterije kadrovske politike moramo dosledno spoštovati in nenehoma delati prostor za uveljavitev mladih, socializmu vdanih in delovno sposobnih kadrov, prvenstveno iz vrst delavskega razreda.

Vrednote revolucije za mlado rast

Posebno aktivnost naše organizacije terjajo ohranjanje

nam ne sme biti dovolj le kopiciti proslave in manifestacije, slaviti obletnice in odkrivati spomenike. Pri srcu nam mora biti načelo, da gre za mlade rodove, ki naj ob ubujanju preteklosti na osnovi tega, kar je bilo narejenega, iščejo svojo istovetnost, svoje naloge in svoje cilje v svojih življenjskih razmerah, ki pa seveda niso razmere prejšnjih generacij.

Naj še enkrat ponovim, kako pomembno je naše poslanstvo v prenašanju tradicij na mlado generacijo. Ni važno učiti mlade ljudi le, kje je bila ta bitka, kdaj ona, kako smo si priborili to zmago, kako dosegle ono, marveč je najvažnejše na mlado generacijo prenašati in ji vcepiti takratno vzdušje medsebojnih odnosov, ki so bili nekaj izjemnega, kajti ne gre le za letnice in bitke, marveč za človeka, ki je to dosegel in kako je lahko to dosegel.

S tega vidika gre posvečati pozornost tudi pouku v šolah. Prenašanje tradicij NOB ni pomembno samo za pouk zgodovine. S temi idejami morajo biti prežeti vsi učni predmeti. Stremeti moramo ne le za izobraževanjem, marveč predvsem za vzgojo mladega človeka, da se bo izoblikoval v duhu tovarištva, bratstva, enotnosti, skromnosti, požrtvovalnosti, predanosti, hrabrosti, solidarnosti, privrženosti tej družbeni ureditvi. Povezo-

Nadaljevanje z 11. strani

zdrženega dela v različne ozke občinske okvire ter razvijati v ekonomskem smislu njegovo svobodno povezovanje in združevanje dohodka in dela.

Skupščina poudarja, da je za trdnost in poglobljanje samoupravnega političnega sistema temeljnega pomena krepitev našega družbenoekonomskega razvoja. Zato je zelo pomembno vključevanje ZZB v urejanje aktualnih vprašanj družbenoekonomskega razvoja.

V sedanjem obdobju je nujno odločneje, dosledneje in odgovorneje uresničevati sprejeto politiko ekonomske stabilizacije, ki mora zagotoviti skladnejše delovanje vseh tistih, ki odločajo o družbeni reprodukciji. ZZB se zato zavzema za zaostrenejše delovanje v materialni odgovornosti vseh samoupravnih organizacij in skupnosti pri uresničevanju že sprejetih usmeritev, dogovorov in sporazumov. Zavzemamo se tudi za doslednejše izvajanje osebnih odgovornosti in to na vseh ravneh. Dosledno je treba spoštovati sprejeto politiko stabilizacije, ki bo zagotovila, da se bodo vse vrste porabe (investicijska, osebna, skupna in splošna) gibale v realnih okvirih razpoložljivega dohodka. Prav tako je treba dosledneje uveljavljati nagrajevanje po delu ter preprečevati neupravičen vpliv in širjenje administracije. Upoštevanje te zahteve morajo vsi nosilci materialnega in družbenega razvoja zasnovati svoje plane na realnih možnostih in potrebah ter zagotoviti čim bolj smotrno porabo razpoložljivih sredstev.

Premagovanje sedanjih gospodarskih težav in uveljavljanje stabilizacije bo dalo rezultate le z dosledno uresničenim gospodarskim sistemom, zgrajenim na samoupravnih odnosih, ki bo upošteval delovanje ekonomskih in tržnih zakonitosti, katerih stihistične tendence je treba obvladovati z dosledno izpeljanim sistemom samoupravnega planiranja. Odločneje moramo podpreti prizadevanja za enakopravnejše vključevanje združenega dela v mednarodno delitev dela ter ukrepe, ki bodo povečali konkurenčno sposobnost in ekonomski interes organizacij združenega dela za izvoz, kar bo omogočilo hitrejšo obvladovanje nakopičenih plačilno-bilancnih in devizno-bilancnih neskladij iz zadnjih let ter omogočilo hitrejšo gospodarsko rast. Na ustavi zgrajen sistem socialističnega samoupravljanja se bo v naši praksi hitreje uveljavil, če bomo uspešno reševali probleme in težave gospodarskega razvoja in če bomo odločno premagovali posamezne težnje, da bi zaradi sedanjih težav zaustavili socialistično preobrazbo družbenoekonomskih razmerij. ZZB se zato odločno vključuje v boj proti etatističnim tendencam in administrativnim posegom v gospodarska dogajanja, ki oddaljujejo delavski razred od odločanja o celotnem dohodku, vključno z ustvarjenimi devizami. Zavzemamo se za to, da bo svobodno združevanje dela in sredstev povezovalo vse delavce v združenem delu in pri tem upoštevalo posebnosti interesov posameznih republik in pokrajin. Soodgovornost SR Slovenije za stabilen in skladen razvoj naše republike in Jugoslavije kot celote mora upoštevati stvarne in materialne možnosti republik in pokrajin in hkrati njihovo odgovornost za njihov lastni razvoj.

V sedanjih razmerah je potrebno še bolj krepiti bratstvo in enotnost in razvijati mednarodne odnose ter se odločno boriti proti pojavom nacionalizmov in poskusom rušenja federativne skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Hitreje je treba premagovati posledice prehitrega razvoja v preteklosti in zaradi tega nastalih neskladnosti pri razvoju gospodarstva. To bo moč doseči le z odločilno vlogo delavcev v združenem delu in vseh procesih družbene reprodukcije, pri odločanju o delitvi dohodka in opredeljevanju pogojev gospodarjenja.

III.

Skupščina sodi, da ostaja ohranjanje, razvijanje in prenašanje tradicij NOB in socialistične revolucije ter njihovo podružbljanje tudi v bodoče ena najpomembnejših nalog ZZB. Izročila in vrednote NOB in socialistične revolucije morajo biti vtakane v vso našo družbeno prakso in imeti polno veljavo pri razvijanju socialističnega samoupravljanja, krepitvi bratstva in enotnosti, varovanju naše neodvisnosti in suverenosti, v prizadevanjih za mir in širjenje neuvrščene politike.

Prenašanje in razvijanje izročil in vrednot NOB in socialistične revolucije mora ustrezati sedanjim stopnjam našega družbenega razvoja, biti mora takšno, da bo predvsem mladim krepilo domoljubno in socialistično zavest, plemenitilo njihove medčloveške odnose in vplivalo na njihov odnos do dela. Za te cilje naj bi se še bolj kot doslej zavzela skupna fronta SZDL in zlasti mladina.

ZZB si bo prizadevala, da se bodo vrednote NOB in socialistične revolucije kar najbolj uveljavile v vzgojno-izobraževalnih procesih, v umetnosti, znanosti, kulturnih dejavnostih in v sredstvih javnega obveščanja. Prenehati je treba s prakso, da se vrednote in izročila NOB in socialistične revolucije posredujejo mladim kampanjsko, ne da bi združevali vzgojne smotre s kulturnimi in političnimi vidiki naše NOB in socialistične revolucije, in poskrbeti za kontinuiteto v spoznavanju in uresničevanju vrednot in izročil NOB in socialistične revolucije.

Podpirali bomo takšno kulturno politiko, ki bo ustvarjalno rasla iz naprednih in narodnoosvobodilnih tradicij slovenskega naroda in njegovega delavskega razreda ter narodov in narodnosti Jugoslavije. Dosledneje bomo zavračali sleherne negativne pojave: komercializacijo, ceneno črno-belo slikanje, mitizacijo in pristransko demitizacijo, umetno ločevanje narodnega in razrednega interesa itd.; skratka vse oblike pačenja in potvarjanja naše zgodovinske resničnosti. Potrebno pozornost bomo posvečali obeleževanju pomembnih dogodkov iz NOB, pri tem pa skrbeli, da bo njihova vsebina kar najbolj pristna in kvalitetna, pa tudi da se bodo pri organiziranju praznov pomembnih dogodkov iz obdobja NOB in socialistične revolucije upoštevala sedanja stabilizacijska prizadevanja.

Kakor doslej se bomo tudi poslej zavzemali za načrtno strokovno in znanstveno obdelavo zgodovine NOB in socialistične revolucije. Zgodovinske NOB in socialistične revolucije mora v okviru strokovnih in znanstvenih institucij postati ena izmed temeljnih preokupacij v znanstvenem raziskovanju naše preteklosti; zanj moramo v samoupravnih interesnih skupnostih najti finančne vire, ki bodo lahko zagotovili, da se bodo te institucije kakovostno okrepile.

Vso skrb moramo v prihodnje posvetiti tudi strokovnim in na znanstvenih temeljih oblikovanju monografijam, ki bodo zajele življenje in delo vseh še ne opisanih enot in služb NOV in POS, narodnoosvobodilnega boja v celoti in izgradnje ljudske oblasti. Poskrbeti moramo za prevajanje kvalitetnih del o NOB na Slovenskem v druge jezike narodov in narodnosti Jugoslavije in obratno, kakor tudi v tuje jezike. Razvijati in uveljavljati je treba tako založniško politiko, ki bo bolj kot doslej upoštevala izvirna dela, vezana na NOB in socialistično revolucijo, skrbeti pa tudi, da bosta založbi »Borec« in »Partizanska knjiga« ohranili doseženi kvaliteto raven in jo po možnosti še izboljšati (zlasti Knjižnice NOV in POS, Knjižnice OF in Male knjižnice) in nenazadnje poskrbeti, da bo končno urejen gmojni položaj našega glasila TV-15, ki mu moramo pridobiti še več naročnikov.

Skupščina sodi, da še niso izdelani vsi potrebni družbeni dogovori, sporazumi in odloki občinskih skupščin, ki bi zagotavljali stalno in zavzeto skrb za spomenike revolucije ali spominska obeležja ter omogočili kvalitetno rast muzejev revolucije. Odločno se bo treba tudi zavzeti, da bodo teklo priprave za gradnjo Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani brez zastojev, tako da bi z gradnjo lahko pričeli leta 1985 in jo končali leta 1987.

IV.

Pri nadaljnjem urejanju sistema socialne varnosti borcev NOV, vojaških invalidov in družin padlih borcev moramo upoštevati osnovno ugotovitev, da so z obstojem zakonodaje in samoupravnimi akti celovito in dobro urejeni zdravstveno varstvo, materialni položaj in socialna varnost borcev. Ob upoštevanju sedanjih ekonomskih možnosti združenega dela in družbe kot celote pa se moramo v ZZB odslej predvsem zavzemati za to, da se bo ustvarjen sistem varstva borcev in invalidov čim bolj dosledno in racionalno razvijal ter ustrezno prilagajal potrebam. Začetni proces podružbljanja vseh oblik socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev je treba še bolj pospešiti, zlasti v okviru samoupravnih interesnih skupnosti in v krajevnih skupnostih.

ZZB Slovenije se zavzema za to, da temeljnih pravic borcev v federaciji ne bi širili. Za racionalnejšo porabo teh sredstev je treba le spremeniti način financiranja teh pravic. V federaciji bi naj združevali le tisti del sredstev, ki so po načelu vzajemnosti in solidarnosti potrebna za to, da republike in pokrajini, ki s svojimi sredstvi ne morejo zagotoviti temeljnih pravic, ki jih daje zvezna zakonodaja, s tem denarjem to lahko opravijo. Na ta način bi bilo mogoče mnogo bolj smotrno in racionalno izkoristiti v ta namen zbrana sredstva. Zavzemamo pa se tudi za to, da republike in pokrajini, občine ter temeljne samoupravne skupnosti, v skladu z možnostmi združenega dela in potreba mi borcev, razvijejo sistem dopolnilnega varstva borcev, vendar pa zagotoviti tudi

večji in neposrednejši vpliv borcev na razporejanje in gospodarjenje z njim namenjenimi sredstvi.

Organizacije ZZB morajo redno in sproti preučevati razmere ter doseženo stanje na področju socialne in materialne varnosti borcev. Skrbeti morajo za čim doslednejše uveljavljanje sprejetega družbenega dogovora ter kriterijev o podeljevanju priznavaln, zlasti za izboljšanje socialnega stanja borcev z najnižjimi mesečnimi prejemki in kmetov borcev. Bolj občutljivi in odločni bomo morali biti pri reševanju posameznih socialnih problemov borcev, hkrati pa tudi do zlorab in anomalij v izkoriščanju teh pravic.

Skupščina poudarja, da so doseženi vidni rezultati na področju zdravstvenega varstva borcev in invalidov. Glede na starost borcev in invalidov je treba njihove zdravstvenemu varstvu posvečati še večjo pozornost. Zlasti aktualni postajajo zdravstvena pomoč na terenu (obiski na domu, patronažna služba, sosedska pomoč in nega itd.), zobozdravstvena služba, rekreacija ter topliško in klimatsko zdravljenje. Delo borcevskih ambulant in dispanzerjev je potrebno dvigniti na še višjo raven. Razvijati in krepiti kaže vse oblike družbene skrbi za bolne, ostarele in materialno šibke borce in vojaške invalide ter družine padlih borcev. Pri tem se morajo mnogo bolj uveljaviti krajevne skupnosti, centri za socialno delo in drugi pristojni organi.

Odločno se bomo zavzemali za odpravljanje arhitektonskih ovir, ki onemogočajo invalidom vstop v javne prostore in stanovanjske zgradbe. Več je potrebno storiti za napredek na področju proizvodnje ortopedskih pripomočkov, zlasti za njihovo boljše kakovost, za standardizacijo ortopedskih izdelkov, za hitrejšo uporabo znanstvenih dosežkov ter medsebojno strokovno in proizvodno povezovanje OZD, ki delujejo na tem področju v vsej Jugoslaviji, da bi tako zagotovili sodobnejše ortopedske izdelke.

V minulem mandatsnem obdobju sta bila z veliko prizadevnostjo organizacij ZZB zgrajena rekreacijski center Banjole in rekreacijsko-zdravstveni center »Svoboda« v Strunjanu. S tem so dobili borci in invalidi izredno velike možnosti za rekreacijo in zdravljenje. Naše organizacije morajo skrbeti za to, da bodo te možnosti čim bolj izkoriščene in da jih bo deležen čim širši krog borcev in invalidov. Občinske organizacije ZZB naj poskrbijo, da bodo predvsem materialno slabše prekrbljeni borci in invalidi deležni potrebnega zdravljenja in oddiha.

V.

Zaostrene razmere v svetu zaradi stopnjevanja blokvske politike, zaradi tekme v obozrto velikih sil, novih kriznih žarišč pa tudi zaradi vse pogostejših pojavov sovražnega delovanja pri nas, zlasti nacionalizma in iredentizma na Kosovu, terjajo večjo družbeno aktivnost v splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. Zato tudi ZZB posveča zaščiti, varnosti in obrambi še posebno pozornost. Zlasti se zavzema za to, da bo postala družbena samozaščita vsesplošno gibanje delavcev, delovnih ljudi, občanov in mladine, sposobnih hitro in neposredno reagirati na najrazličnejše pojave, ki ogrožajo naše varno in svobodno življenje, samoupravne pravice, družbeno in zasebno lastnino ali celo družbeni red. ZZB si zato prizadeva, da bo postalo redno ocenjevanje političnega stanja in s tem v zvezi varnostnih razmer stalna sestavina našega političnega dela v družbenopolitičnih in temeljnih samoupravnih organizacijah, ki bo narekovala določanje in sprejemanje potrebnih ukrepov in načrtov. Še posebej se zavzemamo za to, da bi sistem splošnega obrambnega usposabljanja čim bolj prilagodili sedanjim potrebam, da bi čim bolj praktično usposobili ljudi in da bi v to usposabljanje vključili čim širši krog, zlasti mladine. Preverjanje usposobljenosti, pripravljenosti in splošno obrambnega samozaščitnega znanja naj ne bodo samo vaje »Nič nas ne sme presenetiti«, ampak vsakdanje delovanje zoper različne družbeno škodljive pojave, zlasti tiste, ki težko obremenjujejo skupnost, kot so npr. kršitve samoupravljanja, nezakonitost, nesreče, požari, onesnaževanje in uničevanje okolja in drugo. Za te naloge se bomo usposabljali v organizacijah združenega dela, v družbenopolitičnih organizacijah, društvi in drugih oblikah združevanja ljudi, kakor tudi v civilni zaščiti, narodni zaščiti in teritorialni obrambi.

Posebno skrb bo treba nameniti uresničevanju novega zakona o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, nadalje delovanju in uveljavljanju komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito kot politično operativnih družbenih teles za usmerjanje, koordiniranje in spodbujanje obrambne in družbene samozaščitne aktivnosti. Še prav posebej pa njihove delovanje v krajevnih skupnostih in TOZD.

ZZB se bo skupaj z drugimi družbenimi dejavniki zavzemala za izboljšanje sedanjne neustrezne zastopanosti Slovencev v stalni sestavi JLA.

Splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito moramo razvijati kot sestavino družbenoekonomskih in političnih odnosov, zato morajo o njih čim bolj neposredno razpravljati delovni ljudje in občani, njihovi samoupravni organi, delegati in delegacije ter družbene organizacije in društva. Zlasti pa se bomo zavzemali, da postanejo sestavina vsakodnevnega dela in življenja mladih.

VI.

ZZB se je na mednarodnem področju tudi v minulem obdobju uspešno vključevala v aktivnosti SR Slovenije in SFR Jugoslavije za krepitev politike neuvrščenosti, proti agresijam in blokovski politiki, za utrjevanje miru, za razorožitev ter razvoj demokratičnih odnosov v mednarodnem sodelovanju, za novo mednarodno gospodarsko ureditev, za vzajemno spoštovanje in priznanje pravic narodnim manjšinam, za stike z odporiški gibanji in za borcevsko solidarnost v svetu in proti oživljanju neofašizma. Za uresničevanje teh načel v mednarodnih odnosih se bo ZZB zavzemala tudi vnaprej, zlasti se bo trudila za utrjevanje in nadaljnje razvijanje prijateljskih odnosov s sorodnimi organizacijami v tujini, posebej še v zamejstvu in s tistimi deželami, katerih pripadniki so sodelovali v našem NOB.

Posebej se bomo trudili za širjenje stikov z miroljubnimi demokratičnimi organizacijami v Italiji, Avstriji, še posebej na avstrijskem Koroškem, Štajerskem ter Madžarskem. Z ustvarjanjem še tesnejših borcevskih stikov se bomo zavzemali za vsestransko razvijanje odnosov s sosednimi deželami, za uveljavljanje politike odprtih meja in obmejnega sodelovanja, za popolnejše uveljavljanje pravic naše narodne skupnosti v zamejstvu ter italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji in za uveljavljanje določb osimskih sporazumov. Nadaljevali bomo vsakoletna srečanja delegacij Vsestranskega združenja partizanov Italije (ANPI) za Furlanijo in Julijsko krajino, Zveze koroških partizanov in Zveze slovenskih izseljencev – političnih pregnancev ter Zveze socialističnih borcev za svobodo iz Celovca, Republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske in Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Nadaljevali bomo tudi že začeto akcijo pisanja zgodovine in usklajevanja objektivnih dejstev pri ugotavljanju skupnega protifašističnega boja na območju Slovenije, Hrvatske, severozahodne Italije in se zavzeli, da bi se ta akcija razširila tudi na Avstrijo. Hkrati bomo skrbeli za prenašanje in razvijanje tradicij NOB in revolucije na mlajše generacije, ki živijo na tem mednarodno občutljivem območju.

VII.

Skupščina nalaga članstvu in organizacijam ZZB, da se v prihodnje še bolj zavzemajo za uveljavljanje družbenopolitične vloge ZZB Slovenije tako, da se čim bolj neposredno vključujejo v urejanje bistvenih družbenih vprašanj razvoja in odnosov naše samoupravne družbe in da s svojimi stališči poglobljajo in krepijo našo samoupravno pot. Nenehno se moramo boriti proti forumskemu načinu dela, zaprtosti v posamezne strukture ali zgolj v lastne borčevske probleme in proti pojavom sektaštva. Aktivnost naj sloni na širokem povezovanju s članstvom, na akcijski povezovanosti z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami znotraj SZDL in delegatskega sistema. Naša združenja, odbori enot in služb NOV in POS ter vodstva ZZB naj zlasti spodbujajo aktivnosti borcev v krajevnih skupnostih, v družbenopolitičnih organizacijah in drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih, kjer živijo in delajo. Prispevajo naj svoj delež k utrjevanju in razvijanju bratstva in enotnosti, idejne in akcijske enotnosti tako v svojih organizacijah kot v vseh organiziranih socialističnih silah, k učinkovitejšemu uveljavljanju sistema splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite ter naj nastopajo proti vsemu, kar zavira uveljavljanje družbenoekonomskega in političnega sistema, temelječega na ustavi.

Razvijati moramo tudi delegatska razmerja znotraj naše organizacije ter ustvarjati ugodne pogoje za vsestransko obveščenost ter za demokratično delovanje in odločanje članstva.

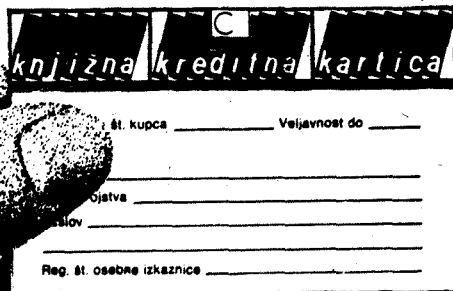
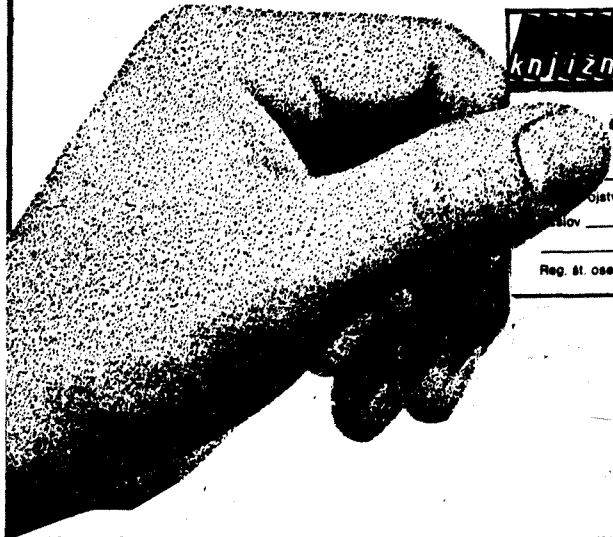
Skupščina nalaga Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, da spodbuja in usklajuje delo združenj borcev, združenj vojaških invalidov, občinskih organizacij, organizacij posebnih družbenopolitičnih skupnosti ter svojih teles, ki naj s svojimi akcijskimi programi prispevajo k uresničevanju teh stališč in sklepov ter sklepov IX. kongresa Zveze komunistov Slovenije.

CANKARJEVA ZALOŽBA

knjižna kreditna kartica

61000 LJUBLJANA, Kopitarjeva 2

KKK Vam bo omogočila udoben in ugoden način kupovanja knjig Cankarjeve založbe. Če se boste odločili in ob pogojih, ki jih navajamo, postali lastnik KNJIŽNE KREDITNE KARTICE (krajše KKK), boste imeli vrsto prednosti:

- Vse knjige CZ boste lahko kupovali z 10% popustom.
- Pri Cankarjevi založbi, v knjigarnah CZ, Mladinske knjige in drugih knjigarnah, označenih za prodajo s KKK, boste lahko s predložitvijo KNJIŽNE KREDITNE KARTICE kupovali knjige CZ brez gotovine. Knjige boste lahko dobili v knjigarni ali Vam jih bomo poslali po pošti, plačali jih boste šele po prejemu računa oziroma boste takrat začeli plačevati obroke.
- Vsak imetnik KKK bo dvakrat letno prejemal brezplačno KNJIŽNE NOVICE CZ spomladi in jeseni. Dvakrat letno Vam bomo poslali še posebna obvestila, namenjena samo imetnikom KNJIŽNE KREDITNE KARTICE. V teh obvestilih bodo sezname knjig, ki Vas bodo gotovo zanimali (kot smo dejali, za te knjige bo za Vas veljal 10% popust).
- Če ste imetnik KNJIŽNE KREDITNE KARTICE, nimate do založbe NOBENIH OBVEZNOSTI. Knjižna kreditna kartica ni povezana z NOBENIM OBVEZNIH NAKUPOM. Kupovali boste le tiste knjige Cankarjeve založbe, za katere se boste sami odločili, tiste, ki Vam bodo ugajale ali pa jih boste potrebovali.

KUPUJMO KNJIGE 10% CENEJE, LAHKO BREZ GOTOVINE IN NA OBROKE S

KNJIŽNO KREDITNO KARTICO

● Za imetnike KNJIŽNE KREDITNE KARTICE pripravljamo še druga presenečenja, s katerimi Vas bomo seznanjali v naših rednih obvestilih (npr. določene knjige iz posebnega seznama boste lahko kupovali še znatno ceneje). KNJIŽNA KREDITNA KARTICA predstavlja sodoben način kupovanja knjig. Omo- goča Vam, da kupite nepredvideno darilo ali aktualno knjigo, ki bi jo radi prebrali, pa čeprav morda ravno tisti hip nimate dovolj denarja. Sistem kreditnih kartic po svetu že dolgo poznajo, v zadnjih letih pa se uveljavlja tudi pri nas. Vendar je KNJIŽNA KREDITNA KARTICA novost v Jugoslaviji in v svetu. V Cankarjevi založbi smo zamisel kreditne kartice prilagodili potrebam in načinu prodaje knjig z željo, da bi dobro knjigo našim kupcem še bolj približali. Naj Vam še povemo, kako boste s kartico kupovali:

Knjižna kreditna kartica velja eno leto (od dneva izdaje). V času veljavnosti kartice lahko kupujete knjige, ki jih boste plačali pozneje v enem ali več obrokih z 10% popustom. Pri kupovanju na obroke morate upoštevati splošne prodajne pogoje: najmanjši obrok mora biti 300 dinarjev, največje možno število obrokov pa je 10. Če boste torej kupili za npr. 5000 dinarjev knjig, boste morali dolžni znesek poravnati v 10 obrokih po 500 dinarjev.

In kako dobite KNJIŽNO KREDITNO KARTICO? Natančno izpolnite pristopno izjavo in nam jo pošljite. Poslali Vam bomo vašo osebno KNJIŽNO KREDITNO KARTICO hkrati s položnico za letno članarino v znesku 100 din. Ko članarino vplačate, prične Vaša kartica veljati in z njo lahko takoj pričnete kupovati knjige. Upamo, da Vas bo naše pismo prepričalo o koristnosti KNJIŽNE KREDITNE KARTICE za Vas. Če jo želite dobiti, izpolnite pristopno izjavo in jo pošljite na naslov: CANKARJEVA ZALOŽBA, KNJIŽNA KREDITNA KARTICA, 61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2.

PRISTOPNA IZJAVA

Izjavljam, da želim postati imetnik KNJIŽNE KREDITNE KARTICE in se strinjam z ugodnimi prodajnimi pogoji, ki so na voljo imetnikom te kartice.

V času veljavnosti KNJIŽNE KREDITNE KARTICE ugodneje kupujem vse knjige CANKARJEVE ZALOŽBE z 10% popustom v vseh knjigarnah CZ, Mladinske knjige in drugih, označenih za prodajo s KKK, ali direktno pri Cankarjevi založbi, 61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2.

Izjavljam, da bom letno članarino 100 DIN poravnal ob prejemu KNJIŽNE KREDITNE KARTICE. Moje članstvo velja za eno leto. Če članstva tri mesece pred iztekom pismeno ne odpovem, se moje članstvo podaljša vsakič za eno leto. Cankarjeva založba mi bo pred iztekom veljavnosti stare kartice poslala novo.

Strinjam se s pogojem, da moje članstvo začne veljati od dne vplačila letne članarine, ki jo bom poravnal vsako leto takoj po prejemu položnice.

Zavežujem se, da bom mesečne obroke redno plačeval. Neredno plačevanje obrokov ima za posledico preklic veljavnosti KNJIŽNE KREDITNE KARTICE.

PRISTOPNA IZJAVA ZA KKK

Evid. št. kupca

Primek in ime poklic

Rojstni datum rojstni kraj spol

Naslov pošta

Zaposlen pri

Št. os. izk. izdana v

Naslov del. org. pošta

Datum prijave podpis

PROSIMO, DA IZPOLNITE ODPORTE KVADRATE S TISKANIMI ČRKAMI. ZAPRTE IZPOLNI ZALOŽBA.

LEPE TAPETE
LEPO
STANOVANJE

vela
tapete vevče

Papirnica Vevče p. 61260 Lj.-Polje
telefon 48-141 – teleks 31-116

Če želite podrobne informacije o lepljenju in izboru tapet, izrežite ta kupon in ga pošljite na naš naslov. Brezplačno vam bomo poslali naše prospekte.

A – navodilo za lepljenje tapet
B – vzorci iz kolekcije tapet '81/'82

Poimenovanje osnovne šole pri Domju po Mari Samso

Od Jadrana pa tja do Triglava

Slovensko osnovno šolo pri Domju so ustanovili takoj ob koncu druge svetovne vojne. Otroci tam okoli so prej obiskovali šole v Ricmanjih, Boljuncu in Dolini. Velike prostorske težave, ustenjenost v gostilni pri Čefuti so učitelji in učenci prebrodili leta 1950, ko se je začel pouk v novi stavbi. Vse spodnje prostore je zasedla slovenska šola. Število otrok v šoli je raslo. Kraj se je začel širiti. Težav še ni bilo konec, pa so vendarle zmagovalne kulturne in politične razmere v korist slovenske šole. V šolskem letu 1973/74 je šola postala celodnevna. Ob pouku je prinesla učencem tudi nove interesne dejavnosti, ki poživljajo delovni vsakdan. Tudi o odprtosti šole lahko govorimo, saj njeni učenci sodelujejo v različnih natečajih, bodisi v občinskem, pokrajinskem, deželnem in vsedravnem merilu.

Ob poimenovanju šole pri Domju po Mari Samsi, ob letošnjem 1. maju, so šolniki dejali: »Želim, da praznik ob poimenovanju šole ne ostane le praznik današnjega dne, ampak spodbuda in vodilo za nadaljnje ustvarjalno delo, kakršnega nam kaže lik učiteljice, ustanoviteljice

mladinske revije Galeb, nadzornice raznih tečajev, publicistke in borke Mare Samse.«

Življenje, delo in boj Mare Samse diha skozi njeno edino samostojno knjigo Trst je klical. Tesnoba obhaja bralca ob teh iskrenih in krvavo doživetih izpovedih v nove-

Mara Samsa

lah in črticah. In Mara Samso zna z večšim pisateljskim peresom prikazati trenutke tesnobe, groze, mučnih situacij, a tudi osebne bliskovite odločnosti. V njenih junakinjah jo prepoznamo, kot na primer v učiteljici Vidi, v njenih besedah, čustvih, v mržnji do italijanskega kapitana, ki ji govori: »Z ljudmi je treba biti nepopustljiv. Nad seboj morajo čutiti trdo

gospodarjevo roko.« Njena je tudi Vidina ljubezen do slovenskih otrok, ki jih hočejo Italijani potujčiti. Končno so tu še partizanska leta, ljubezen in hrepenenje po rodnem Trstu, ko pravi: »Trst, kako te imam rada. Ti hraniš v sebi najsrečnejše dneve mojega življenja, ko sem hodila v Ciril Metodovo šolo na Akvedotu in v Sv. Jakobu.«

Ni mogla čutiti materine ljubezni v najnežnejših letih svojega otroštva. Komaj tri leta ji je bilo, ko je 1909. izgubila mamo, v prvi svetovni vojni pa še očeta. Živela je pri teti v Vipavi. Na tolminskem učiteljsku se je izučila za učiteljico. Njeno prvo službeno mesto je bila Planina pri Vipavi. Že po dveh mesecih so jo kazensko preselili v Kačjo vas pri Postojni, po štirih mesecih pa je izgubila službo. Izelila se je v Jugoslavijo, na Rakek. Pozneje je službovala v Izlakah v Zagorju.

Po nemški okupaciji 1941. se je odzvala pozivu, naj se Primorci združijo v Soško legijo. Toda skupaj s sinom Bogomilom je s Soško legijo prišla le do Karlovca, kjer je dočakala razpad Jugoslavije.

Začela se je njena trnova pot. Gestapovci so jo staknili v Vojniku in jo izgnali v Sr-

bijo. Ko je od tam zbežala v Ljubljano, so jo aretirali domobrance. Poslali so jo v taborišče Gonars in potem na otok Rab. Pozneje se je z Rabsko brigado prebijala na Primorsko, kjer so jo imenovali za pokrajinsko šolsko nadzornico za večerne tečaje. Tako je s to novo nalogo ilegalno tekala od leta 1943 dalje po kraško-istrskih vaseh in po Trstu, da bi spet organizirala slovensko šolo. Prav v Trstu so jo ujeli Colotijevi biriči in jo odgnali v njegov zloglasni brolg v ulici Bellosguardo. Z nadčloveškim naporom ji je uspelo zbežati skozi ozko lino v prvem nadstropju, po odtočnem žlebu in čez ogradne zidove. Vse to beganje in napor, ob slabi obleki in pomankanju, ki ga je nosil takratni čas, je izpodjedlo njeno šibko zdravje. Še pred osvoboditvijo je iskala pomoč v bolnišnici »Pavla«.

Komaj 53 let ji je bilo, ko je 13. avgusta 1959 ugasnilo njeno bogato življenje. Pokopali so jo na Kontovelu pri Trstu v partizanski grobnici, ki ji kraške skale dajejo podobo Triglava, spredaj pa je vdolbinica z vodo, ki predstavlja Jadransko morje.

En sam pogled na ta zadnji dom Mare Samse pokliče v

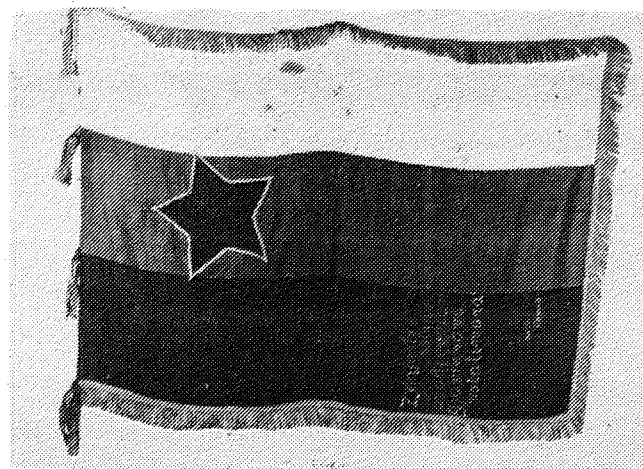
Bogo Samsa je 1. maja letos skupaj z učenci šole pri Domju odkril spomenik svoji materi

spomin njene besede, ki jih je izrekala leta 1954, ko je dala pobudo za ustanovitev otroške revije Galeb: »Ko smo iskali ime revije, ki je namenjena vam, dragi otroci, nam je vstala pred očmi njena podoba. Pred nami sta ležala Trst in morje, in sonce se je v tisočeri kristalnih poigravalo z njim. Toda nenadoma se je nebo stemnilo. Nevihta se je bližala in morje je pričelo butati ob skale, kot bi tako nadaljevalo svojo večnostno pesem. V tišino so se tedaj zaprle naše bele kraške vasi in srca so se skrčila v trepetu za tistimi, ki si na morju služijo svoj grenki kruh. Ko pa je huda ura minila in se je morje umirilo, se je izza kraških obronkov spet zabelil Nanos in tam za njim smo zaslitili vso domovino tja do

Triglava in še onkraj Karavank. In ponosni smo bili na njeno lepoto, na naš rod in jezik, na vse, kar je lepega povedano v njem in je naše kulturno bogastvo. Galeb prihaja k vam z željo, da bi se tudi vaša srca polnila s ponosom, ko bi od tega bogastva neprestano zajemala.«

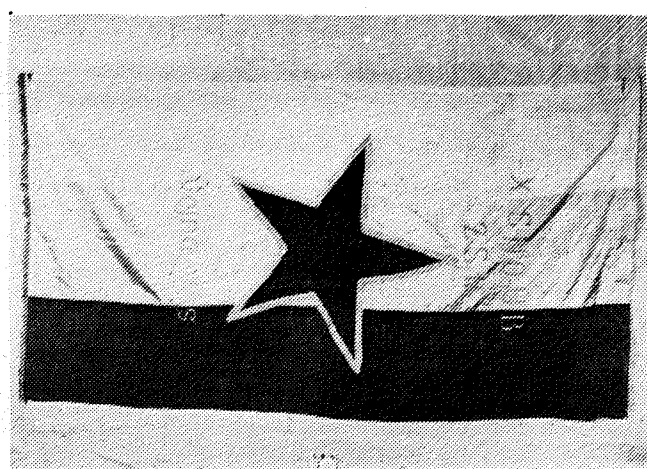
Prerana smrt je odnesla z Maro v grob marsikatero njeno zamišljeno delo. Val prelivačje preteklosti in sedanjosti pa je spet izrisal njeno podobo, resničnost lika, ki bo živel dalje ne samo v imenu šole pri Domju in v njenem spomeniku na šolskem dvorišču, pač pa tudi v učiteljih in učencih te šole, ki so trdno odločeni, da bodo s svojim delom dokazovali, kdo so in zakaj nosijo ime Mare Samse. **Živa Drole**

Zastave – simboli, pod katerimi so se partizani borili, jurišali, žrtvovali življenja za en sam cilj – svobodo. Te, ki jih predstavljamo, so iz slovenskih enot ali pa jih je naredila in darovala slovenska mladina. Razstavljene so v muzejih in vojnih poštah širom Jugoslavije. Zelo malo je podatkov o njih. Borci, starešine, tedanji mladinci in mladinke, ki so sodelovali v NOB, prav gotovo nosijo v sebi spomin na svojo zastavo. Mogoče so jo nosili razvito, morda so sodelovali pri njeni izdelavi.

7

Zastava 17. slovenske brigade Simona Gregorčiča: izdelana je iz bele, modre in rdeče svilenke tkanine, trije robovi so obšiti z zlatorumeno vzenino in resicami. Na modrem polju je prišita rdeča peterokraka zvezda, na rdečem polju je z zlatorumeno nitjo uvezen napis: Zdaj solze v stran, orodje v dlan. Dom znova vstati mora! Bgd. S. Gregorčiča. Velikost: 135 x 100 cm. Zastava je shranjena v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani.

Miha Butara-Aleks:

7

BEG V NEZNANO

Zidanica Franca Butara-Tičkovega v Dolu. Za ometom ob levem oknu je skoraj 37 let samevalo pismo, napisano v Beli krajini 1944. leta.

Pismo oziroma sporočilo, ki ga je leta 1944 iz Bele krajine poslala svoji teti – begunkin aktivistka Tončka Pavlovič iz Sutne, poročena Lovše, najdeno na skritem mestu za ometom ob oknu zidanice – brunarice v Dolu pri Sutni, kjer je v begunstvu prebivala Tičkova družina, me je spodbudilo, da vsaj na nekaj straneh obudim in zabeležim spomine na dogajanje ter ljudi, ki so se pred vojno, med vojno in neposredno po vojni srečevali v tej zidnici in v njeni okolici. Z vsebino pisma, ki ga je našel ob obnavljanju zidanice, me je seznanil njen sedanji lastnik Franc Butara – Tičkov, prvoborec in invalid iz Javorovice.

Ob koncu vojne so se družine beguncev vračale v svojo vas. Večina je odšla na svoje domove. Družina Mihe Butare je morala v tuje stanovanje, ker je bila njihova domačija popolnoma upepeljena. Podobne usode so naše znanke družile tudi v povojnih dneh. Tako je bila Urša Butara – Tičkova edina med begunci – vinogradniki, ki je po vrnitvi v osvobodjeni domači kraj imela nekaj svojega vinskega pridelka. Ker je med okupacijo prebivala v zidnici ob družinskem vinogradu, ga je po svojih močeh obdelovala (vinograde drugih so kočevarji popolnoma zanemarili), zato je lahko poleti 1945. leta, v svobodi, povabila k svoji zidnici tiste sovaščane, ki so doživljali podobno usodo kot njena družina. Fotografijo, ki je nastala ob tem srečanju, bi lahko imenovali »Gliha vkup štrih« ali »Svoji k svojim«. Osebe na njej popolnoma opravičujejo takšno ime.

Prva z leve z majolico v rokah je Urša Butara – Tičkova, ki se je s svojo družino v prvih dneh januarja 1942 umaknila k svoji zidnici v Dol. Epopeja njene družine je v sestavku opisana. Štiri sinove je imela v partizanih. Dva sta prvoborca,

»Gliha vkup štrih« ali »svoji k svojim« bi lahko imenovali fotografijo, nastalo pri Tičkovih zidnici poleti 1945, ko je mati Urša povabila na požirek cvička sovaščane z enako usodo.

eden je nosilec partizanske spomenice 1941. Ob koncu vojne sta se vrnila le ta dva – Franc kot vojni invalid. Mlajša dva, Jože in Karl, katerima je bilo namenjeno pismo Tončke Pavlovič, sta po nasilni mobilizaciji kmalu pobegnili iz osvobodjenih kvizlinških formacij. Vstopila sta v vrste borcev NOV, kjer sta že bila njuna starejša brata, ter žrtvovala svoji življenji za osvoboditev domovine. Ime enega je vklesano na spomenikih na Cvibljah in na Dvoru, drugega pa v daljnem Barju. O mlajših sem že govoril.

Drugi z leve v prvi vrsti je Miha Baškovič, krojač iz Cerkelj ob Krki, brat Jožeta Baškoviča – Feliksa, rojenega na Skopicah, pripadnika Gorjanskega in Belokranjskega odreda in nosilca spomenice 1941. Tudi Miha Baškovič se ni sprijaznil s sklepi okupatorja o selitvi. Z družino – ženo, tremi hčerami in dvema sinovoma – se je umaknil v Rajhenburg (sedaj Brestnica), na severno obrobje izselitvenega pasu. Družina se je vključila v NOG. Sinova, 1925. leta rojeni Franc in dobro leto kasneje rojeni Alfonz, pa sta kmalu po ustanovitvi Kozjanskega odreda stopila v njegov sestav. Franci je postal politični delegat in je padel na položaju nad vasjo Plešivec na Bohorju. Alfonz pa, ki je bil kot pripadnik Kozjanskega odreda premeščen v Šerčerjevo brigado, je bil med borbo svoje enote pri Pletovarju težko ranjen ob eksploziji granate iz minometa. Prepeljan je bil v partizansko bolnišnico »Zima«. Kljub prizadevanju zdravstvenega osebja mu niso mogli obvarovati življenja. Podlegel je ranam in tako žrtvoval svoje mlado življenje za svobodo. Ko me je dobri partizanski sodelavec in oskrbovalec bolnišnice Karel Zidanšek iz Škedenja za Konjiško goro obvestil o njegovi smrti in tudi o tem, da je oče Miha zaupal Faniki Videnič, pripadnici OF v Konjicah, kjer je živel v begunstvu in bila naša aktivna obveščevalka, da bi želel, da pride vsaj eden od sinov v mojo bližino in si na temelju mojih izkušenj, kot mi je dejal K. Zidanšek, reši življenje, mi je bilo še posebno žal, ker vsaj z Alfonzom, ki je bil prav blizu mene, nisva prišla v stik. Srečanje z Miho Baškovičem, krojačem in mirnodobnim in-

Miha in Janez Butara po prihodu Janeza v Ljubljano. Fotografija je nastala v začetku pomladi 1942 na Miklošičevi cesti med hotelom Union in hišo števil. 7.

validom, ki se je vrnil na opustošeni dom v Cerkljah (in tudi vinograd v Piroškem vrhu) brez obeh sinov, je bilo zelo tesnobno.

Naslednji je Andrej Ulmenov z ženo Angelo Pirc ter najmlajšim sinkom. Njihova usoda je bila več let tesno povezana ne samo z zidnico Tičkovih, v kateri so stanovali, pač pa tudi s Tičkovo

Zgledna zbirateljska vnema

Znanega mariborskega aktivista Franca Ranta lahko čisto srečamo v mestu ob Dravi na lovu za dokumentacijo o izgnanih, aktivistih, borbah, vojnih ujetnikih in internirancih. Kot predsednik koordinacijskega odbora za izgnance, internirance, politične zapornike in vojne ujetnike pri mestnem odboru ZZB NOV Maribor opravlja svoje delo nadvse vestno in zagnano.

Kaj meni o svojem delu Franc Rant sam?

»Poleg osnovne naloge, zbiranja gradiva, se naš odbor vključuje tudi v urejevanje zdravstvenih vprašanj udeležencev v NOB. Letos nadaljujemo začeto akcijo za izpolnjevanje evidenčnih kartonov za izgnance, internirance, vojne ujetnike, politične zapornike in aktiviste. Omenil bi tudi našo pobudo, da bi prihodnje leto ob občinskem prazniku organizirali srečanje političnih zapornikov in internirancev.

Trenutno pospešeno zbiramo gradivo o izgnancih in pripravljamo

ustrezno dokumentacijo, ki bo pozneje podlaga za izdelavo monografije Maribora 1941–1945. Osnova za to delo bodo vsekakor okupatorjevi dokumenti oziroma spiski o izgnanih osebah iz mariborske občine v Srbijo, Bosno in

Hercegovino ter na Hrvaško. Ta selitveni spisek so Nemci tiskali 1941. leta v mariborski tiskarni pod nemško stražo, vendar se je stavcu Arlatiju posrečilo ohraniti pet izvodov tega pomembnega dokumenta, enega (danes ga ima mariborska borčevska organizacija) pa je imel tudi pokojni učitelj Zmago Kristan.

Pri delu nam mnogo pomagajo krajevne organizacije ZB. Doslej so že precej storili v organizacijah v Račah, Rušah, Smolniku, v KS Jožice Flander, Juga Polaka in drugod.

Morda še nekaj besed o zgodovinskih dejstvih. Po dosedanjih ugotovitvah je bilo iz mariborske občine leta 1941 izgnanih skupaj 1313 družin s 4414 člani ter 1085 samskih oseb.

In še nekoliko podrobnosti: okupator je iz Maribora izgnal 53 duhovnikov, 27 frančiškanov, 11 šolskih sester in 371 oseb, pri katerih v spiskih ni navedeno, od kod so jih pripeljali v meljsko vojašnico, zbirno taborišče pred izgonom.

Ta spisek seveda ni dokončen, saj Nemci v nekaterih primerih niso vpisovali vseh otrok, ki so bili izgnani skupaj z družinami. Po naših podatkih je bilo takšnih otrok okoli petdeset, niso pa vpisani v nemških dokumentih.

Raziskujemo tudi okoliščine, v katerih so odšli

na pot izgnanci. Na poti je umrlo šest dojenčkov.

Najmlajši izganec je bil star šest dni, najstarejši, gostilničarka Elizabeta Rosenberger, pa šestinsedemdeset let. Rosenbergerjeva je odšla na pot s hčerami Vilmo, Šarloto in Sedono. Dva dni po prihodu v Kruševac je ženska umrla, tako jo je selitev v izgnanstvo prizadela.

★

Za zaključek še podatke o prebivalcih Maribora, ki so morali v koncentracijska taborišča. V raznih koncentracijskih taboriščih je bilo več kot tisoč ljudi. Mnogi so umrli zaradi mučenja, represalij in terorja nasploh. Nekdanja taboriščnika iz Maribora, Bruno Gerdovič in Mate Utovič, sta 7. maja letos sodelovala na svečanosti ob obletnici osvoboditve taborišča Mauthausen in položile tam tudi venec republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Tja sta odšla kot člana jugoslovanske delegacije.

M. Kos

Naši znaki – 77 Slovenski sindikati 1949

Ali so dobili posebno značko tudi udeleženci I. kongresa Enotnih sindikatov delavcev in nameščencev, ki je bil leta 1945? O tem lahko samo ugibamo, čeprav bi bilo nerazumljivo, da bi bil sindikalni kongres leta 1945 edini kongres, ki bi bil brez znaka udeležencev. Ali ima kateri izmed naših bralcev to sindikalno značko iz leta 1945?

Nobenega dvoma pa ni o znački II. kongresa Enotnih sindikatov Slovenije. Imela je veljavo kongresnega znaka in dobili so jo samo sodelujoči na kongresu v Ljubljani. Ima obliko peterokotnika. Na njej je delavec z razvito zastavo v rokah. Na zastavi sta srp in kladivo ter napis II. KONGRES ZSS. Pred delavcem so simboli industrije in za njim žitno klasje. Pod njim je letnica kongresa 1949. Znak je srebrne barve in ima zadaj samo iglo za pripenjanje.

Ali je redek? Na to vprašanje je najtežje odgovoriti pri katerikoli znački. Po podatkih v Slovenskem poročevalcu je na kongresu sodelovalo več kot 800 izvoljenih delegatov in gostov. Med delegati in gosti so bili najboljše delavci iz vse Slovenije, udarniki, novatorji in odlikovanci. Leta 1949 je že veljal zakon o častnih naslovih delavcev. Natančno je bila opredeljena tudi pot do redov dela raznih stopenj in do medalje dela. Tako je skoraj z vsako izmed značk II. kongresa slovenskih sindikatov povezan tudi spomin na kategega izmed požrtvovalnih delavcev v povojnih letih. Na kongresu je glasovalo 592 glasovalcev, kar pomeni, da je bilo toliko delegatov, drugi so bili gostje. Moram dopustiti možnost, da so prireditelji dali izdelati več kot 800 znakov, vsekakor pa jih ni bilo več kot 1000. Potrebno bo šele ugotoviti, kdo je znak likovno oblikoval.

Kongres se je začel 28. maja 1949 dopoldne ob deveti uri v veliki uniojski dvorani. Odprl ga je predsednik glavnega odbora Zveze sindikatov Slovenije Janko Rudolf. V imenu CK KPS, IO OF

Slovenije in vlade LRS je pozdravil kongres Vlado Krivic. Med drugim je dejal: »Od prvega kongresa so potekla skoro štiri leta najplodnejšega dela in razvoja sindikalnih organizacij v Sloveniji, ki so štele ob prvem kongresu 70.000 članov, danes pa štejejo 260.000 članov... Neprecenljiva je bila vloga novih sindikatov v obdobju obnove, v razvijanju prostovoljnega dela, socialističnega tekmovanja in v utrditvi novega socialističnega odnosa do dela in vse ljudske imovine.«

Znak II. kongresa Zveze sindikatov Slovenije

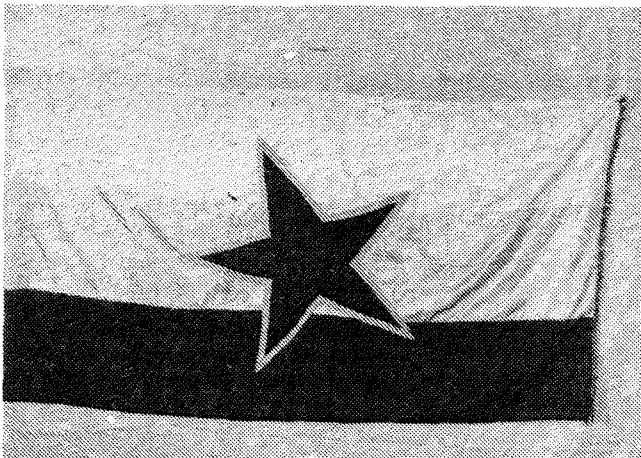
Kongres je sprejel resolucijo, izvolil nov odbor in poslal pozdravne brzojavke. Z delom je končal v ponedeljek, 30. maja 1949.

Danes je prav zanimivo listati po časopisu iz tistih dni. Z začudenjem spoznamo, da – na primer – Slovenski poročevalac kongresu ni namenil pretirano veliko prostora, celo narobe, kongres je odpravil precej mimogrede. V bistvu pa je bil II. kongres slovenskih sindikatov precej pomemben prav zaradi svoje nedvoumne protinformativne osti. Pred kongresom je potekalo tudi veliko delovno tekmovanje, tik pred kongresom pa se je začela velika kampanja pošiljanja gozdnih delovnih brigad. V kongresnih dneh je bilo v 165 gozdnih frontnih brigadah 20.425 frontovcev. To so bili večinoma mladi kmetje, ki so morali pustiti domača kmečka dela in oditi v gozdove. Zato so tudi želeli domov, o čemer smo že pisali ob znački frontnih brigad OF. »Prostovoljnost« prostovoljnega dela ni bila vedno prostovoljna.

Janez J. Švajncar

8

Zastava 10. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade: slovenska tribarvnica (bela-modra-rdeča) iz padalskega blaga (svila). Na sredini zastave je rdeča zvezda, obšita z 2 cm širokim svilenim rumenim trakom. Na eni strani je z rumeno svilenim prejšico uvezen napis: X. S.N.O.U.B. Z.S.M. Vojna vas, na drugi strani pa je okoli zvezde okrajšava S.F. S.N. Velikost zastave: 165 x 92 cm. Shranjena je v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Na sliki je prva stran zastave.

9

Druga stran zastave 10. SNOUB

Podatke in slike zastav zbral podpolkovnik JLA Stevan Kovačević.

★

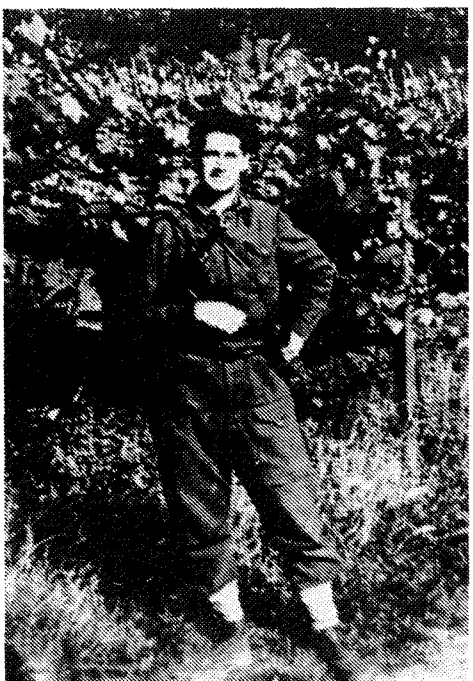
Prosimo, da podatke o objavljenih zastavah pošljete na TV-15, Miklošičeva 28, Ljubljana.

družino in vsemi, ki smo se v tej zidnici sestajali. Tudi ta družina se je na začetku opredelila za OF. V 1941. letu sem Andreja dvakrat obiskal. Prvič v oktobru, kmalu po razglasu o selitvi, ko sem ob ilegalnem prehodu čez mejo s seboj pripeljal brata Janeza. Ko sva mu z Janezom povedala, kakšno vzdušje je v Cerkljah in v krajih, ki jih selijo, kako so ljudje obupani, je mirno, vendar pa optimistično in prepričevalno poudarjal: »Jim bodo že naši pokazali.« Pri tem je seveda mislil na svoje, na Ruse. Drugič sem bil pri njem konec decembra 1941, ko sem imel zadnji, posredni dogovor z domačimi v zvezi s prehodom čez mejo. Brat Janez pa ga je obiskal ob prehodu čez mejo v prvih dneh januarja 1942 in pozneje pozimi med 1943. in 1944. letom, ko je kot pripadnik Cankarjeve brigade v teh krajih izvajal mobilizacijo.

Prvi z leve v drugi vrsti je moj oče Miha Butara-Jožetov. O družini, kraju in času njenega prehoda čez mejo sem že pisal.

Povem naj le to, da je družina konec januarja ali v prvih dneh februarja 1942 odšla iz Dobrave v Ljubljano in se nastanila pri sinu Francu v kletnem hišniškem stanovanju na Miklošičevi 7, kjer je do konca vojne stanovala skupaj s Pepco Leskovic, pripadnico OF. Trije sinovi, Jože, Franc in jaz, smo bili že v 1941. letu vključeni v delo OF v Ljubljani. Jože, ki je bil od 1939. leta policijski stražnik, je pripadal skupini stražnikov, s katerimi je navezal stike in jih usmerjal Boris Ziherl. Po pripovedovanju Viktorja Avblja-Rudija ga je ravno Jože prvi obvestil, da je že vse pripravljeno za rešitev Franca Popita-Jokla, Ivana Novaka-Očka in njega iz zapore v Šempetrski kasarni. Kmalu po mojem odhodu v partizane poleti 1942 je bil Jože aretiran in interniran v Visco. Po italijanski kapitulaciji se je pridružil partizanom in deloval po partijski liniji. Ob koncu vojne je bil pomočnik politkomisarja XII. brigade. Franc se je že konec aprila 1941 vključil v NOG. Med drugim je deloval tudi kot vojaški referent, povezan s kolodvorskim rajonom OF in predvsem s sekretarjem Francem Šlajpahom-Akijem. Od oktobra 1941 je načeloval skupini narodne zaštite in jo v sobici, kjer sva

stanovala do prihoda staršev, učil ravnati z orožjem, ki ga je skupina imela. Orožje (dve puški, dva samokresa in od pomladi 1942 še defenzivno bombo kragujevko) sva s Francem skrivala na Miklošičevi 7 v podstrešnih in kletnih prostorih. Od februarja 1942 do odhoda med partizane sem v tisti sobici stanoval le jaz. V dopoldanskem času (pozimi 1941/42) se j v njej sestajal s svojimi sode-

Ivan ali Žani Videnič kot pripadnik tehniške glavnega štaba v Beli krajini poleti 1944. leta. Videničeva družina se je med prvimi umaknila pred selitvijo.

lavci dr. Jože Brilej-Bolko. Po ključ od sobe je k meni na delovno mesto prihajala Danica Marinček, rojena Svetek. Franc se je ob kapitulaciji Italije napotil v partizane, še prej pa poskrbel, da ne bi orožje prišlo v nepravne roke. Z njim je šel tudi mladoletni bratranec Ciril Marinček, ki je imel takrat več sreče – prispel je do partizanskih enot, Franca pa je na obrobju Ljubljane pokosil ogenj nemškega šarca. Sam sem v juniju 1942. leta (na tretjo zahtevo) le dobil dovoljenje za odhod med partizane. Še prej sem moral poskrbeti za generalije štirih Ljubljancev, katerih imena mi je posredoval sekretar kolodvorskega rajona Aki. To je bilo potrebno zaradi izdelave ponarejenih prepustnic. Ponarejeni dokumenti, javka in geslo, priporočilo za sprejemno taborišče, čas (6. julij) in način odhoda ter vodstvo skupine je bilo poverjeno meni.

Najmlajši brat Janez je nekaj časa spal pri meni, s posredovanjem Toneta Marinčka st. pa je dobil mesto vajenca pri mesarju Musarju na Šempetrski cesti. To je bila rešitev v nuji. S starejšima bratoma sem se posvetoval, ali bi ga takoj vključili v delo OF. Vztrajala sta, naj bi prej vsaj malo spoznal Ljubljano. Kljub dogovoru z bratom sem Janezu povedal, da v Ljubljani obstaja močna organizacija OF, da smo v njo vključeni vsi trije bratje in da se bo moral tudi on vključiti. Veselo presenečen pa sem bil, ko mi je odgovoril: »Sem že vključen. Večina delavcev pri Musarju je organizirana in tudi mene kot begunca so že v prvih dneh po prihodu vključili v organizacijo.« Povedal mi je tudi, da ima tricikel, s katerim razvaža meso, dvojno dno in da v vmesnem prostoru vozi letake in Poročevalca. Ko sem to povedal bratoma, sta se le zadovoljno nasmejala. Nekaj pred kapitulacijo Italije je tudi Janez odšel med partizane. Postal je pripadnik Cankarjeve brigade, pozneje pa Tehnike GS Slovenije. Nikolaj Pirnat ga je upodobil kot mitraljezca Cankarjeve brigade v brošuri »Bataljon«, posvečeni Klusovemu Jožetu.

Drugi v zadnji vrsti je Janez Videnič, katerega družina je že dva dni po razglasu o preselitvi (22.

oktobra 1941) prešla mejno reko Krko pri Pristavi in se nastanila pri sorodnici v Smolenji vasi pri Novem mestu. Najstarejši Janez ali Žani je občasno prebival tudi pri maminih sorodnikih Rupenatovih v Mirni peči. Že v novembru 1941 se je aktivno povezal z organizacijo OF. Od začetka marca 1942 je tudi v novem okolju aktivno deloval za OF – vse do aretacije 28. julija 1942, po kateri je bil interniran na otok Rab. Tudi na Rabu je organizirano deloval v OF. Po kapitulaciji Italije je postal pripadnik Rabske brigade, v kateri je postal komandir voda. Ko je bila ta brigada reformirana, je postal propagandist in obveščevalec v Gubčevi brigadi, dokler ni bil konec februarja 1944 premeščen v Tehniko GS Slovenije.

Tam se je srečal z Jožetom Janezom, ki je bil iz Cankarjeve brigade premeščen v isto Tehniko. Poleti 1944 sem dobil od Žana na Štajersko pismo, v katerem se je zanimal za nekatere Brežičane. Nekaj pozneje sem se srečal s tovaršem Savom Vizjakom, ki je prišel za šefa O(bveščevalnega) C(entra) v Bračičevo brigado. Pred tem je bil v Gubčevi brigadi in mi je o Žanu Videniču kot partizanu in funkcionarju pripovedoval vse najlepše.

Naslednji, na fotografiji najmlajši, sta Tičkovi dekleti Tončka in Jelka, ki sem ju že omenjal. Za njima, s titovko na glavi, je Tončka Pavlovičeva, sedaj poročena Lovše, aktivna družbenopolitična delavka v brežiški občini, katere pismo, napisano skoraj pred sedemtridesetimi leti, me je spodbudilo k pisanju teh vrstic.

Za Tončko, predzadnji v drugi vrsti, je Karel Pirc, sin Andreja Ulmenova in Angele Pirc, borec Gorjanskega bataljona, Tomsčeve in pozneje Cankarjeve brigade ter vojaški vojni invalid iz partizanske protiofenzive v Suhi krajini v marcu 1943. Sedaj je v pokloju kot inšpektor milice in prebiva v Ljubljani.

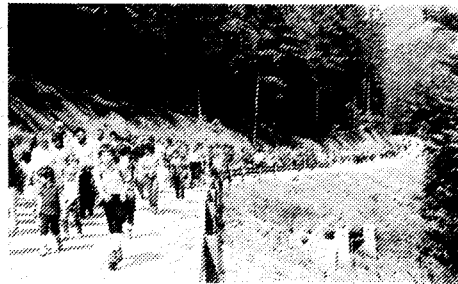
Zadnji z leve v drugi vrsti pa je naš znanec Franc Butara-Tičkov, ki mu je predvsem namenjen ta sestavek.

Se nadaljuje

LJUBLJANA

Obrambni dan
Jugobanke

Na pobudo komiteja za ljudsko obrambo in družbeno samozasčito Jugobanke TB Ljubljana ter pod pokroviteljstvom družbenopolitičnih organizacij banke so delavci Jugobanke iz Ljubljane in njenih poslovnih enot v Sloveniji 22. 5. 1982 že petič opravili obrambni dan. Za izvedbo partizanskega pohoda na Graško goro, goro jurišev legendarne XIV. divizije, je bil imenovan poseben štab. Pot pod noge je vzelo 300 članov delovnega kolektiva in njihovih družin ter povabljeni gostje iz občinskega odbora ZZB Titovo Velenje, predstavniki Tomšičeve, Serčerjeve in Bračičeve brigade ter delegacija vojakov iz garnizona Ljubljana Polje.

Po partizanskem pohodu na relaciji Hrastovec pri Titovem Velenju-Škalske Cirkovce-Klančnik-Metulov vrh je bila pri spomeniku legendarnih jurišev na Graški gori komemoracija s polaganjem venca. Predstavniki Tomšičeve brigade, tovarš Milan Pugelj, je v govoru jedernato razodel veličino, obseg in pomen bojev, ki so jih z velikimi žrtvami vodile brigade na Graški gori leta 1944. Udeleženci so si v brunarici, ki se nahaja v bližini spomenika, ogledali priložnostni muzej XIV. divizije. Izdatnemu kosilu in okrepčilu so sledile športne in zabavne igre, topografska orientacija ter trimski pohod na bližnji vrh, imenovan »stalna partizanska zaseda«.

Ob lepem, sončnem vremenu in dobrem razpoloženju pa ni manjkalo partizanske pesmi, ki se je ob spremljavi harmonikarja – domačina razlegala po celi Graški gori. Na poti domov so si pohodniki v Titovem Velenju ogledali veličasten spomenik maršala Tita, delo velikega umetnika, pok. kiparja in profesorja Antuna Avgustinčiča.

JAKA ŽVAN

LJUBLJANA-ŠIŠKA

Vrsta prireditve

V spomin na množične aretacije aktivistov OF na območju nekdanjih Dravelj in obletnico vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti so se minuli teden vrstile številne prireditve v krajevnih skupnostih Bratov Babnik, Dravlje in Dolomitski odred, ki 28. maj praznujejo kot svoj krajevni praznik.

Od leta 1979, ko so se krajani takratne krajevnih skupnosti Dravlje na referendumu odločili za razdelitev na tri manjše krajevne skupnosti, se je podoba nekdanjih Dravelj močno spremenila. Številna nova stanovanja, vzgojnovarstveni objekti, pošta, trgovine. Kljub mnogim pridobitvam am krajane spremljajo številne težave. Tako je v krajevni skupnosti Bratov Babnik še vedno odprto vprašanje sanacije slabo grajenih stanovanj, mestnega potniškega prometa, krajani najbolj naseljene krajevne skupnosti Dolomitski odred pa negodujejo, ker nimajo niti enega objekta družbenega standarda, družbenopolitične organizacije in društva pa zaradi pomanjkanja prostora delujejo v prostorih KS Dravlje.

Praznovanju krajevnega praznika in dneva mladosti se je pridružil tudi hišni svet iz Kamnogoriške c. 47. Najmlajši so skupaj s svojimi vrstniki iz OŠ Milana Mravljeta in mentorico Elizabeto Klopčaver pripravili prisrčen kulturni program za krajane in predstavnike družbenopolitičnih organizacij vseh treh krajevnih skupnosti. Hišni svet, ki je pripravil to posnemanja vredno akcijo v prostorih krajevnih skupnosti Bratov Babnik, je tudi dobitnik krajevnega priznanja.

Osrednja prireditev v počastitev krajevnega praznika pa je bila v sredo 26. maja v OŠ Milana Mravljeta. Ob tej priložnosti so podelili priznanja OF in krajevna priznanja najzaslužnejšim krajanom in organizacijam. O pomenu praznovanja je spregovoril slavnostni govornik, predsednik skupščine krajevnih skupnosti Dolomitski odred Vladimir Kočevar, v kulturnem programu pa so sodelovali: mladinski in otroški pevski zbor Milana Mravljeta, recitatorji, cicaibni VVO in folklorna skupina Dekorativne.

Sicer pa so se v času praznovanja krajevnega praznika vrstile številne prireditve. Tako je v VVO Koseze bila že tretjič po vrsti uspešna akcija »odprta vrata«, ko so se krajani lahko podrobneje seznanjali z delom in vzgojo otrok v vrtcih, v enoti Marija Stirn-Muca pa je bila razstava na temo Tito-šteteta-revolucija. V prostorih DPO Dravlje pa sta razstavljala svoja dela znani fotoreporter Edi Šelhaus in slikar-samouk Frane Jurjevič.

JOŽE ČURIN

KOG

Priznanje sekciji
kurirjev

Občinska organizacija ZZB NOV Ormož je podelila sekciji kurirjev posebno priznanje za njeno razvejano aktivnost in izredno dobro sodelovanje ne le z organizacijo ZZB NOV, ampak tudi z ostlimi družbenopolitičnimi organizacijami v občini, krajevnih skupnostih in s šolami.

Matija Luskovič, predsednik sekcije kurirjev, je na letni konferenci poročal o uspešni izpolnitvi nalog enoletnega programa. Pridružil se mu je Vlado Ožbolt, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Ormož, ki je posebej poudaril, da je sekcija kurirjev ena izmed najbolj delovnih organizacij v občini. Njeno aktivnost je čutili vsepovsod. Člani izpolnjujejo svoje naloge, delujejo v občinskem odboru ZZB NOV, v različnih delegacijah, kot predsedniki krajevnih skupnosti ter so pobudniki in neposredni nosilci številnih akcij v občini. V zadnjem času so tudi veliko prispevali k nadaljnjemu podružbljanju revolucionarnih tradicij NOB. Kolikšen pomen temu podružbljanju pripisujejo v občini govori tudi dejstvo, da bodo o tem posebej govorili na eni izmed prihodnjih problemskih konferenc SZDL in k temu pritegnili vse ostale dejavnike. Podobna priznanja so o kurirjih in njeni sekciji povedali še predstavniki ostalih družbenopolitičnih organizacij.

DRAGO MIKLAVEC

JESENICE

Da bi se grozodejstva
ne ponovila

Komisija za bivše politične zapornike, internirance, izgnance in vojne ujetnike pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice je v sodelovanju s Kompartom organizirala obisk koncentracijskega taborišča Mauthausen, kjer so se udeleženci poklonili spominu žrtev nacističnega divjanja. Nad 250 prebivalcev jeseniške občine se je zbra-

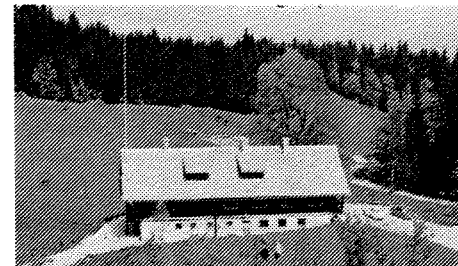
lo pred spomenikom žrtvam iz Jugoslavije, kjer so položili vence. Po spominskem govoru, recitacijah in pesmih, ki jih je zapel oktet iz Žirovnice, so si udeleženci ogledali taborišče, stopnice smrti in kamnolom – mučilnico izstradanih internirancev. Nekdanje koncentracijsko taborišče stalno vzdržujejo, da je priča grozodejstev nacistov in v opomin, da se kaj takega ne bi več ponovilo.

BRANKO BLENKUŠ

RADOVLJICA

Partizanski dom na
Jelovici vabi

Partizanski dom Vodiška planina na Jelovici že od 15. maja sprejema prve goste, ki so željni planinskega zraka, miru in privlačne gozdne okolice. Komaj 24 km je oddaljen od Radovljice, zaradi gostoljubnega osebjia in dobre domače hrane pa ne zaostaja za dosti bolj znanimi turistično-gostinskimi objekti.

Upravni odbor doma pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica je v začetku maja že objavil letošnji cenik in ga posredoval vsem občinskim organizacijam ZB v Sloveniji. Tam se lahko prijavi za letovanje vsi borci, pa tudi drugi ljubitelji planinskega odhida.

Cena prenočevanja (do treh dni) je za vse goste enotna – 140 din, za otroke, mlajše od treh let – 100 din.

Oskrbni dan za člane ZZB NOV in njihove ožje svojce v sobah z balkonom v I. nadstropju znaša 350 din, za otroke od 3 do 10 let starosti pa 275 din; v sobah brez balkonov v I. nadstropju – 340 din, za otroke 265 din; v sobah v II. nadstropju 330 din, za otroke 255 din.

Nečlani in drugi gostje bodo plačali za oskrbni dan v sobah z balkonom v I. nadstropju 380 din, za otroke 295 din; v sobah brez balkona v I. nadstropju 370, za otroke 290 din; v sobah v II. nadstropki 360, za otroke 280 din.

J. R.

Vabila

Letošnje srečanje borcev II. brigade VDV-NO bo v soboto 19. junija v Bohinjski Bistrici. Osrednji del slavlja se bo pričel ob 12. uri. Slavnostni govornik bo tovarš Tomaž Ertl, republiški sekretar za notranje zadeve.

Borci brigade naj se zberejo že ob 9. uri v Domu »kulture« Jožeta Azmana, kjer se bodo zbirale skupnosti po posameznih bataljoni. Zatem bodo odprte razstave orožja JLA, milice in zgodovinskega razvoja II. brigade VDV-NO ter prikazana vaja posebne enote RSNZ.

Borcem iz Primorske in njihovim svojcem priporočamo, da se z vlakom odpeljejo iz Nove Gorice ob 7.02 (prihod v Boh. Bistrico ob 8.22), zvečer pa iz Boh. Bistrice ob 19. uri (prihod v N. Gorico ob 20.19). Vabljeni vsi. Udeležite se slavlja v čim večjem številu!

Odbor skupnosti
II. brigade VDV-NO

★

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri predsedstvu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije vabi nekdane politične zapornike, internirance in izgnance ter druge borce NOV, da se udeležijo desetega tradicionalnega srečanja z mladino na Ljublju 12. junija 1982, ob 10. uri s pestrim kulturnim programom, ki ga bodo izvajali mladina in kulturni delavci občine Ljubljana Bežigrad.

Na predvečer pa bodo likovniki iz osnovnih šol Bežigrada, Gorice, Trsta in Celovca ter taborniki iz Trčiča in Ljubljane ob tabornem ognju v Podlublju pripovedovali, kakšni so njihovi vtisi, o dogodkih na tem prostoru pred 40 leti.

★

Odbor zapadnodolenjskega odreda in KS Mirna vabita vse borce zapadnodolenjskega odreda in 3. bataljona VDV, da se udeležijo proslave in tovariškega srečanja ob 40. obletnici ustanovitve odreda, ki bo 5. 6. 1982 ob 12. uri v Mirni, združeno s krajevnim praznikom Mirne. Med svečanostjo bo tudi podelitev spominskih odličij, priznanj in plaket in izveden kulturnoumetniški program. Proslava bo v osnovni šoli, poiمنovani po našem odredu. Posebnih vabil ne bo. Prometne zveze z Mirno so dobre.

★

Vabimo vse vaške, rajonske, okrajne in okrožne aktiviste mladine in SKOJ iz časa NOB iz južnoprimorskega okrožja na srečanje, ki bo v nedeljo, 20. junija 1982 ob 10. uri v športnem centru Kalič pri Postojni.

Za udeležence, ki ne bodo prišli z lastnim prevoznim sredstvom, je zborna mesto na parkirnem prostoru hotela Kras v Postojni, od koder bo organiziran prevoz na Kalič.

Udeleženci naj pošljejo pismene prijave na: Krajevno skupnost Postojna, ul. 1. maja 1.

Pripravljalni odbor
bivših aktivistov ZMS
in SKOJ za južnoprimorsko okrožje

★

VABIMO SKOJEVCE, ki so pred vojno delovali na območju tedanjega ljubljanskega okrožja, na tovariško srečanje dne 11. junija 1982 ob 16. uri v Domu španskih borcev v Mostah na Zaloški cesti.

Odbor za zbiranje zgodovinskega gradiva SKOJ in naprednega mladinskega gibanja že nekaj časa zbira zgodovinsko gradivo o delovanju SKOJ in naprednega mladinskega gibanja in želi tudi vaše prispevke.

Posameznih vabil ne bomo pošiljali, zato prosimo, da se odzovete temu vabilu.

Mestna konferenca ZSMS
in Odbor za zbiranje
zgod. gradiva SKOJ
in naprednega mladinskega gibanja

★

Obveščamo te, da bo ob praznovanju 40. obletnice krško-muljavske bitke II. grupe ozemlja in 40. obletnice prvega osvobodjenega ozemlja, ki ga je v sodelovanju s prebivalstvom osvobodila ta enota in ga uspešno več dni tudi branila, 6. junija 1982 ob 11. uri na Muljavi svečana proslava.

Vabimo vse preživele borce 1. slovenske brigade – II. grupe odredov, borce skupnosti borcev Ivana Cankarja, Frana Levstika, Dolenjskega odreda, 1. udarnega bataljona VOS OF za Dolenjsko, aktiviste grosupeljsko-stiškega okrožja, kurije odbora 4. brigade VDV in ostale borce ter aktiviste NOB.

Pripravljalni odbor
za proslavo »Muljava 82«

★

Vabimo te na zbor skupnosti borcev Jeseniško-bohinjskega odreda.

Zbor skupnosti bo v nedeljo, 6. junija 1982 ob 9. uri na Mežakliji pri Domu kovinarjev.

Na zboru bomo sprejeli Pravilnik o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti borcev Jeseniško-bohinjskega odreda ter izvolili vodstvo skupnosti borcev.

Po srečanju se bomo priključili zboru gorenjskih borcev in aktivistov, ki bo ob 11. uri prav tako v Domu kovinarjev.

Odbor borcev
Jesenjsko-bohinjskega odreda

★

»Vabimo vse koroške partizane, da pridejo v nedeljo, dne 13. 6. 1982, ob 11. uri na tovariško srečanje koroških partizanov iz Slovenije in zamejske Koroške, ki bo na Jamarskem domu pri Domžalah. Na srečanju bomo razvili zastavo (prapor) koroških partizanov. V kratkem kulturnem programu bo sodeloval tudi partizanski pevski zbor iz Celovca. Srečanje bo ob vsakem vremenu. Vabljeni!

Odbor koroških partizanov
Ljubljana

V počastitev 40-letnice ustanovitve Belokranjskega odreda, ustanovljenega 26. junija 1942. leta na Mirni gori nad Semičem, organizira odbor skupnosti borcev odreda ZBOR BORCEV ODREDA, ki bo v nedeljo, 20. junija 1982, ob 9. uri v dvorani Kulturnega doma v Semiču, z naslednjim dnevnim redom:

1. Izvolitev organov zbora
2. Poročilo predsednika odbora, blagajnika in nadzornega odbora
3. Razprava po poročilih
4. Sprejem predloga Pravilnika o organizaciji in nalogah skupnosti borcev in sprejem predloga okvirnega programa dela za naslednje mandatsno obdobje
5. Podelitev nagrad in plaket Belokranjskega odreda
6. Razrešnica starega odbora in nadzornega odbora
7. Volitve članov odbora in nadzornega odbora
8. Razno

Prosimo vse člane odreda, da pridejo v Semič pred 9. uro zaradi evidentiranja in podelitve jubilejnih medalj.

Po končanem zboru bo ob 10. uri zborovanje pri centralnem spomeniku v Semiču z govorom in kulturnim programom.

Slavnostni govor bo imel narodni heroj tov. Jože Borštnar, komisar odreda.

Po zaključnem zborovanju bo sledilo tovariško srečanje borcev odreda in prebivalstva.

Odbor Belokranjskega odreda
z družbenopolitičnimi organizacijami
Bele krajine

★

Odbor sekcije vezistov NOV Slovenije vabi vse borce – veziste NOV na srečanje, ki bo v soboto, 26. junija 1982, ob 11. uri, v Mozirju (Savinjski gaj).

Na dan srečanja si bomo poleg kulturnega programa ogledali del tehnike, ki se uporablja v sodobnih sistemih zvez.

Za udeležence srečanja, ki bodo do Celja priptovali z vlakom ali avtobusom, bo zagotovljen prevoz do Mozirja.

Prosimo vse borce – veziste in kurirje, ki se nameravajo udeležiti srečanja, naj to najkasneje do 10. junija sporočijo: Odboru sekcije vezistov NOV Slovenije, Ljubljana, Cigaletova 15.

V prijavi naj navedejo število oseb, ki pridejo z njimi, in način prevoza (z lastnim prevoznim sredstvom, redni avtobus do Mozirja, vlak ali avtobus do Celja).

Za udeležence srečanja, ki se bodo pravočasno prijavi, bo pripravljeno kosilo.

Odbor sekcije vezistov
NOV Slovenije

Obvestila

ZALOŽBA BOREC p. o. LJUBLJANA obvešča, da se je finančno-računovodski sektor (tudi blagajna in naročniška služba časopisa TV-15) preselil iz Ljubljane, Miklošičeva 28 v nove poslovne prostore v Ljubljani, Moše Pijadejeva 22 (Stari tišler).

Poizvedbe

Prosim, da se mi oglasita tovariša, ki sta bila skupaj med NOB: Jože Rupnik (iz Ljubljana Polje) in Franc Novak-Luka, polkovnik in načelnik oddelka v glavnem štabu. Oglasita naj se mi na naslov: Jože Zadnik, Martinjak nova hiša, 61380 Cerknica.

★

Prosim vse bivše borce, če kdo kaj ve o borcu pod imenom Erazem Maljevac, rojen v Reki, 24. 7. 1926, stanujoč v Opatiji. Služil je pri 13. diviziji – 3. četa – udarna brigada – udarni bataljon. Dne 4. 2. 1945 je bil v bolnišnici na Petrovi gori in od takrat dalje ni nobenega sledu za njim. Bili smo na Petrovi gori in na spomeniku med padlimi borci ni njegovega imena. Ranjen je bil v nogo. V bolnišnici sta bili takrat medicinski sestrji Vera in Dora Bačić iz Opatije. Oni sta ga tam pustili, ker sta odšli drugam. Borci, ki kaj vedo o njem, naj se mi prosim oglasijo na naslov: Amalija Iskra, Novokračine 51, 66250 Ilirska Bistrica.

★

Pošiljam vam fotografijo udeleženk prve mladinske konference toliminskega okraja po osvoboditvi. Konferenca je bila maja 1945 v Tolminu.

Udeleženke, sporočite svoje takratne in sedanje naslove (lahko tudi za druge tovarišice iz svojega kraja) na Zvezo združenj borcev NOV občine Tolmin.

Javi naj se tudi partizan na levi strani. Navedite, v kateri od nekako šestih vrst stojite, ali kako drugače opišite svoje mesto na fotografiji.

Veseli pa bi bili tudi drugih drobnih spominov na tisti čas.

Ciril Velušček

Rodil se je leta 1909 v Plaveh pri Gorici. Težke razmere na Primorskem so prisilile družino, da je odšla na Gorenjsko. Na ljubljanski filozofski fakulteti je končal študij slavistike. V jeseni leta 1941 se je povezal z OF, aktivno je sodeloval v Ljubljani vse do osvoboditve. Po vojni ga je pot ponovno pripeljala na Gorenjsko.

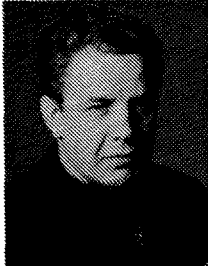
Ivan Nagode

Rodil se je leta 1929 v Planini pri Rakeku. Kljub svoji mladosti je bil preganjan in zaprt v logaških zaporih skupaj s starši in sestro. Bil je aktivist, kurir in obveščevalec. Zbiral je orožje in obvestila za partizane vse do konca vojne. Po osvoboditvi se je vključil v obnovo domovine in sodeloval na raznih delovnih akcijah od krajevnih do zveznih.

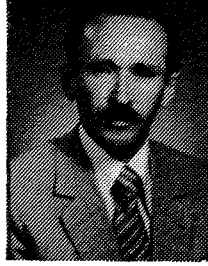
Franc Poljšak

Rodil se je leta 1915 v številni delavski družini. Za NOG je delal od začetka leta 1942, junija je bil aretiran. Po kapitulaciji Italije je odšel med partizane in bil borec Logaškega bataljona, Prešernove brigade, Dolomitskega odreda ter obveščevalec v obveščevalnem centru 9. korpusa. Prejel je več vojnih in povojnih odlikovanj.

Ivan Trobec

Oktobra lani smo se poslovili od Ivana Trobca, predvojnega komuniste, vosovca, partizana in spomeničarja. Že pred vojno je njegova fotografska temnica postala učilnica, kjer so se zbirali komunisti. Takoj po okupaciji Ljubljane se je Ivan vključil v VOS, kjer je vodil dokumentacijsko tehniko. Kljub največji konspiraciji se je moral leta 1943 umakniti in oditi v partizane. Odlikovan je bil z več visokimi odlikovanji in priznanji.

Franc Habat

Franc Habat se je rodil leta 1926 v Trzinu pri Domžalah. Preden je dopolnil 16 let, je leta 1943 stopil med borce Kamniškega odreda, zatem je bil poslan v oficirsko šolo glavnega štaba, v oddelek za minirstvo. Po ukinitvi šole je bil komandir kurirske postaje VKS-6 nad Goliciami v Tuhijski dolini. Po vojni je bil v raznih enotah KNOJ-a, kjer je bil demobiliziran iz JLA leta 1952. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Alojz Bajc

Alojz Bajc se je rodil leta 1904 v Studenem pri Postojni. Že kot mladenič je okusil vse tegobe zatiranih Slovencev pod italijansko fašistično oblastjo. Zato je ilegalno pobegnil čez mejo v staro Jugoslavijo. Leta 1941 so ga italijanske oblasti mobilizirale v bataljon speciale v južno Italijo. Po razpadu Italije se je vrnil domov in takoj začel delati za NOV, spomladi leta 1944 pa je odšel med partizane. Bil je borec Dolomitskega odreda, kasneje je bil na komandi mesta Postojna. Prejel je dve odlikovanji.

Anton Pretnar

Na pokopališču na Dovjem smo se poslovili od Antona Pretনার doma z Belce. Med NOB je v letih od 1942 dalje pomagal NOG na svojem območju in leta 1944 se je vključil v NOV. Bil je obveščevalec VDV v 2. brigadi 9. korpusa.

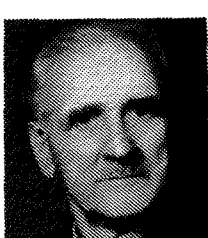
Angela Kač

Angela Kač se je rodila v Preserjahu pri Domžalah. Leta 1941 sta se oba z možem vključila v NOG in po svojih močeh pomagala partizanom vsa štiri leta. Po osvoboditvi je bila vključena v razne organizacije in pomagala je pri gradnji porušene domovine. Pokopali smo jo na črnuškem pokopališču.

Andrej Kuk

Marca smo se na pokopališču v Kanalu poslovili od Andreja Kuka, ki se je rodil pred 84 leti na mali kmetiji v Morskem pri Kanalu. Boril se je na soški fronti in za Doberdob. V času fašizma je moral zapustiti rojstni kraj in odšel je v Ameriko, kjer je ostal štiri leta. Leta 1943 se je pridružil NOB, v naslednjem letu je bil aretiran ter poslan na prisilno delo v Avstrijo, od koder se je vrnil domov po osvoboditvi. Odlikovan je bil z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo.

Jože Rajhman

Na pokopališču v Blejski Dobravi smo se poslovili od najstarejšega občana krajevne skupnosti Plavž in aktivista NOB, Jožeta Rajhmana. Rodil se je pred 89 leti v Svecah na Koroškem, boril se je na soški fronti v prvi svetovni vojni. V začetku druge svetovne vojne je sodeloval z NOG. Okupator je zvedel za njegovo dejavnost in ga zaprl v Begunjah. Za svoje delo je prejel družbeno priznanja, znak OF ter zlati znak aktivista OF.

Jože Molek

Marca je v prometni nesreči umrl Jože Molek iz Sevnice. Bil je borec Belokranjskega odreda od leta 1944 do konca vojne. Odlikovan je bil z redom za hrabrost.

Franc Močilnik

Marca smo se na pokopališču v Kanalu poslovili od Franca Močilnika, rojenega leta 1902 v Gorenji vasi. Kot mnoge slovenske fante so tudi njega italijanski vojniki nasilno mobilizirali v kazenski bataljon. Po razpadu Italije je prišel pod zavezniško upravo. Pripadal je Slovenski četi na Korziki in nazadnje v Franciji.

Karel Pivk

V Planini pri Rakeku smo se septembra lani poslovili od Karla Pivka, rojenega leta 1908 v Zaplani nad Vrhniko. Bil je zavezen in napreden Slovenec. V NOG se je vključil leta 1941 kot terenec. Aprila 1944. leta je odšel med partizane v Dolomitski odred. Septembra leta 1944 je bil težko ranjen. Vse do osvoboditve je bil v obveščevalnem centru 9. korpusa. Prejel je dve odlikovanji.

Miran Ostan

V 72. letu je umrl Miran Ostan, udeleženec NOB od leta 1942 in eden najzaslužnejših organizatorjev prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ na Siciliji in v Alžiriji. Rojen je bil leta 1910 v Bovcu. Leta 1939 je bil mobiliziran v italijansko mornarico in v začetku leta 1941 so ga vključili v vojaški konvoj. Avgusta leta 1942 je začel sodelovati z NOG, ob osvoboditvi Trapanija je pobežnil k zavezniškim in zbiral prostovoljce za NOVJ. Bil je odličen politični in vojaški organizator, vodil je taborišča v Parlu, Casar Saidu in v Bonu. Kot nekdanji partizanski komandant v Alžiriji je bil dodeljen v 3. prekomorsko brigado. Po demobilizaciji se je vključil v obnovo domovine. Za zasluge v NOB je prejel številna odlikovanja. Za poseben prispevek v delu in razvoju organizacije RZB NOV Jugoslavije je prejel plaketo odbora RZB NOV Jugoslavije.

Stanko Černigoj

Na pokopališču v Slovenski Bistrici smo se decembra lani poslovili od Stanka Černigoja, ki se je rodil leta 1910 v Lokavcu pri Ajdovščini. Takoj po razpadu stare Jugoslavije je kot zavezen Slovenec sodeloval z naprednimi silami, ki so pozivale na upor proti okupatorju. Zaradi tega so ga karabinjerji aretirali in odpeljali v koncentracijsko taborišče. Po kapitulaciji Italije se je takoj vključil v partizanske vrste in kot borec Gregorčičeve, Kosovelove in Ljubljanske brigade dočkal svobodo. Prejel je odlikovanje zasluge za narod.

Maks Čeh

V 75. letu je umrl Maks Čeh. Rodil se je v Cirkulanah pri Ptuj. Po vdoru okupatorja v našo deželo leta 1941 se je vključil v delo OF v Ljubljani, kjer je aktivno deloval vse do osvoboditve. V njegovem stanovanju je bila stalna javka centralne tehnike KPS. Tudi po osvoboditvi je delal v družbenopolitičnih organizacijah. Od njega smo se poslovili marca na ljubljanskih Zalah.

Jože Bergant

Sorodniki, prijatelji in znanci smo se na dovschem pokopališču poslovili od Jožeta Berganta iz Mojstrane. V NOB se je aktivno vključil maja leta 1944. Bil je v prekomorski brigadi, kasneje pa v bataljonu Prešernove brigade.

Alojz Kogoj

Na pokopališču v Ročnju smo se poslovili od tovariša Alojza Kogoj, rojenega leta 1906. Aprila leta 1941 je bil aretiran, bil je v raznih zaporih. Leta 1944 mu je uspelo vrniti se domov. Pripadal je narodni zaščiti. Prejel je odlikovanje red zasluge za narod s srebrno zvezdo.

PRAVNI SVETOVALEC

V. Z. M. Koliko znaša letos ortopedski dodatek vojaških invalidov?

Odgovor: Po odredbi o mesečnih zneskih osebnih in družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka v letu 1982 (Urad. list SFRJ, št. 20/1982) znaša ortopedski dodatek od 1. januarja 1982: za prvo stopnjo - 4.330 din, za drugo stopnjo - 3.304 din, za tretjo stopnjo - 2.128 din in za četrto stopnjo - 1.030 din mesečno.

O. M. K. Kakšni so premoženjski pogoji za priznanje statusa edinega hranilca družine, ki je upravičen do skrajšane vojaškega roka?

Odgovor: Po odloku o premoženjskih pogojih za priznanje statusa edinega hranilca družine se šteje za edinega hranilca družine nabornik oziroma vojak, ki izpolnjuje druge pogoje za priznanje statusa edinega hranilca družine, ki so določeni v zakonu o vojaški obveznosti, če mesečni dohodek od kmetijstva na družinskega člana ne presega 5% povprečnega osebnega dohodka v SFRJ v predhodnem letu ali če kak drug prihodek na družinskega člana na mesec ne presega 30% povprečnega osebnega dohodka v SFRJ v predhodnem letu.

R. P. B. Ste borka NOV od 14. 5. 1942 dalje in od leta 1969 dalje upokojenka. Že pred leti ste popolnoma oslepli na desno oko. Ali ste za to telesno okvaro upravičeni do invalidnine?

Odgovor: Po seznamu telesnih okvar predstavlja izguba enega očesa ali vida enega očesa, če je ostrina vida drugega očesa večja od 0,5, 30-odstotno telesno okvaro, izguba enega očesa ali popolna izguba vida enega očesa z zmanjšano ostrino vida drugega očesa (če je ostrina vida drugega očesa 0,5 ali manj) pa 50-90-odstotno telesno okvaro. Pravico do invalidnine pa vam bi dala le slednja telesna okvara, in sicer zato, ker dajejo to pravico telesne okvare, ki so posledica bolezni ali poškodb izven dela, le, če znašajo najmanj 50%.

K. P. S. Koliko časa pred porodom je delavka dolžna nastopiti porodniški dopust?

Odgovor: Delavka mora nastopiti porodniški dopust 28 dni pred pričakovanim porodom, pri čemer mora predložiti potrdilo pristojnega zdravnika o datumu poroda. Celotni neizkoriščen 28-dnevni predporodniški dopust oziroma preostanek neizkoriščenih dni tega dopusta pa lahko izrabijo otrokom rojstvu le, če nastopi porod prej, kot je to določil zdravnik.

L. A. P. Radi bi vedeli, kako je s priimkom zakoncev ob sklenitvi zakonske zveze?

Odgovor: Po zakonu o osebnem imenu se lahko zakonca ob sklenitvi zakonske zveze sporazumeta, da si za priimek vzameta priimek enega ali drugega, da obdržita vsak svoj priimek ali da vsak od njiju doda svojemu priimku priimek drugega zakonca ali da en zakonec vzame priimek drugega zakonca in temu doda svoj priimek.

I. Z. K. Stara ste 57 let in vas je invalidska komisija spoznala za invalida III. kategorije invalidnosti, ker ste popolnoma nezmožna za svoje delo, zmožna pa za drugo ustrezno lažje delo. Ali res nimate pravice do zaposlitve na drugem ustreznem delu?

Odgovor: Pravico do zaposlitve na drugem ustreznem delu ima le zavarovanec, ki postane invalid III. kategorije invalidnosti preden dopolni 60 let (moški) oziroma 55 let (ženska) starosti. Tak invalid, ki mu ni več zagotovljena ustrežna zaposlitev, ker je star nad 60 oziroma 55 let, pa pridobi pravico do invalidske pokojnine.

RUDI MOHAR:

7

Loški potok v borbi za svobodo in lepše življenje

Vendar pa kljub temu, da je bil Tabor požgan, župnik Pravhar ni miroval. Okrog sebe je zbral bivše sodelavce in privrženice, se povezal s sovražnikom in mu pošiljal podatke o gibanju partizanov. V začetku 1944. leta, ko so bile v Loškem potoku enote 18. divizije, so partizani župnika razkrinkali. Njega in njegove sodelavce so aretirali. Povabili so četo VDV, da je opravila hišne preiskave in ugotovila krivdo.

Ciril Debeljak, rezervni major JLA, se tega spominja takole:

»Med dokumenti, ki so nam padli v roke ob preiskavi, je bil najpomembnejši – kopija pisma, ki ga je bil Pravhar spomladi 1942. leta pisal italijanskemu generalu Robottiju. Pismo obsega devet tipkanih strani. V njem župnik seznaja italijanskega generala s stanjem na območju Loškega potoka. Opisuje, kakšno je razpoloženje ljudi do partizanov in kako močan vpliv imajo komunisti in Osvobodilna fronta na prebivalce ter da se partizanske enote stalno krepijo. Navaja tudi, da je v Loškem potoku veliko njegovih privrženec, ki so na strani Italijanov, in da je treba to izkoristiti. Zato predlaga, naj bi se z italijansko pomočjo ustanovile belogardistične sile. Robottija prosi, naj njegovo zamisel podpre, enoto, ki bi jo ustanovili, pa opremljajo z orožjem in vsem, kar bi potrebovala. Nadalje piše, koga je treba spraviti s poti in katere ljudi iz Loškega potoka morajo onemogočiti s tem, da jih zapro ali pa internirajo...«

Sodni proces proti župniku Pravharju in soobtožencem je bil v drugi polovici aprila 1944 v Dragi. Proces je bil javen. Sodilo je vojaško sodišče Notranjskega vojnega področja. Procesu je prisostvovalo več kot sto ljudi iz Loškega potoka, Lazca, Podpreske, Drage in od drugod. Udeležil se ga je tudi Ciril Debeljak in več drugih partizanov. Sodna obravnava je trajala celo dopoldne. Nastopilo je okrog 30 prič. Tudi soobtoženci so povedali, da so vse, česar jih bremeni obtožnica, storili pod pritiskom in navodilih župnika. Pod težo dokazov je Pravhar klonil in priznal krivdo. Sodišče mu je nato izreklo pravično kazen.

Ljudska oblast se je po zasedanju zbora odposlancev slovenskega naroda vse bolj uveljavljala in postala močan dejavnik v odnosih med ljudmi. Zato so bile spomladi 1944. leta razpisane volitve v krajevne narodnoosvobodilne odbore (KNOO) in okrajne narodnoosvobodilne skupščine. V Loškem potoku so bile volitve izvedene v maju, in sicer po vaseh s tajnim glasovanjem. Krajevni narodnoosvobodilni odbori, ki so bili izvoljeni, pa so takoj začeli z delom in so bili aktivni vse do osvoboditve. Ljudje so zaupali vanje, saj so predstavljali oblast, ki je bila njihova – in vse drugačna od prejšnje.

V tem času so se zadrževale v Loškem potoku razne partizanske enote. Na Hribu je bila v občinski hiši podoficirska šola 18. divizije, v šolskem poslopju propagandni odsek 18. divizije, v Moharjevi vili pa bolnišnica. Za Belo vodo ob vznožju Debelega vrha so bile barake ekipe za dajanje signalov zavezniškim letalom, ki so odmetavala orožje, vojaško opremo in druge potrebščine za partizane. Letala so tam odmetavala od pomladi do jeseni 1944. leta. Ekipe je odvržene predmete tudi pobirala, shranjevala in jih nato odpremljala. Štela je 25 članov. Komandant je bil Stane Oberstar, politični komisar pa Vence Drobnič.

Ves čas po nemški ofenzivi so se v Loškem potoku gibale partizanske enote svobodno. Le od časa do časa so vdrl v spremstvu nemških vojakov domači izdajalci – vendar so jih partizani hitro pregnali. V tem času je bila dokaj razgibana kulturna dejavnost. Partizanske enote in rajonski odbor OF so prirejali proslave, kulturne prireditve in mitinge, na katerih je sodelovala tudi šolska mladina.

Napredno učiteljstvo

Učiteljstvo na šoli v Loškem potoku je bilo ves čas na strani narodnoosvobodilnega boja. Že od začetka je sodelovalo z OF, nekateri (Vrtačnik, Čuk) pa so bili med organizatorji vstaje. V decembru 1941 je prišel učitelj Ferdo Skok in se takoj povezal z OF. V začetku maja 1942 je odšel k partizanom in bil v Cankarjevi brigadi komandir čete s partizanskim imenom Juriš. Padel je februarja 1943, ko je na čelu svoje čete jurišal na belogardistični bunker pri samostanu Pleterje. 26. junija 1942 pa je odšel k partizanom tudi Ivan Vrtačnik. Priključil se je Kočevskemu bataljonu, kjer je postal operativni oficir. Padel je v borbi z Italijani že 24. julija istega leta v Taborski steni nad Belico. Štirje učitelji so bili ustreljeni pri Mrtolozu, dve učiteljici (Vrtačnikova in Lušinova) pa sta bili internirani.

Padli potoški učitelji: Lado Vrtačnik, Ladislav Čuk, Ferdo Skok, Janko Benedičič in Pavle Šilovinc

Se nadaljuje

Pohod pionirjev na osvobojeno ozemlje Ilegalna tiskarna Podmornica

Pohod, ki so ga začeli pionirji 18. maja v Trebelnem pri Trebnjem, nadaljuje svoje korake proti cilju. Vmes so dolgi kilometri prehojene poti. Nič koliko pionirjev si je že izmenjalo pohodno torbico in pionirsko zastavo. Sedemindvajsetega maja smo srečali pohodnike v našem glavnem mestu. Dan prej so na Škofljici mladi Vičani sprejeli torbico in zastavo od Grosu-

mi borci nismo vedeli zanj, je dejal Tone, med vojno borec Dolomitskega in Notranjskega oddelka. »Prav v tem je bila njena prepričljiva skritost, konspiracija. Greznica je zakrivala tajni vhod v tiskarske prostore, v katerih je bilo vedno kakih 15 centimetrov vode. Od tod tudi ime »Podmornica«. Ni bilo prijetno delati v takšnih okoliščinah in tiskarji so tam tudi spali.

mitih. Spomladi 1943 je bila izdana. Tako se je končalo njeno delo od 41. do 43. leta, delo na dolomitskem področju, sredi okupirane Evrope, med Nemčijo in Italijo.

»Kaj so tiskali? Vse sorte, od osebnih izkaznic, letakov, radijskih poročil, Ljudsko pravico in menda je bila natisnjena tudi Borova zbirka Previharimo viharje. Papir so največ prinašali kurirji, na-

S pionirsko zastavo na čelu izpred ilegalne tiskarne Podmornica proti vrhovski osnovni šoli

peljčanov. Pred njimi sta bila dva pohodna dneva, v katerih je jedro pohodne enote, to je 25 pohodnikov iz osnovnih šol Oskarja Kovačiča, Trnovo, Vič, Vrhovci, Dobrova in Horjul prehodilo pot do vasi Brezje, od koder so pohod nadaljevali pionirji z Vrhnik. Iz vsake šole, mimo katere je krenila pohodna kolona, se je pridružilo na delu poti po 80 pionirjev.

Nizu srečanj z borci ob spomenikih NOB in pri povedim iz partizanskih dni se je pridružila še pri-poved predsednika krajevne organizacije ZB NOV Bratov Zadnikar z Brda. Pionirje pohodnike je sprejel pred nekdanjo ilegalno tiskarno Podmornico. Kako je nastala, kdo so bili v njej, kako je delovala in če so jo kdaj sovražniki odkrili, vse to je zanimalo pionirje. »Se

Med njimi so bili Avsenik, Kovačeva, Krušnik. Imeli pa so tudi signalne lučke, ki so zasvetile, ko je pretela nevarnost. In teh ni bilo malo. Čisto blizu je bil sovražni bunker in glavna cesta. Tudi zasilni izhod so imeli.«

Tiskarna je nastala na pobudo Toneta Tomšica. Ko se je zazdelo, da preti nevarnost, je centralni komite odločil, da jo je treba preseliti v kovačnico Erbežnik na cesti Dolomitskega oddelka. Tone Bizjak jo je preselil, vse stroje in material, na ročnem vozičku, na katerega je naložil seno in še svoje-ga sinčka, da ne bi kdo kaj posumil. Tudi pri Erbežniku tiskarna ni bila nikoli odkrita. Pač pa so belogardisti z Loga nekaj začeli vohljati. Iskali so skriti bunker. Tiskarna je našla novo mesto v Žirov-nikovem grabnu v Dolo-

vadno ponoči, in prav tako so odnašali sporočila in propagandni material. Pot v Ljubljano ni bila lahka. Morali so čez Dolomite in čez nemško mejo na Toškem čelu. Tam so imeli partizanski kurirji svoje skrivne prehode skozi na nekaj mestih pretrgano žico. Sovražnik je stalno prežal. Preiskave so bile stroge. Tudi čevlje je bilo treba sezuti. Tako so nekoč zasačili tovariša Žerovnika in ga na mestu ustrelili...«

V mali spominski sobi v Podmornici so se pionirji komaj zvrstili in v vajenimi potezami izpisali svoja imena v spominsko knjigo. Sicer malo utrujeni, saj so tega dne na poti že tri ure, so se vendarle zastovonoše postavili na čelo kolone, ki je krenila dalje pred osnovno šolo na Vrhovcih.

Živa Drole

S hrvaške in slovenske strani

Borci in mladina na Poganji jami

Srečanje borcev in mladine pri Poganji jami na grebenu Gorjancev je že tretje leto. Letos so si segli v roke v soboto, 29. maja. Prišli so iz vseh osmih občin, ki tvorijo spominski park Žumberak – Gorjanci: iz Metlike, Sevnice, Novega mesta, Krškega, Črnomlja, Brežic, Ozalja, Jastrebarskega in še konferencija SSOH zajednice občine Zagreb. Navsezgodaj zjutraj so krenili na pot pohodniki, in sicer iz Ostrca nad Kostanjevico s slovenske strani, s hrvaške pa se je pohod vil nad Jastrebarskim. Vsem 480 pohodnikom, ki so jih seveda vodili borci, je bil skupen cilj Poganja jama. Množično zborovanje je bilo obenem zaključek medrepubliških »Majskih srečanj«. Mladina in borci so našli skupen jezik. Slavnostni govornik Jože Borštnar je s svojo besedo segel v našo narodnoosvobodilno zgodovino, v čas srečanja hrvaških in slovenskih borcev na Poganji jami leta 1942, v njihove skupne boje, ki so rodili bratstvo in enotnost, osvetlil pa je tudi današnjo svetovno situacijo in v njej še posebej opozoril na naš položaj. Srečanje je popestril krajši kulturni program s hrvaško folkloro, našo godbo, s skupno pesmijo, pesmijo bratstva in enotnosti.

Temni oblaki so se podili nad Poganjo jamo, vendar – kakor da si ne upajo motiti pristranskega vzdušja, iz katerega se je kot pečat sobotnemu srečanju izvil pozdravno pismo predsedstvu SFRJ in CK ZKJ.

Živa Drole

Letos že štirinajstič Vesela šola Sladka kost, ki se ji pravi učenost

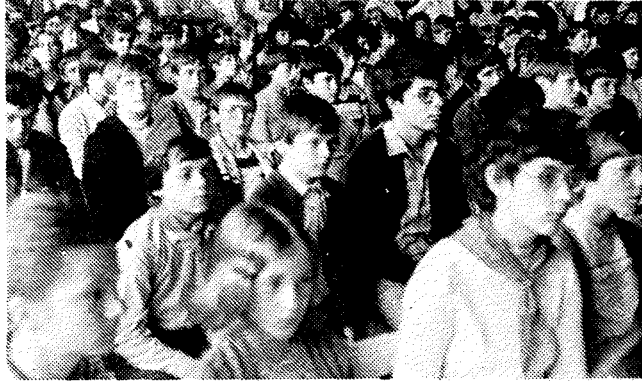
Vesela šola Pionirskega lista deluje kot izjemno vzpodbuden pedagoški, predvsem pa vzgojnoizobraževalni načrt že 14. leto. Z njo je Pionirski list uresničil poskus, da bi z novo, sproščeno obliko podajanja vsebine pridobil tako učence kot učitelje za sistematično prostovoljno in trajno sodelovanje pri razširjanju in po-

li šoli možnost sistematičnega osveščanja in vzgajanja otrok za tehniške poklice. Poleg tega, da je Iskra pokrovitelj Vesele šole že 4. leto, obiskujejo učenci njihove obrate in se tako neposredno srečujejo s proizvodnjo, dobivajo informacije o možnostih šolanja. Če bodo nekoč kot tehniki in inženirji vnesli v združeno delo tisto mladostnost in vnemo, s katero so se lotili reševanja testnih nalog Vesele šole, bo tudi v združenem delu bolj veselo.

Tik pred zadnjo šolsko uro Vesele šole se je 356 učencev iz različnih slovenskih šol, ki so prebredli vse zanke najprej na razrednem, potem na šolskem in občinskem tekmovanju, zbralo v veliki stavbi Iskre in nestrpno čakalo na zaključni izpit. Sicer pa je letos sodelovalo v Vesele šoli kar 83.000 mladih vedoželjencev. Ni bilo lahko pogoltniti vse tisto, kar so si drugi izmislili zanje. Pa vendar, učenci so se z nalogami spoprijeli v prepričanju, da je vsako novo spoznanje dragocen drobec v zakladnici znanja vsakega od njih.

Ko takole čakajo, da se razmestijo po skupinah od 3. do 8. razreda, kakor je razvrščena tudi težavnost vprašanj, stopim do nekaterih od njih. **Edi Vovk** iz 6. razreda je prišel iz osnovne šole Frana Saleskega-Finžgarja iz Lesc. Pravi, da mu je najbolj všeč biologija, pa tudi tem iz slovenščine in zgodovine se

je lotil z zanimanjem. Ob njem se hudomušno smehlja njegova sestra **Irena**, pa je vendar ponosna na svojega mlajšega bratca, ki mu je uspelo priti na republiško tekmovanje.

Tik pred zadnjo šolsko uro Vesele šole

Martina Kambič je prišla iz osnovne šole 15. SNOUB Belokranjske iz Metlike. Kar štirje iz njihove šole so se prerinili do republiške ravni tekmovanja. Seveda si želi uspeha, strah je pa ni.

Iz kobarške osnovne šole **Simona Gregorčiča** so trije dosegli na občinskem tekmovanju 80-odstotno znanje in več, kar je bilo pogoj za uvrstitev na republiško Vesele šolo. Med njimi je bil tudi **Iztok Lapanja**, ki je v skupini petošolcev skupaj z ostalimi 49 iz vse Slovenije tuhtal, obkrožal, črtal in pisal po štirih straneh testnega lističa. V isti skupini je »lomil glavo« tudi **Andrej Hren**

z Rakeka. Tik pred vrati ga je pa le malo stisnilo pri srcu. Pa, strah je bil hitro premagan in ko je po 15 minutah oddal svoje rešitve, je povedal: »Niti ni bilo tako težko«.

In kdo so bili tisti najboljši med najboljšimi? Iz 3. razreda **Darko Jankovič** iz osnovne šole dr. Franceta Prešerna v Ribnici, iz 4. razreda **Andreja Funa**, osnovnošolka iz šole Borisa Kidriča iz Ajdovščine, iz 5. razreda **Klemen**

Kobilica iz osnovne šole prof. dr. Josipa Plemmlja Bled, iz 6. razreda **Matej Kolenina** iz osnovne šole Veljaka Vlahoviča Celje, iz 7. razreda **Valerija Motalen** iz osnovne šole Pohorskega bataljona Oplohtica, v skupini 8. razreda pa je na sam vrh stopil **Simon Pervanja** iz osnovne šole na Mostu na Soči.

Vesela šola je čas, ko ni cvekov, je čas veselja in učenja za življenje. Šola kot taka mora postati bolj življenjska. To ni samo učenje. Življenje pa ni samo delo. Prihodnje leto bo Vesela šola praznovala čisto majhen jubilej – svojo 15-letnico. **Živa Drole**

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM Razgibana pomlad

Pomlad je pa res polna dogajanj. Z mladostjo leta se prepleta vaša mladost, dragi pionirji in mladinci, polna žara, z neusahljivim virom energije. Tu pohod, tam športno tekmovanje, pa Vesela šola, srečanja z borci, kurirčkova torbica, štafeta mladosti, obrambni dan, tekmovanje za značko... ja, kdo bi vse našteval. Prav težko je slediti vsemu. Obenem pa se bliža še konec šolskega leta in tudi o tem je treba razmišljati. Še dobro, da imam vas, dragi moji mladi dopisniki, ki me iz vseh krajev prav vestno obveščate. Škoda, da človek ne more biti povsod. Lepo je biti med vami!

Še dve stvari moram sporočiti. Najprej se želim zahvaliti Barbari Verhovar iz 5. razreda osnovne šole Krimskega odreda Preserje, ki se nam je prvič oglasila s prijaznim pisemcem: »Želim sodelovati v TV-15, ki ga večkrat berem, saj imam staro ata in mamo partizana, ki sta mi že veliko povedala o njihovih težkih doživetjih med narodnoosvobodilnim bojem,« je napisala med drugim. Barbara, pozdravljena v naši sredini! Prepričana sem, da so ti ta pozdrav zaklicali vsi naši dopisniki.

Druga zadeva, ki vam jo še dolgujem, preden se kje udobno počitniško zleknete, pa so nagrade za razpisani natečaj Bogo Flander-Klusov Joža. Komisija ima kar dovolj dela s pregledovanjem vaših sestavkov. V prihodnji številki bomo objavili najboljše, katerih avtorji bodo knjižne nagrade prejeli po pošti. Ste kaj nestrpni?

Živa

Geslo: Top – Toplice

Kurirčkova pošta uspešno potuje po slovenskih krajih proti Črnomlju, kjer bo letos zbor jugoslovanskih pionirjev. Ni čudno, da ravno v teh dneh misli partizanskih kurirjev rade poromajo v čase, ko so uspešno opravljali pomembne in težke naloge, v čase NOB.

Moj oče Slavko je bil kurir v banjaloškem rajonu na Kočevskem in mi je o svojih doživljajih takole povedal:

»Top – toplice je bilo geslo neke decembrske noči leta 1944. Bil sem na straži pred kurirsko TV postajo. Bilo je proti koncu 2. svetovne vojne. Okupator in njegovi hlapci so slutili, da zmaga ne bo na njihovi strani, zato so postajali iz dneva v dan okrutnejši. To smo hudo občutili kurirji in obveščevalci, ki smo jim bili velik trn v peti. Bela garda je na Dolenjskem stražila s »črno roko«,

ki so jo sestavljali nemoralni in najbolj divjaški izvržki slovenskega naroda. Črno-rokci so večkrat kot diverzanti vdirali na osvobojeno ozemlje in napadali rajonske odbore, komande mesta in kurirske postojanke. Kurirske poti so bile iz dneva v dan nevarnejše. Nikoli nisi vedel, kdaj boš naletel na sovražno zasedo. Poleg kurirskih dolžnosti smo morali kurirji tudi stražariti.

Ko sem se omenjene noči vrnil s težke kurirske poti, sem po predaji pošte izvedel, da bom moral kmalu na stražo. Bil sem močno utrujen in sem želel le spati, spati. Namesto da bi šel na večerjo, sem legel na pograd in v trenutku zaspal. Toda ne za dolgo. Ze me je prebudil dežurni in moral sem v sneg in mrz. Brez besed sem vzel orožje in sledil komandirju straže. Čeprav je bilo zelo mrzlo, me zaspanost in utru-

jenost ni hotela zapustiti. Mencal sem si oči ter močil robec s snegom, da bi se prebudil. Vtem zaslišim drsajoče korake po snegu. »Stoj, kdo tam?« zakličem. Zavem se, da sem pozabil na geslo. Časa za premislek nisem imel več. Zato zakličem: »Roke u vis in levo krug!« Partizan pred mano protestira, češ da ga zafrkavam. Noč je temna, glas neznan. Ne smem ga pustiti blizu. Kdo ve, lahko je sovražnik. Tedaj se približa še nekoč. Zaustavim še njega. Sedaj me zmerjata oba, češ da sem ponorel. A bil sem nepopustljiv. Nisem jima mogel zaupati. Spor na stražarskem mestu je privabil komandirja straže. Prišel mi je na pomoč, da bi razorožil nasilneža, a ko je zahteval geslo, sta mu ga takoj povedala. Bila sta obveščevalca iz bližnje vasi. S komandirjem sta odšla h komandantu taborišča. Prinesla sta pomembne vesti in se razburjala, da sem ju brez potrebe zadrževal. Čeprav se moja straža še ni končala, sem dobil zamenjavo in moral sem v štab na zaslišanje. Odvzeli so mi orožje in kurirsko torbico, me zaprli v klet ter pred vrata postavili stražo. Tedaj sem se zavedel svojega položaja. Pošta, ki je bila nujna, je bila po moji krivdi zadržana skoraj uro. »Če pošta zamudi, veš, kaj te čaka!« so se mi prikradle v misel načelnikove besede. Milo se mi stori. Spomnim se na dom. Takó mlad sem še. Mama, moja mama! Ostala je sama. Pet sinov je poslala v boj proti sovražniku. Najljubši sin Ivan, ki je pred vojno študiral slavistiko, je leta 1942 padel v ofenzivi. Rodila je sedem otrok, a sedaj je čisto

sama na malem posestvu. Zaskrbelo me je zanjo. Kako bo prenesla mojo kazen, če padem kot saboter. Spomnim se svojih sošolcev in prijateljev. Mnogi, ki od začetka niso bili naklonjeni našemu gibanju, so se sedaj priključili. Preživeli bodo vojno in se vračali domov kot zmagovalci. Moja smrt pa bo sramota bratom in znancem. Samo mama bi našla razumevanje zame. Zunanaj so se menjavale straže. Mislim sem moral na pošto, ali bo še pravočasno prispela na cilj.

Zaskrtal je ključ v vratih. Stražar me odvede k načelniku. V pisarni so pri njem še komandir straže, več obveščevalcev in kurirji. Med njimi sem zagledal neznan obraz. To je verjetno novi kurir, ki me bo zamenjal, sem si mislil. Ta bo dobil mojo kurirsko torbo, orožje in kapo, vse to je ležalo pred komandantom. Mogoče bodo prav z mojim orožjem izvršili obsodbo. Zazelel sem si hitrega konca.

Zdramil me je načelnikov glas. Moral sem mu kratko opisati nesrečno stražo. Povedal sem vse po resnici in čakal, kaj bo. Načelnik se je nasmehnil in razložil, da je pošta prišla na pravo mesto. Pohvalil je mojo budnost na stražarskem mestu. Opozoril pa je, da gesla noben pravi stražar ne sme pozabiti. Dobil sem spet svojo opremo in veselo obljubil, da bom odslej še bolj pazljiv. Geslo TOP – TOPLICE pa mi je za vedno v spominu. **METKA KLARIČ, 6. razred OŠ Vas-Fara**

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Drevo prijateljstva bo rastlo tudi v Artičah

Že nekaj let si dopisujemo člani novinarskega krožka iz Artič z novinarji in literati iz Gunje. Spoznali smo se v Zagrebu na slovesni podelitvi nagrad Modre laste. Ker smo med nagrajenci vsako leto, so naša srečanja v Zagrebu postala že tradicionalna. Letos potujejo Gunjanci iz Zagreba na republiško srečanje dopisnikov v Reko. Ob vrnitvi bodo svoje potovanje prekinili in nas prišli obiskat v Artiče. Veselimo se srečanja z njimi, obenem pa tudi tega, da jim bomo lahko pokazali delček Slovenije, saj se bodo tokrat prvič srečali z našo republiko. Svoje prijatelje bomo sprejeli v svoje domove in se potrudili, da bodo lepe

vtise iz Slovenije prenesli tudi svojim vrstnikom.

V spomin na to srečanje in sodelovanje dveh krožkov bratskih republik bomo skupaj zasadili v Artičah pri šoli drevo, ki nas bo spominjalo na plodno medrepubliško sodelovanje, bratstvo in enotnost najmlajših, ki si želijo, da bi vez med njima ostala trajna in da bi se po njej zgledoval še kdo. Trudimo se, da bi tudi mi prispevali svoj delež v mozaik bratstva in enotnosti, ki naj bi iskreno povezoval vse narode in narodnosti naše domovine.

IRENA ZORKO, 6. a novim. krožek, OŠ Artiče

Dan mladosti pri nas

Tudi mi, učenci 4. a razreda osnovne šole Danile Kumar, smo počastili ob dnevu mladosti spomin na našega velikana, revolucionarja in misleca tovariša Tita kar se da slovesno.

Ob tej priložnosti smo razred lepo okrasili in medse povabili tovariša Jožeta Simšiča-Jelena,

ki nam je pripovedoval o življenju in delu tovariša Tita.

Da pa se nam je ta dan še posebej vtisnil v srce, nam je tovariš Jelen prikazal še tri filme o Titu. Bilo je enkratno!

4. a razred
OŠ Danile Kumar
Ljubljana-Bežigrad

Pionirji smo postali mladinci

Pionirji vseh sedmih razredov brežiške občine smo se 20. maja zbrali na letališču v Cerkljah ob Krki.

Prisostvovali smo kulturnemu programu. Po njem smo bili sprejeti v mladinsko organizacijo. Vsak je dobil poleg knjižice še značko in nagelj. Kot mladinci smo si po skupinah ogledali letala. Tudi pogoščeni smo bili, vendar smo bili kljub temu rahlo razočarani, ker so nam obljubili še glasbo, te pa ni bilo. Škoda! Tako lep dan in enkratno doživetje, ki je pustilo v nas vseeno nekaj grenkega!

MATEJA SEVER, 7. a nov. krožek, OŠ Artiče

Intervju: Dragica Rome Obraz vedrine in neupokojene aktivnosti

Dragica Rometovo lahko pogosto srečamo sredi Ljubljane, čeprav je doma v Novem mestu. Številne naloge in aktivnost jo vsak drugi dan ženejo na pot. Pa vendar je videti kot ženska, ki natančno ve, kaj želi v življenju, in je številne dolžnosti ne trgajo med družino, domom in širšimi hotenji. Spregovorili smo o tem njenem aktivnem življenju, vendar pa smo začeli pogovor z vprašanjem, ki se navezuje na dejavnost komisije za vloge in pritožbe pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije, katere predsednica je bila v minulem mandatu obdobju.

Tovarišica Rometova, povejte nam prosim za začetek, kakšne so pravzaprav pritožbe borcev?

»Najprej je treba povedati, da je pritožb iz leta v leto manj. V vsem mandatu obdobju smo prejeli 429 pismenih vlog in pritožb. Veči-

družbi ni tako kot bi moralo biti?

»O tem veliko premišljuje. In pri tem se mi pogosto vračajo v spomin podobe iz preteklega življenja. V NOB so bili prostovoljna disciplina, odgovornost, tovarštvo, bratstvo in enotnost in vera v zmago pogoji za premagovanje nečloveških naporov. V svobodni domovini se te vrline z naraščanjem blaginje marsikje izgubljajo in včasih kar pozabljamo, da revolucija še traja. Čeprav živimo v čisto drugačnih pogojih kot takrat, so nam za uspešno premagovanje naraščajočih težav ter za uspešno graditev samoupravnega socialističnega sistema in socialističnih medsebojnih odnosov (in nena zadnje za razumevanje in pot miru) te vrline potrebne.

Osebo sem si vedno prizadevala, da bi na svojem delovnem mestu in povsod delovala v duhu teh skupnih

mi kar naprej primanjkuje časa za moje hobije – za rože na vrtu, za ročna dela in družinske dolžnosti, zlasti do vnukov.

Tudi na kongresu borcev bom skušala prispevati delež in podprla vsa naša skupna prizadevanja zoper družbene slabosti, predvsem zoper neodgovornost, razne nacionalistične pojave in zoper poskuse potvarjanja naše novejšje zgodovine.

Ženska, borka, mati in družbenopolitična delavka, kako gre vse to v življenju skupaj?

»Najprej bi rada poudarila, da ne spadam v skupino feministk, ki se borijo za žensko enakopravnost ločeno od splošnega boja za emancipacijo človeka. Že ko sem bila v ženski četli Loškega odreda, jeseni 1942. leta, sem osebno čutila vso težo pojmovanja ženske enakopravnosti v izključno fizičnem smislu. Prav to pa mi je razgrnilo spoznanje bistva ženske enakopravnosti v enakovrednem ocenjevanju dela in možnosti prevzemanja posameznih dolžnosti po posebnostih glede na spola.

Tovariš Tito je dal ženskam posebno priznanje, ko je ugotavljal, da so si enakopravnost priborile že v NOB – same, saj jih je bilo kar štirideset odstotkov vključenih v vstaji. Zato me je tudi zbudilo opisovanje dogodkov v Cerknici leta 1942, ko tovariš Kebe v Notranjskih listih (NL II, str. 53) piše:

»Zanimivo je, da se je iz Cerknice odpravilo k partizanom kar pet žensk, čeprav niso bile tako ogrožene kot moški. Poudariti je treba njihovo visoko domovinsko zavest...«

Da, imele smo visoko domovinsko zavest, tako kot fantje, pa tudi ogrožene smo bile prav tako in nekatere še bolj! Saj okupator ni izbiral ne starosti ne spola, če je šlo za aretacije aktivistov OF. In naj pripomnim še to, da so bili življenjski pogoji za ženske v NOB, pa naj je bilo to v gozdu, v zaporih ali v internaciji, še težji zaradi fizioloških razlik žensk glede na moške.

Če govorimo o dejanskih pogojih, lahko rečem zase in za svoje povojno delo, da sem imela izredno srečne okoliščine, ki so mi dovoljevale družbenopolitično udejstvovanje. Tako sem imela doma mamo in razumevala jo, sicer kljub volji ne bi zmogla vsega. In naj ne izvenim neskomno, če pri tem dodam lastno spoznanje, da so ženske pogosto na vodilnih in vodstvenih položajih kljub večjim družinskim obremenitvam poslednje in bolj kakovostno opravljajo delo od moških. Prav zaradi številnih ovir in podvojenih ter potrojenih obremenitev pa se dogaja, da imamo sicer v »bazi« veliko delegatki in aktivistki, odločno premalo pa jih je na najodgovornejših položajih.

Morda še misel ob pravkar končani slovenski borčevski skupščini?

»Če smo komunisti in borci začeli nacionalno in socialno revolucijo pod neizmerno težkimi pogoji, moramo na tej poti vztrajati v korak z mlajšimi generacijami, dokler nam še dopuščajo življenjske moči. Zadnja, šesta skupščina borčevske organizacije Slovenije je potrdila, da ima naša organizacija še vedno pomembno revolucionarno mesto v fronti organiziranih sil za doseg vseh skupnih družbenih ciljev.«

Bojana Žokalj – Jesih

Naš narodni heroj iz Gruzije Aleksandr Managadze Teopanovič

Pogled v svobodno nebo

Ni ga bilo težko najti. »Največ časa prebije na balkonu«, pravi sestra in z roko pokaže na konec bleščečega čistega hodnika v bolnišnici Petra Držaja v Šiški. Udobno zleknjen v preprost pleten stol, s prekrizanimi rokami v naročju upira svoj pogled skozi zelenje brstečih pomladnih dreves v modro nebo, za belo megleno črto, ki jo je na njem zarisalo letalo...

»Aleksandr Managadze?« sem zmotila njegove daljane misli. Kdo ve, od kod sem ga iztrgala: iz

Klinični center na operacijo, potem pa so ga premestili v bolnišnico Petra Držaja. Zakaj prav sem?

»Zaupal sem vašim ljudem, ki so tudi moji ljudje. Morda je to zaupanje še iz tistih vojnih časov, ko so nas partizani tako lepo sprejeli medse in nas spoštovali. Tako je bilo tudi sedaj. In kot vidite, zdravniki in bolnišniške osebje so potrdili moje zaupanje. Prerežali so mi telo, popravili, kar je bilo narobe, in sedaj sem spet na nogah«, je dejal Aleksandr, razširil roke in stopil dva koraka gor in dol,

tudi to želim, da bi se tesna vez med našim in vašim narodom, ki sta družno stopala v boj proti sovražniku, prenesla še na nova pokolenja.

Aleksandr je bil med vojno pilot, pravzaprav oficir. »Osemdesetkrat sem priletel iz Vinice v Rusiji sem«, pripoveduje. »Prevažal sem partizanom orožje in drug vojaški material, pa tudi jugoslovanske poveljnike sem prevažal. Imena krajev Črnomelj, Perovac, Kramoč, Niš... Sarajevo so mi še tesno v spominu. Pa še veliko drugih krajev, katerih imena so siicer zbledela, ni pa zbledela njihova podoba. Vsaka pot je bila posebno doživetje, polna tveganja, podnevi in ponoči, ko se je bilo treba še v zraku tolči z Nemci. Pa smo vendarle vedno pravočasno prišli na cilj. Da, tudi kanček sreče je bilo treba imeti pri vsem tem. In čeprav z borci nismo imeli tesnejših stikov, oni so bili pač v gorah in gozdovih, mi pa le na letališču, smo čutili, kako smo si blizu. Šlo je za isto stvar, za svobodo.

Ko je naša ruska vojska prišla v Jugoslavijo, se je naša enota preselila na letališče v okolici Petrograda. Jugoslovanska in ruska armada sta skupaj uperili puške proti Nemcem, mi letalci pa smo takrat bombardirali nemško-fašistične objekte. Z roko v roki smo bili močnejši in zmagali smo. Vse trpljenje skupnega boja je takrat prekrilo skupno veselje...

Pogled ostaja uprt v nebo, v svobodno nebo. In za to svobodo nosi delček zaslug tudi naš narodni heroj Aleksandr Managadze Teopanovič.

V Tbilisiju ga čaka žena, njegovi trije otroci in žena starejšega sina. Čakajo ga tudi v tovarni letal, kjer Aleksandr dela že vrsto let. Še preden pa se bo dvignil z jugoslovanskih tal in z letalom preletel razdaljo do doma, si želi obiskati nekaj slovenskih krajev, morda celo tiste iz njegovih partizanskih dni. S seboj bi rad odnesel njihovo novo podobo, ki jo je izklesal povojni čas in razvoj, prijateljski stisk roke in kakšno dobro besedo tukajšnjih ljudi kot dokaz trdnega mostu med narodoma.

Živa Drole

njegove rojstne Gruzije, od doma iz Tbilisija, iz pilotske kabine, v kateri je včasih sedel, ali celo iz partizanskih dni. Ozrl se je in me premeril s pogledom. V roke sva si segla kot stara prijatelja. Nič ni negodoval in nič mu ni bilo težko popeljati me v njegov svet in v spomine, ki ga vežejo na jugoslovansko tla.

»Teopanovič«, je še dodal k svojemu imenu.

»Pravzaprav je ime grškega izvora, pa sem kljub temu Gruzinec«. Aleksandr se je rodil v zahodni Gruziji v vasi Ončeiši v Caltobskem rajonu. Trije otroci so bili v družini kmeta. Nič preveč, ko je bilo treba prijeti za to in ono opravilo, pa tudi ne premalo, ko je bilo treba napolniti skledo za lačna usta.

Konec marca je prišel Aleksandr v ljubljanski

da bi se prepričala v njegove besede.

»Še posebej sem hvaležen prof. dr. Ludviku Ravniku in dr. Dušanki Pertot-Nolimal.«

Aleksandr Managadze ni prvič po vojni v Jugoslaviji. Obiskal je Ljubljano leta 1979 z gruzinsko delegacijo iz pobratenega mesta Tbilisi. »Sicer pa rad mislim na Jugoslavijo in njene ljudi. Mislim, da dobro živite. Jugoslavije, takšne kot je, ni bilo nikoli v zgodovini. Socializem, ki združuje jugoslovanske narode in narodnosti, je vrednota, za katero se je vredno borjevati.«

Mi vemo, da socializem vodi v naš jutri, vemo pa tudi, da nas je do tod pripeljal naš narodnoosvobodilni boj in naš tovariš Tito. »Želim, da bi vaša mladina cenila delo svojih očetov in dedov, da bi znali ljubiti domovino. In

Dragica Rometova je pred nedavnim praznovala šestdeseti rojstni dan. Vendar je tistega dne, ko so jo prišli obiskat otroci iz bližnje osnovne šole, ni bilo doma. Z največjim veseljem in navdušenjem pa je sprejela njihovo darilce: v ličen zvezek povezane otroške risbice, znamenje vesele mladosti.

na jih je bila v zvezi z uveljavljanjem posebne dobe. Bile pa so tudi take s področja stanovanjske problematike, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, upravnih in sodnih sporov... V komisiji smo si prizadevali prisluhniti vsaki vlogi ali pritožbi in objektivno ocenjevati vsak posamezni primer. Pri tem smo se, žal, včasih srečevali tudi s takimi primeri, ko je skušala neresnica premagati resnico, in tudi s poskusi, ko naj bi dokumente nadomestila avtoriteta posameznikov. Ugotavljali smo posamezne primere pomanjkanja tovarštva, slabe sosedske pomoči... Skrbno pa smo proučili tudi kritike, čeprav so bile včasih anonimne, če so obravnavale malicena temeljnih načel naše družbene skupnosti. Seveda smo se srečevali tudi z neupravičenimi pritožbami, ki so pogosto odraz starostnih težav, osebne užaljenosti, pa tudi depresij ali neprimernosti okolju.

Kaj pa vi, mimo ugotovitev, do katerih prihajate v komisiji, menite, da v naši

ciljev, z osebnim delom sem se trudila prispevati svoj delež.

S tem vprašanjem v zvezi pa bi rada omenila še mladino. Morda je naša generacija do mladih prestroga, preveč kritična. Naša mladost je bila čisto drugačna. Res pa je, da na mladih svet stoji in tudi odgovornost za številne nadaljnje naloge.

Pa spregovoriva še nekaj besed o borčevski aktivnosti. Izvolili so vas za delegatko za deveti kongres ZZB NOV Jugoslavije. Kaj bi lahko rekli o aktivnosti borcev v naši družbi?

»Res je, da je povprečna starost članov ZB statistično že kar visoka. Toda povprečje ostane le povprečje, kot je tista anekdota o zelju in golažu (češ da nastane tako segedin). Življenje in revolucija sta nas naredila uporne, vztrajne ter kritične do sebe in okolice. Mislim, da lahko upravičeno govorimo o naši vitalnosti in visoki aktivnosti članstva. Še zlasti v osnovnih samoupravnih skupnostih. Glej, sama sem že dvanaest let upokojena, pa

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Šemčim

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vsa slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIH – naša organizacija; Lektor: MILENA GLAVNIK; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 161001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij lne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35